

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

АУДИТ ТА БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА

Методичні рекомендації до виконання завдань та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності Облік і оподаткування

Вінниця
2025

УДК 657.6+657.92](075.4)

Г 276

*Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 14 від 18.06.2025 р.)*

Автор:

Гевлич Л. Л., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Волкова Н. І., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів і банківської справи Донецького національного університету імені Василя Стуса;

Таранич О. В., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та поведінкової економіки Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Гевлич Л. Л.

Г 276 Аудит та бухгалтерська експертиза: методичні рекомендації до виконання завдань та самостійної роботи здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 071 Облік і оподаткування. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 191 с.

Методичні рекомендації до виконання завдань та самостійної роботи з дисципліни «Аудит та бухгалтерська експертиза» розроблені для здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр» спеціальності 071 Облік і оподаткування та дозволяють закріпити теоретичні знання, сформувані практичні навички й компетентності шляхом підготовки відповідей на проблемні питання, вирішення тестових та ситуаційних завдань (кейсів) за такими темами курсу: «Загальні положення про аудит», «Регламентация аудиторської діяльності», «Етика аудитора», «Планування процесу аудиту», «Аудиторський ризик і оцінка СВК», «Методика аудиту», «Робочі документи аудитора», «Виявлення викривлень в ході аудиту», «Диджитал-аудит», «Теоретичні основи СБЕ», «Організація СБЕ», «Методичне забезпечення СБЕ», «Узагальнення та оцінка результатів СБЕ». Методичні рекомендації призначені для здобувачів освіти, викладачів, працівників облікових спеціальностей.

УДК 657.6+657.92](075.4)

© Гевлич Л. Л., 2025

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ПРОГРАМА КУРСУ	8
ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО АУДИТ	11
<i>Питання для самоперевірки</i>	11
<i>Кейси</i>	11
<i>Тест-тренінг</i>	15
ТЕМА 2. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	20
<i>Питання для самоперевірки</i>	20
<i>Кейси</i>	20
<i>Тест-тренінг</i>	25
ТЕМА 3. ЕТИКА АУДИТОРА	30
<i>Питання для самоперевірки</i>	30
<i>Кейси</i>	30
<i>Тест-тренінг</i>	37
ТЕМА 4. ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ	42
<i>Питання для самоперевірки</i>	42
<i>Кейси</i>	42
<i>Тест-тренінг</i>	49
ТЕМА 5. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І ОЦІНКА СВК	54
<i>Питання для самоперевірки</i>	54
<i>Кейси</i>	54
<i>Тест-тренінг</i>	59
ТЕМА 6. МЕТОДИКА АУДИТУ	63
<i>Питання для самоперевірки</i>	63
<i>Кейси</i>	63
<i>Тест-тренінг</i>	70
ТЕМА 7. РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА	75
<i>Питання для самоперевірки</i>	75
<i>Кейси</i>	75
<i>Тест-тренінг</i>	83
ТЕМА 8. ВИЯВЛЕННЯ ВИКРИВЛЕНЬ У ХОДІ АУДИТУ	87
<i>Питання для самоперевірки</i>	87
<i>Кейси</i>	88
<i>Тест-тренінг</i>	96
ТЕМА 9. ДИДЖИТАЛ-АУДИТ	100
<i>Питання для самоперевірки</i>	100
<i>Кейси</i>	100
<i>Тест-тренінг</i>	104

ТЕМА 10. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СБЕ	108
<i>Питання для самоперевірки</i>	108
<i>Кейси</i>	108
<i>Тест-тренінг</i>	115
ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ СБЕ	119
<i>Питання для самоперевірки</i>	119
<i>Кейси</i>	120
<i>Тест-тренінг</i>	120
ТЕМА 12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СБЕ	134
<i>Питання для самоперевірки</i>	134
<i>Кейси</i>	134
<i>Тест-тренінг</i>	143
ТЕМА 13. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СБЕ	148
<i>Питання для самоперевірки</i>	148
<i>Кейси</i>	148
<i>Тест-тренінг</i>	159
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	164
ДОДАТКИ	167

ВСТУП

Аудит як незалежна перевірка фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення думки про достовірність його інформації є важливим інструментом гарантії якості управлінських рішень бізнес-середовища. Дисципліна «Аудит та бухгалтерська експертиза» містить як загальні положення щодо змісту процесів аудиту та бухгалтерської експертизи, їх регламентації вітчизняними та міжнародними нормативними документами, так і відомості щодо особливостей організації, проведення аудиторської перевірки, судово-бухгалтерської експертизи та оформлення їх результатів.

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування знань і навичок організації, проведення та оформлення результатів аудиторських перевірок та бухгалтерської експертизи, зокрема:

- усвідомлювати сутність об'єктів обліку, контролю, аудиту, розуміти їх роль в господарській діяльності;
- знати та дотримуватися вимог вітчизняних і міжнародних регламентів аудиторської та експертної діяльності, зокрема Кодексу етики професійних бухгалтерів;
- планувати проведення аудиту та надання аудиторських послуг;
- формувати методіку дослідження в межах окремих облікових об'єктів;
- складати аудиторські звіти та експертні висновки;
- оцінювати з погляду аудитора фінансову звітність суб'єктів господарювання;
- узагальнювати отримані знання та навички з метою ухвалення ефективних управлінських рішень.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти компетентностей та програмних результатів відповідно до ОП «Облік і оподаткування», «Диджитал-облік і оподаткування».

За результатами вивчення навчальної дисципліни формуються:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки і характеризується комплексністю й невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК01).

Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу (ЗК02).

Здатність працювати в команді (ЗК03).

Здатність працювати автономно (ЗК04).

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК6).

Здатність бути критичним та самокритичним (ЗК7).

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК08).

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК13).

Спеціальні компетентності:

Використовувати математичний інструментарій для дослідження соціально-економічних процесів, розв'язання прикладних завдань у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування (СК2).

Застосовувати методики проведення аудиту й послуг з надання впевненості (СК7).

Ідентифікувати та оцінювати ризики недосягнення управлінських цілей суб'єкта господарювання, недотримання ним законодавства та регулювання діяльності недостовірності звітності збереження й використання його ресурсів (СК8).

Здійснювати зовнішній та внутрішній контроль діяльності підприємства та дотримання ним законодавства з бухгалтерського обліку і оподаткування (СК9).

Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків (СК10).

Результати навчання:

Визначати сутність об'єктів обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування та розуміти їх роль і місце в господарській діяльності (ПР03).

Володіти методичним інструментарієм обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування господарської діяльності підприємств (ПР05).

Розуміти особливості практики здійснення обліку, аналізу, контролю, аудиту та оподаткування діяльності підприємств різних форм власності, організаційно-правових форм господарювання та видів економічної діяльності (ПР06).

Розуміти теоретичні засади аудиту та вміти застосовувати його методи і процедури (ПР10).

Виконувати професійні функції з урахуванням вимог соціальної відповідальності, трудової дисципліни, вміти планувати та управляти часом (ПР20).

Результати навчання за дисципліною:

РНД 1. Усвідомлювати сутність об'єктів обліку, контролю, аудиту, розуміти їх роль у господарській діяльності.

РНД 2. Знати та дотримуватися вимог вітчизняних і міжнародних регламентів аудиторської та експертної діяльності, зокрема Кодексу етики професійних бухгалтерів.

РНД 3. Планувати проведення аудиту та надання аудиторських послуг.

РНД 4. Формувати методику дослідження в межах окремих облікових об'єктів.

РНД 5. Скласти аудиторські звіти та експертні висновки.

РНД 6. Оцінювати з погляду аудитора фінансову звітність суб'єктів господарювання.

РНД 7. Узагальнювати отримані знання та навички з метою ухвалення ефективних управлінських рішень.

Схема відповідності РНД та ПРН:

РНД 1 – ПР03, ПР10;

РНД 2 – ПР10, ПР20;

РНД 3–5 – ПР05, ПР06;

РНД 6–7 – ПР06.

ПРОГРАМА КУРСУ

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО АУДИТ

Генезис та розвиток аудиту. Основні елементи, що визначають сутність аудиту: предмет, об'єкти, суб'єкти. Класифікація аудиту за національним законодавством, історичними стадіями розвитку, видами діяльності суб'єкта господарювання, об'єктами, суб'єктами, ініціативою здійснення, тривалістю співробітництва, атестацією, способом та часом проведення.

ТЕМА 2. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постулати аудиту. Система стандартів аудиту: Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, Національні стандарти (нормативи) аудиту, внутрішньофірмові стандарти. Статус і атестація аудиторів в Україні.

ТЕМА 3. ЕТИКА АУДИТОРА

Кодекс етики професійних бухгалтерів. Загрози незалежності та застережні заходи, що використовуються аудитором для усунення загроз чи зменшення їх до прийняттого рівня. Регламентація етичної поведінки аудиторів в Україні. Організація діяльності Аудиторської палати України.

ТЕМА 4. ПРОЦЕС АУДИТУ ТА ЙОГО ПЛАНУВАННЯ

Характеристика етапів процесу аудиту. МСА 315 «Ідентифікація та оцінка ризиків суттєвих викривлень через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища». Напрями дослідження аудитором бізнесу клієнта. Зміст листа-угоди з аудиту. МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності». Порядок дій аудитора в процесі розробки загальної стратегії перевірки. План і програма аудиту.

ТЕМА 5. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ

Складові аудиторського ризику. Модель прийняттого рівня ризику аудиту. Процедури оцінки ризиків. Умови та події, які можуть вказувати на ризики суттєвого викривлення. Організація ефективної системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Етапи оцінки аудитором СВК клієнта.

ТЕМА 6. МЕТОДИКА АУДИТУ

Поняття і приклади аудиторських доказів. Показники оцінки доказів аудитором. Аудиторські процедури отримання доказів. МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики». Напрями застосування аналітичних процедур. МСА 520 «Аналітичні процедури». Чинники прийнятності аналітичних процедур. Аудиторська вибірка як метод аудиторської перевірки. МСА 530 «Аудиторська вибірка».

ТЕМА 7. РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА

МСА 230 «Аудиторська документація». Цілі ведення та вимоги до аудиторської документації. Характеристика аудиторського файлу. Регламентація та структура аудиторського звіту. Завдання формування аудиторської думки. МСА 705 «Модифікації думки у звіті незалежного аудитора».

ТЕМА 8. ВИЯВЛЕННЯ ВИКРИВЛЕНЬ У ХОДІ АУДИТУ

МСА 320 «Суттєвість під час планування та проведення аудиту». Ризики невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства. МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, під час аудиту фінансової звітності». Навмисні викривлення, виявлені під час аудиту. Аудиторські процедури оцінки ризиків суттєвого викривлення внаслідок шахрайства. Приклади обставин, які свідчать про можливість шахрайства. Дії аудитора у відповідь на виявлені ризики.

ТЕМА 9. ДИДЖИТАЛ-АУДИТ

Поняття диджитал-економіки у науковій дискусії. Цифрові технології бізнес-середовища. Технології диджитал-аудиту. Кейси впровадження ІТ-технологій в аудиті у світі та Україні. Проблеми організації цифрового незалежного аудиту в Україні.

ТЕМА 10. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Поняття та особливості судової експертизи. Причини призначення СБЕ. Концептуальні основи судової експертизи в Україні. Класифікація судових експертиз за послідовністю проведення, повнотою дослідження, процесуальними ознаками, кількістю експертів, видами та етапами вирішення питання. Предмет, об'єкти та суб'єкти СБЕ. Вимоги до судового експерта згідно із національним законодавством.

ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Етапи проведення СБЕ. Структура постанови (ухвали) про призначення судово-бухгалтерської експертизи. Принципи складання календарного плану-графіка СБЕ. Нормативно-правове регулювання судової експертизи. Фінансове, організаційне, кадрове забезпечення СБЕ. Строк проведення експертизи.

ТЕМА 12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Загальні та спеціальні методи СБЕ. Формальні ознаки фальсифікації документів та реєстрів обліку. Причини призначення інвентаризації за ініціативою правоохоронних органів. Особливості проведення інвентаризації у межах судо-

вої експертизи. Основні способи викривлення результатів інвентаризації та методи їх виявлення.

ТЕМА 13. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Вимоги, що висуваються до експертного висновку. Структура та зміст експертного висновку. Особливості висновку комісійної (комплексної) експертизи. Процесуальна оцінка висновку СБЕ судом та учасниками процесу.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО АУДИТ

Питання для самоперевірки

1. Як змінювалась роль аудиту з часом?
2. Яким є сучасне звучання передумов розвитку аудиту?
3. У чому полягає сутність теорії мотивації як передумови розвитку аудиту?
4. Як теорія агентів вплинула на розвиток аудиту?
5. Які завдання виконує аудит у сучасних економічних умовах?
6. Які основні напрями аудиторської діяльності визначає Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»?
7. Чим аудиторські послуги відрізняються від аудиту фінансової звітності?
8. У чому полягає сутність профілактичної функції аудиту?
9. Якою є основна функція аудиту у системі управління підприємством?
10. Які функції аудиту можливі у період повоєнного відновлення України?
11. Які інформаційні потреби задовольняє аудиторський висновок для різних груп користувачів?
12. Що може бути об'єктом аудиту?
13. Як класифікують об'єкти аудиту за складністю?
14. У чому полягає сутність предмета аудиту?
15. Хто може бути суб'єктом аудиту, які вимоги до нього висуваються в Україні та світі?
16. Як аудитори класифікують об'єкти перевірки щодо сфери діяльності?
17. Які основні завдання виконує незалежний аудит в умовах воєнного стану?
18. Якими є основні критерії класифікації аудиту?
19. Чим внутрішній аудит відрізняється від зовнішнього?
20. Які бувають різновиди аудиту за історичними стадіями розвитку?

Кейси

Завдання 1.1

Розгляньте наведені у таблиці ситуації та виконайте запропоновані завдання:

№	Ситуація	Завдання
1	Керівник компанії «АВС», внаслідок поганого фінансового стану підприємства, замовив аудит лише процесу виробництва	1) Визначте, до якого типу аудиту за об'єктами належить така перевірка. 2) Проаналізуйте переваги та недоліки обмеженого підходу аудиту. 3) Запропонуйте об'єкти, які доцільно додати в аудит
2	В аудиторському звіті фірма «Аудитор» надала не лише висновок про достовірність звітності, а й рекомендації щодо покращення внутрішнього контролю	1) Назвіть реалізовані функції аудиту. 2) Визначте, для яких користувачів буде корисна розширена інформація. 3) Оцініть можливі наслідки ігнорування таких рекомендацій

№	Ситуація	Завдання
3	Аудиторська фірма проводить перевірку підприємства з високим ризиком банкрутства. Клієнт просить провести не лише ретроспективний аналіз, а й надати рекомендації на майбутнє	1) Визначте, які типи аудиту за характером (ретроспективний, профілактичний, стратегічний) має застосувати фірма і чому. 2) Складіть коротку характеристику аудиторського підходу в цій ситуації. 3) Обґрунтуйте важливість стратегічного аудиту для підприємства

Завдання 1.2

Визначте тип аудиту, аудитора, першочергових отримувачів аудиторського висновку за такими результатами проведеної перевірки:

1. Фінансова звітність ПАТ представлена повно й достовірно.
2. Відділ логістики порушує розроблені на підприємстві алгоритми оформлення первинних документів.
3. Форма податкової декларації, яку використовує підприємство, не відповідає чинним нормативним вимогам.
4. Звіт начальника цеху 1 за минулий місяць підготовлений належним чином.
5. Матеріально відповідальна особа порушує посадову інструкцію у частині приймання товарів під звіт.
6. Підприємство встановило дискримінаційні вимоги під час проведення співбесіди щодо прийому на роботу.
7. Звіт про рух грошових коштів підприємства складений на основі прямого методу.
8. Підприємство дотримується умов контрактів із постачальниками та замовниками.
9. Підприємство арифметично правильно нараховує амортизацію відповідно до обраної облікової політики.
10. Підприємство порушило строки подання звітності з ЄСВ.
11. Бухгалтерські записи щодо касових операцій містять технічні помилки.

Результати подайте у таблиці:

№	Тип аудиту (фінансової звітності, погоджений, операційний)	Аудитор (незалежний, внутрішній, державний)	Першочергові отримувачі висновку (власники, керівництво, треті особи)
1			
2			
...			

Завдання 1.3

Визначте категорію тверджень керівництва щодо фінансової звітності за такими результатами аудиту:

1. Запаси відображені в обліку за найменшою собівартістю й чистою вартістю реалізації.

2. Запаси, показані у балансі, є в наявності станом на дату складання звітності.
3. Стаття запасів у балансі охоплює усю сировину й матеріали, готову продукцію, незавершене виробництво, що є у наявності.
4. Інформація про запаси належним чином розкрита в примітках до фінансової звітності.
5. Підприємство має законне право власності на запаси.
6. Запаси містять, зокрема ті матеріали, що перебувають у дорозі станом на дату балансу і ті, що були відправлені покупцям на консигнацію.
7. В інвентаризаційній відомості належним чином відображаються кількість, ціна, підсумок, що збігається з сальдо запасів у Головній книзі.
8. Залежані товари, додані в запаси, належним чином ідентифіковані і достовірно оцінені.
9. Запаси правильно класифіковані в балансі як поточні активи.

Результати подайте у таблиці:

№	Твердження про класифікацію, подання і розкриття	Твердження про повноту, існування та права і зобов'язання	Твердження про оцінку, вимірювання та точність
1			
2			
...			

Завдання 1.4

Компанія АВС з метою розширення виробничої діяльності в січні 20__ р. звернулася в банк із проханням надати їй позику. Банк запросив фінансову звітність компанії за попередній рік і аудиторський висновок про її достовірність. Компанія АВС не має обов'язку щодо щорічного аудиту, але у листопаді попереднього року в компанії була проведена документальна перевірка податковою інспекцією. Компанія АВС пропонує акт цієї перевірки використовувати як підтвердження достовірності фінансової звітності.

Визначте, чи задовільнить банк акт документальної перевірки, обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 1.5

Аудиторська фірма одержала дві пропозиції щодо проведення перевірок: від компанії АВС та компанії СВА.

Компанія АВС існує на ринку більше п'яти років, обов'язковій щорічній аудиторській перевірці не підлягає. За результатами документальної перевірки податковими органами на компанію були накладені штрафні санкції, сплата яких призведе до значного погіршення фінансового стану. Тому компанія АВС звернулася до аудиторської фірми за підтвердженням своєї позиції щодо розміру сплачених податків із наміром у майбутньому звернутися до суду.

Компанія СВА існує на ринку три роки. Як підприємство, у якому наявний іноземний капітал, вона проходила щорічний обов'язковий аудит. Цього року компанія змінює аудиторську фірму і пропонує за перевірку річної фінансової звітності 50 % середнього гонорару, аргументуючи це тим, що незнайома з якістю роботи нових аудиторів.

Аудиторська фірма має обмеження щодо кількості штатних співробітників. Під час укладання договорів за обома пропозиціями є потреба у залученні поза-штатних співробітників.

Визначте, яку пропозицію доцільно прийняти аудиторській фірмі і чому?

Завдання 1.6

Визначте, на яких моментах аудиту повинен акцентувати свою увагу аудитор, якщо під час перевірки магазину виявлено:

- 1) організована колегіальна матеріальна відповідальність за товарно-матеріальні цінності, покладена на двох комірників;
- 2) на момент інвентаризації комісія не отримала облікових даних щодо цінностей, а звіряльну відомість заповнив бухгалтер магазину одноосібно;
- 3) пошкоджені товарно-матеріальні цінності показані в документах, зокрема в інвентаризаційних відомостях, як придатні до вжитку.

Завдання 1.7

Підберіть аргументи «за» та «проти» таких позицій:

- 1) невелике підприємство проводить аудит фінансової звітності;
- 2) публічне акціонерне товариство в умовах воєнного стану оприлюднює аудиторський висновок щодо фінансової звітності;
- 3) велике підприємство створює відділ внутрішнього аудиту;
- 4) підприємство залучає аудиторську фірму для захисту своїх інтересів у суді за позовом Податкової служби;
- 5) банк висуває умову отримання кредитів – проведення аудиту фінансової звітності підприємств-позичальників конкретним аудитором.

Завдання 1.8

Наведіть приклади об'єктів аудиту у разі їх класифікації за: видом, складністю, відношенням до сфери діяльності, відношенням до часу здійснення, характером оцінки стану об'єктів, тривалістю перебування у полі зору аудитора.

Результати подайте у таблиці:

№	Вид аудиту за ознакою класифікації	Приклади об'єктів аудиту
1		
2		
...		

Завдання 1.9

Ідентифікуйте відмінності аудиту від внутрішнього контролю та бухгалтерського обліку за такими ознаками: мета, суб'єкт виконання, форма звітності, регламентація, частота проведення, фокус уваги.

Результати порівняння подайте у таблиці:

№	Ознаки	Аудит	Внутрішній контроль	Бухгалтерський облік
1				
2				
...				

Завдання 1.10

Ідентифікуйте відмінності зовнішнього та внутрішнього аудиту за такими ознаками: мета, суб'єкт виконання та його підпорядкування, форма звітності, регламентація, частота проведення, сфера охоплення, обов'язковість.

Результати порівняння подайте у таблиці:

№	Ознаки	Внутрішній аудит	Зовнішній аудит
1			
2			
...			

Тест-тренінг

1. Що означає латинське дієслово «audio»?

- а) перевіряти;
- б) слухати;
- в) засвідчувати;
- г) підтверджувати.

2. Яке з наведених визначень найточніше відображає сучасне розуміння аудиту?

- а) контроль з боку держави за фінансовою звітністю підприємств;
- б) складання бухгалтерської звітності;
- в) незалежна перевірка фінансової звітності для висловлення думки про її достовірність;
- г) ведення обліку згідно з національними стандартами.

3. Якою є мета аудиту?

- а) виявлення податкових порушень;
- б) складання фінансової звітності;
- в) висловлення незалежної думки щодо достовірності інформації;
- г) перевірка грошових потоків.

4. Чим викликана потреба в аудиті?

- а) необхідністю одержання інформації для ухвалення управлінських рішень;
- б) залежністю наслідків ухвалених рішень від якості інформації;

в) необхідністю підтвердження достовірності й правдивості фінансової звітності;

г) усім перерахованим.

5. Яка передумова аудиту пов'язана з розмежуванням функцій власника та менеджера?

а) теорія мотивації;

б) теорія агентів;

в) державні потреби;

г) потреби інвестора.

6. Сутність якої передумови аудиту розкриває твердження: «Відповідальність менеджерів під час складання звітності зростає за умови її обов'язкової перевірки кваліфікованим експертом»?

а) теорія мотивації;

б) теорія агентів;

в) потреби інвестора;

г) державні потреби.

7. У чому полягає сутність аудиту?

а) перевірка правильності ведення бухгалтерського обліку;

б) надання допомоги щодо розрахунку податків і консультування з фінансових і правових питань;

в) підприємницька діяльність із незалежної експертизи фінансової звітності та надання аудиторських послуг;

г) усе перераховане.

8. Що є предметом аудиту?

а) господарські процеси;

б) господарська діяльність і пов'язана з нею інформація;

в) бухгалтерський баланс;

г) облікова політика.

9. Якими є функціональні задачі аудиту?

а) коректування;

б) оперативний контроль;

в) стратегічні завдання;

г) усе перераховане.

10. Яке з тверджень характеризує евристичну функцію аудиту?

а) виявлення закономірностей у розвитку досліджуваних об'єктів;

б) попередження викривлень у звітності;

в) надання інформації суб'єктам господарювання;

г) побудова моделі перевірки.

11. Яка функція аудиту пов'язана із запобіганням порушень у майбутній звітності?

- а) інформаційна;
- б) методологічна;
- в) профілактична;
- г) констатуюча.

12. Хто з наведених осіб є суб'єктом аудиторської діяльності?

- а) клієнт;
- б) податковий інспектор;
- в) аудиторська фірма, внесена до Реєстру;
- г) бухгалтер підприємства.

13. Що з наведеного належить до об'єктів аудиту за класифікацією щодо часу?

- а) господарські процеси;
- б) стан підприємства в майбутньому;
- в) сфера постачання;
- г) кількісно-вартісна оцінка.

14. До якої групи у процесі класифікації об'єктів аудиту за видами зараховують нерозподілений прибуток?

- а) ресурси;
- б) джерела утворення ресурсів;
- в) господарські процеси;
- г) методи і функції управління.

15. Хто може бути суб'єктом аудиторської діяльності в Україні?

- а) аудитор-фізична особа, аудиторська фірма;
- б) Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) усі перераховані.

16. До якої групи користувачів аудиторських висновків належать банки?

- а) внутрішні;
- б) зовнішні;
- в) контролюючі;
- г) фінансові.

17. Як називається перевірка, масштаб якої залежить від оцінки аудитором системи внутрішнього контролю?

- а) підтверджуючий аудит;
- б) системно-орієнтований аудит;
- в) аудит, що базується на ризику;
- г) аудиторська послуга.

18. У межах якого аудиту аудитор оцінює кошторис з відкриття філії підприємства-клієнта?

- а) попередній аудит;
- б) поточний аудит;
- в) наступний аудит;
- г) аудит фінансової звітності.

19. Які види звітності можуть досліджуватися аудитором під час перевірки?

- а) фінансова звітність;
- б) внутрішня звітність;
- в) податкова звітність;
- г) усі перераховані.

20. Який вид аудиту має на меті відтворення подій минулого за наявними доказами?

- а) ретроспективний;
- б) реконструктивний;
- в) стратегічний;
- г) профілактичний.

21. Який вид аудиту передбачає перевірку дотримання процедур або правил, встановлених адміністрацією?

- а) операційний аудит;
- б) екологічний аудит;
- в) погоджений аудит;
- г) бухгалтерський аудит.

22. Який із видів аудиту ґрунтується на оцінці ризиків можливих викривлень?

- а) системно-орієнтований аудит;
- б) підтверджуючий аудит;
- в) аудит, що базується на ризику;
- г) ініціативний аудит.

23. Який вид аудиту проводиться вперше для певного клієнта?

- а) повторний;
- б) суцільний;
- в) первинний;
- г) ініціативний.

24. Який вид аудиту здійснюється на підставі законодавчої вимоги?

- а) ініціативний;
- б) поточний;
- в) річної фінансової звітності;
- г) контрольний.

25. За результатом яких послуг не надається аудиторський висновок?

- а) аудит фінансової звітності;
- б) усі аудиторські послуги;
- в) неатестовані послуги;
- г) атестовані послуги.

ТЕМА 2. РЕГЛАМЕНТАЦІЯ АУДИТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Питання для самоперевірки

1. Чим постулати відрізняються від стандартів аудиту?
2. Які основні документи регламентують аудиторську діяльність?
3. У чому відмінності між постулатами аудиту Р. К. Мауца і Х. А. Шарафа та Дж. Робертсона?
4. Якими бувають стандарти аудиту за рівнем їх ухвалення?
5. Чим відрізняються міжнародні та внутрішньофірмові стандарти аудиту?
6. Якими є основні функції стандартів аудиту?
7. Якою є структура стандартів аудиту?
8. Які міжнародні стандарти визначають загальні принципи та відповідальність аудитора?
9. Якими є основні принципи оцінки ризиків за стандартами МСА?
10. Які стандарти регулюють питання використання роботи інших фахівців у процесі аудиту?
11. Які стандарти визначають вимоги до аудиторського висновку та звітності?
12. У чому полягає значення внутрішньофірмових стандартів аудиту?
13. Які умови має виконати фізична особа, щоб працювати аудитором в Україні?
14. Які теоретичні знання повинен мати аудитор для отримання сертифікації?
15. Якими є вимоги до практичного досвіду аудитора?
16. Як здійснюється безперервне професійне навчання аудиторів?
17. Які обмеження встановлені для аудиторів на рівні законодавства України?
18. Які додаткові умови висуваються до аудиторських фірм?
19. Яку відповідальність несе аудитор в Україні?
20. Які види стягнень накладаються на аудитора в межах професійної відповідальності?

Кейси

Завдання 2.1

Розгляньте наведені у таблиці ситуації та виконайте запропоновані завдання:

№	Ситуація	Завдання
1	Аудитор готується до перевірки української компанії, яка застосовує міжнародні стандарти у процесі підготовки фінансової звітності. Клієнт наполягає на використанні лише внутрішньофірмових стандартів аудиту	1) Укажіть, які стандарти аудиту мають переважну силу у зазначеній ситуації – міжнародні, національні чи внутрішньофірмові. 2) Ідентифікуйте ризики, які можуть виникнути у разі використання внутрішньофірмових стандартів.

№	Ситуація	Завдання
		3) Визначте, як український аудитор має діяти відповідно до нормативних вимог
2	Аудитор отримав пропозицію додаткового заробітку від клієнта – вести його бухгалтерський облік після завершення перевірки	1) Укажіть, яке порушення може виникнути у такому випадку. 2) Укажіть, чи може аудитор схвалити цю пропозицію згідно з національним законодавством. 3) Розкрийте поняття «загроза незалежності» та запропонуйте заходи для її уникнення
3	Під час аудиту виявлено суттєві порушення в системі внутрішнього контролю. Клієнт просить не додавати цю інформацію у звіт	1) Укажіть, як має діяти аудитор згідно з МСА; 2) Укажіть, які нормативні вимоги стосуються цієї ситуації; 3) Порадьте, як забезпечити незалежність та об'єктивність аудитора

Завдання 2.2

Розгляньте наведені у таблиці ситуації та виконайте запропоновані завдання:

№	Ситуація	Завдання
1	Аудиторська фірма отримала замовлення на аудит річної звітності великого підприємства. Керівник фірми планує використати виключно національні нормативи аудиту	1) Укажіть, яких стандартів аудиту має дотримуватись аудитор. 2) Укажіть, як співвідносяться національні і міжнародні стандарти в Україні та світі, коли допускається застосування внутрішньофірмових стандартів аудиту
2	Молодий аудитор сумнівається у доцільності дотримання формальних стандартів за умови наявності великого практичного досвіду і «свого підходу»	1) Обґрунтуйте, чому стандарти є обов'язковими в аудиторській діяльності. 2) Укажіть, яку роль стандарти виконують в захисті суспільних інтересів та як вони впливають на якість аудиту
3	Після публікації аудиторського звіту інвестор зазнав збитків і подав позов до аудиторської фірми	1) Укажіть, чи несе аудитор відповідальність перед особами, які не брали участі в укладанні договору. 2) Розкрийте особливості аудиторського договору відповідно до вітчизняного законодавства
4	Українська компанія вийшла на міжнародні ринки і просить, щоб аудит проводився виключно за МСА	1) Укажіть, хто є розробником міжнародних стандартів аудиту. 2) Поясніть, як міжнародні стандарти впроваджені в українське правове поле

Завдання 2.3

Оцініть порушення вимог закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» у таких ситуаціях:

1. Аудитор є співвласником компанії, яка надає ІТ-послуги підприємству-клієнту аудитора.

2. Аудиторська фірма уклала договір на обов'язковий аудит великого підприємства, не маючи чинного договору страхування цивільно-правової відповідальності.

3. Протягом двох років поспіль до аудиторської фірми тричі застосовувалися попередження та покарання у вигляді зупинки права на проведення обов'язкового аудиту.

4. Аудиторська фірма одночасно надає великому підприємству послуги з обов'язкового аудиту і складає податкову звітність.

5. Аудитор вказав у договорі на проведення перевірки, що відповідальність за достовірність фінансової звітності несуть її укладачі.

6. Особа, яка не має свідоцтва про складання іспиту та не включена до Реєстру аудиторів, підписала договір про надання аудиторських послуг.

7. Аудиторська фірма безперервно надає послуги з обов'язкового аудиту фінансової звітності одному підприємству впродовж 12 років.

8. Директор підприємства відмовився від послуг аудитора щодо обов'язкового аудиту до завершення перевірки через розбіжності у поглядах на ведення обліку.

9. Аудитор відмовився від завершення перевірки через розбіжності у поглядах на ведення обліку з головним бухгалтером підприємства-клієнта.

10. У договорі між підприємством та банком встановлено вимоги щодо вибору конкретного аудитора для проведення обов'язкового аудиту підприємства.

Завдання 2.4

Укажіть, чи понесе аудитор професійну відповідальність у таких випадках, обґрунтуйте свою думку:

1. Аудитор не виявив суттєвих викривлень у фінансовій звітності клієнта, який завищив прибуток на 40 % шляхом фіктивних контрактів.

2. Аудитор перевіряв підприємство, на якому його дружина обіймає посаду головного бухгалтера.

3. Аудитор обговорював фінансовий стан клієнта на бізнес-ланчі, внаслідок чого конфіденційна інформація клієнта потрапила до конкурентів.

4. Аудитор погодився підписати позитивний висновок для компанії, яка не надала всі первинні документи.

5. Аудитор здійснював аудит фінансової звітності великого підприємства без чинного полісу страхування цивільної відповідальності.

Завдання 2.5

Поєднайте назву та сутність представлених у таблиці дефініцій закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»:

1	Аудит фінансової звітності	а)	Фізична особа, яка підтвердила кваліфікаційну придатність до провадження аудиторської діяльності, має відповідний практичний досвід та зареєстрована у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності
---	----------------------------	----	---

2	Аудиторські послуги	б)	Завдання з огляду проміжної фінансової звітності або з надання інших аудиторських послуг, надання яких вимагається відповідно до законодавства, що схвалюється і виконується суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог закону, інших нормативно-правових актів та міжнародних стандартів аудиту, за результатами виконання якого законодавством вимагається оприлюднення та/або подання Національному банку України, Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку, органам державної влади або органам місцевого самоврядування звіту суб'єкта аудиторської діяльності
3	Суб'єкт аудиторської діяльності	в)	Завдання з надання обґрунтованої впевненості, що приймається і виконується суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до вимог Закону та міжнародних стандартів аудиту шляхом перевірки фінансової звітності з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах і відповідність вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності або національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та законів України
4	Обов'язковий аудит фінансової звітності	г)	Аудиторська фірма або аудитор, що відповідає таким критеріям: провадить аудиторську діяльність як фізична особа – підприємець або провадить незалежну професійну діяльність; набув права на провадження аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених Законом; зареєстрований у Реєстрі як суб'єкт аудиторської діяльності
5	Завдання з обов'язкового аудиту фінансової звітності	д)	Аудит фінансової звітності суб'єктів господарювання, які відповідно до законодавства зобов'язані оприлюднити або надати таку фінансову звітність користувачам разом з аудиторським звітом суб'єкта аудиторської діяльності, що проводиться суб'єктами аудиторської діяльності на підставах та в порядку, передбачених Законом
6	Аудиторська фірма	е)	Аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності юридичної особи або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам
7	Аудитор	ж)	Незалежна професійна діяльність аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, зареєстрованих у Реєстрі аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності, з надання аудиторських послуг
8	Аудиторська діяльність	з)	Структура для забезпечення співробітництва, до якої входять аудиторські фірми та/або аудиторів, інші юридичні особи, діяльність якої спрямована на отримання прибутку або розподіл витрат, або яка має спільну власність, перебуває під спільним контролем або управлінням, має спільні політику та процедури з контролю якості, спільну ділову стратегію, надає послуги під однаковим знаком для товарів та послуг або має спільні професійні ресурси
9	Аудиторська мережа	и)	Юридична особа, яка провадить аудиторську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом та міжнарод-

			ними стандартами аудиту, а також може надавати неаудиторські послуги
10	Інше обов'язкове завдання	к)	Аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються суб'єктами аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту, стандартів аудиту Великої Британії або Сполучених Штатів Америки, та з урахуванням вимог Закону
11	Аудиторський звіт	л)	Сукупність професійних стандартів, що встановлюють правила надання аудиторських послуг і розкривають питання етики та контролю якості (управління якістю), які визначені міжнародними стандартами контролю якості (управління якістю), аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, прийнятими Радою з міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості, а також Міжнародним кодексом етики, прийнятим Радою з міжнародних стандартів етики для бухгалтерів, які оприлюднені Міжнародною федерацією бухгалтерів
12	Професійний скептицизм	м)	Документ, підготовлений суб'єктом аудиторської діяльності відповідно до міжнародних стандартів аудиту та вимог Закону за результатами аудиту фінансової звітності
13	Міжнародні стандарти аудиту	н)	Ставлення аудитора до отриманої інформації у процесі провадження аудиторської діяльності, яке містить критичний підхід та уважність до обставин, що можуть вказувати на можливі викривлення внаслідок шахрайства чи помилки, та критичну оцінку аудиторських доказів

Завдання 2.6

Ідентифікуйте відмінності МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» та закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» за такими ознаками: мета та предмет регулювання, сфера застосування, вимоги до аудитора, відповідальність аудитора, регулювання якості аудиту.

Результати порівняння подайте у таблиці:

№	Ознаки	МСА 200	Закон України
1			
2			
...			

Завдання 2.7

Структуруйте діючі нормативні документи (не менше 10) з організації обліку та аудиту конкретної облікової ділянки (за темою власних наукових інтересів) за обраними вами критеріями, подайте їх схематично (із вказанням вихідних даних та гіперпосилань на нормативні документи).

Рівнями ієрархії можуть виступати, зокрема міжнародні нормативні документи, закони України, нормативні документи Міністерства фінансів України,

документи інших органів центральної влади, нормативні документи рівня підприємства.

Завдання 2.8

Оберіть один з міжнародних стандартів аудиту (українською або англійською мовою), дослідіть його зміст, подайте схематично основні моменти регламентації ним організації, проведення аудиту, оформлення його результатів.

Завдання 2.9

Базуючись на постулатах Р. К. Мауца, Х. А. Шарафа, Дж. Робертсона, запропонуйте твердження щодо організації, проведення аудиторської перевірки та оформлення її результатів, які стосуються цифрової економіки.

Завдання 2.10

Висловіть свої думки щодо напрямів регламентації аудиту у повоєнній економіці України.

Тест-тренінг

1. Ким регулюється аудиторська діяльність в Україні?

- а) Міністерством фінансів України;
- б) суспільними професійними аудиторськими організаціями;
- в) клієнтом у межах договору на надання аудиторських послуг;
- г) аудиторська діяльність не регулюється.

2. У якому нормативному документі визначаються умови аудиторської діяльності в Україні?

- а) у законі України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- б) у Національних нормативах аудиту;
- в) у Міжнародних стандартах контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг;
- г) у внутрішньофірмових стандартах аудиту.

3. Які за рівнем ухвалення стандарти регламентують документообіг аудитора?

- а) світові;
- б) міжнародні;
- в) національні;
- г) внутрішньофірмові.

4. Хто є розробником Міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг?

- а) Міжнародний валютний фонд;
- б) Європейський союз;
- в) Міжнародна федерація бухгалтерів;
- г) Аудиторська палата України.

5. Які права має аудиторська фірма?

- а) надавати юридичні послуги;
- б) здійснювати аудиторські перевірки;
- в) здійснювати торговельну діяльність;
- г) здійснювати посередницьку діяльність.

6. Яким може бути максимальний розмір частки засновників аудиторської фірми-неаудиторів у її статутному капіталі?

- а) 20 %;
- б) 30 %;
- в) 50 %;
- г) 70 %.

7. Яким є максимальний термін дії свідоцтва про складання іспитів аудитора?

- а) 1 рік;
- б) 5 років;
- в) 7 років;
- г) 10 років.

8. Яким є максимальний термін притягнення до професійної відповідальності аудитора (з дня вчинення професійного проступку)?

- а) 1 рік;
- б) 5 років;
- в) 7 років;
- г) 10 років.

9. Хто веде Реєстр аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності в Україні?

- а) Міністерство юстиції України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Міжнародна федерація бухгалтерів;
- г) Аудиторська палата України.

10. Чи потрібен чинний договір страхування цивільно-правової відповідальності під час провадження аудиторської діяльності?

- а) так;
- б) так, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності;
- в) ні;
- г) ні, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності.

11. Який МСА регламентує загальні цілі незалежного аудитора?

- а) 200;
- б) 210;
- в) 220;
- г) 230.

12. Який МСА визначає процедуру планування аудиту?

- а) 240;
- б) 300;
- в) 320;
- г) 450.

13. Який із постулатів аудиту визначає статус аудитора під час перевірки?

- а) об'єктивна картина забезпечується стандартами;
- б) діяльність аудитора регламентується його повноваженнями;
- в) постійність економічних умов;
- г) задовільна система контролю виключає порушення.

14. Яка частина МСА охоплює приклади та тлумачення?

- а) загальні положення;
- б) поняття;
- в) додатки;
- г) дата набрання чинності.

15. Що є метою запровадження внутрішньофірмових стандартів аудиту?

- а) підвищення репутації фірми;
- б) залучення клієнтів;
- в) деталізація процедур у межах фірми;
- г) підвищення вартості послуг.

16. Яка організація може виключити аудиторську фірму з Реєстру за втрату доброї репутації?

- а) Міністерство юстиції України;
- б) Аудиторська палата України;
- в) Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- г) Національний банк України.

17. Чим встановлюється необхідність безперервного професійного навчання аудитора?

- а) Податковим кодексом України;
- б) трудовим договором;
- в) законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- г) внутрішніми правилами фірми.

18. Яка мінімальна тривалість практичної підготовки аудитора?

- а) 1 рік;
- б) 2 роки;
- в) 3 роки;
- г) 5 років.

19. У яких випадках суб'єкт аудиторської діяльності може надавати не-аудиторські послуги підприємствам суспільного інтересу?

- а) за погодженням з клієнтом;
- б) за письмовою згодою банку, який обслуговує аудитора;
- в) за дотримання принципу незалежності та належної документації;
- г) за погодженням з Аудиторською палатою України.

20. Якою є мета стандарту МСА 240?

- а) контроль якості аудиту;
- б) планування аудиту;
- в) виявлення шахрайства;
- г) ведення документації.

21. Які послуги дозволено надавати одночасно з проведенням обов'язкового аудиту?

- а) ведення обліку клієнта;
- б) юридичні консультації клієнту;
- в) супровід господарської діяльності клієнта;
- г) аудит фінансової звітності клієнта.

22. Що з наведеного відповідає сутності Національних нормативів аудиту?

- а) є рекомендаційними;
- б) регламентуються міжнародним законодавством;
- в) затверджені Аудиторською палатою України;
- г) створені для організації документообігу аудиторських фірм.

23. Який постулат аудиту передбачає сталість економічних умов під час перевірки?

- а) професійний статус аудитора;
- б) постійне дотримання стандартів;
- в) незалежність суджень;
- г) стабільність інформації.

24. Який МСА регламентує формування звіту аудитора?

- а) 700;
- б) 705;
- в) 701;
- г) 720.

25. Що НЕ належить до обов'язків аудитора під час професійної діяльності?

- а) надання консультацій із податкових питань;
- б) дотримання професійної етики;
- в) уникнення конфлікту інтересів;
- г) отримання неправомірної вигоди.

ТЕМА 3. ЕТИКА АУДИТОРА

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає принцип доброчесності у професійній діяльності бухгалтера?
2. Як принцип об'єктивності впливає на діяльність бухгалтера та аудитора?
3. Які складові незалежності розглядає Кодекс етики професійних бухгалтерів?
4. Які загрози можуть впливати на незалежність аудитора?
5. Як можна зменшити загрози, що впливають на незалежність аудитора?
6. Як аудитор може усунути загрози власного інтересу?
7. Які етичні вимоги встановлює Кодекс щодо гонорарів аудиторів?
8. Чому аудитор не повинен займатися діяльністю, несумісною з бухгалтерською практикою?
9. Які правила зберігання платіжних засобів клієнтів має дотримуватися аудитор?
10. Як регулюються стосунки між професійними бухгалтерами-практиками?
11. Які вимоги висуваються до реклами аудиторських послуг?
12. Які органи здійснюють суспільний нагляд за аудиторською діяльністю в Україні?
13. Які загальні принципи етичної поведінки аудитора передбачені законодавством України?
14. Які обмеження встановлені для аудиторів щодо володіння фінансовими інструментами клієнтів?
15. Чому аудиторам заборонено брати подарунки або гроші від клієнтів?
16. Якою є роль АПУ в управлінні аудиторською діяльністю в Україні?
17. Які функції виконує Аудиторська палата України?
18. Які права має Аудиторська палата України щодо контролю діяльності аудиторів?
19. Які органи управління Аудиторської палати України здійснюють нагляд за діяльністю аудиторів?
20. Яким чином здійснюється контроль якості аудиторських послуг в Україні?

Кейси

Завдання 3.1

Проаналізуйте представлені у таблиці твердження про аудиторів, вкажіть обов'язкові або заборонені:

№	Твердження	Обов'язкове / заборонене
1	Підвищувати свою кваліфікацію, підтверджуючи це іспитами	
2	Відмовлятися від навчання, організованого керівництвом аудиторської фірми	

№	Твердження	Обов'язкове / заборонене
3	Розривати в ході перевірки трудовий договір з аудиторською фірмою	
4	Володіти акціями фірми, у якій проводиться перевірка фінансової звітності	
5	Сприяти збільшенню власності клієнта	
6	Використовувати знання комерційної таємниці клієнта в інтересах третіх осіб	
7	Передати клієнту робочі аудиторські документи після завершення перевірки	
8	Розголошувати розмір свого гонорару за перевірку	
9	Надавати послуги, що виходять за межі професійної компетенції аудитора	
10	Відмовити клієнту в наданні послуг, що сприяють порушенням чинного законодавства	
11	Обговорювати із клієнтом умови оплати роботи й вести з ним грошові розрахунки	
12	Розголошувати інформацію про господарську діяльність клієнта	
13	Визнавати за аудиторською фірмою право одностороннього розриву договору на перевірку	

Завдання 3.2

Укажіть, чи присутнє порушення принципів Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів у наведених твердженнях, у яких саме:

1. На прохання касира аудитор не повідомив керівника підприємства про здійснені касиром зловживання за умови, що останній виправить зроблене.

2. Аудитор погодився не враховувати деякі недоліки роботи підприємства у висновку щодо фінансової звітності у випадку підвищення гонорару за перевірку, аргументуючи це зростанням ризику потенційних претензій до аудитора з боку користувачів звітності.

3. Рекомендації щодо поліпшення роботи підприємства-клієнта аудитор надав у наказовій формі.

4. Аудитор А поширив інформацію про погану роботу аудитора В, внаслідок чого переманив до себе клієнтів В.

5. Вивчаючи документи, аудитор побачив потенційну можливість збільшити прибуток підприємства, але не сповістив про це клієнта.

6. Після закінчення аудиту клієнт подарував аудитору вартісний подарунок у знак вдячності за гарну роботу. Аудитор взяв подарунок.

7. Аудитор розірвав трудовий договір зі своєю фірмою і не завершив почате у клієнта аудиту.

8. Аудитор працює за сумісництвом економістом-консультантом на підприємстві, що перевіряється.

9. Гонорар за проведення аудиторської перевірки становить 75 % чистого прибутку клієнта.

10. Дружина директора аудиторської фірми володіє 10 % акцій клієнта фірми.
11. Аудиторська фірма поширює рекламні брошури про свій вплив на податкові та судові органи.
12. Аудиторська фірма публікує оголошення в газеті про зміну своєї адреси.
13. Аудитор фірми «Аудит-Іст», що здійснював перевірку ПАТ «АВС» то-рік, надав інформацію про результати перевірки аудиторів фірмі «Аудит-Вест», що перевіряє ПАТ «АВС» у звітному році, без згоди клієнта.
14. Аудитор є співвласником фірми, у якій проводиться перевірка.
15. Аудитор запросив у підприємства інформацію, що становить комерційну таємницю, пояснюючи, що інакше не зможе скласти об'єктивний висновок.
16. Банк звернувся в аудиторську фірму із проханням перевірити доброчесність свого клієнта шляхом проведення аудиту його звітності. Аудиторська фірма погодилася виконати замовлення та уклала договір із банком на перевірку підприємства.
17. Аудитор є власником простих акцій підприємства «Фаворит» та проводить перевірку його фінансової звітності.
18. Підприємство «СВА» уклало договір з аудиторською фірмою про надання послуг з перевірки фінансової звітності. У ході перевірки було виявлено, що деякі з операцій підприємства були протизаконними, тому аудиторська фірма відмовилася від співробітництва з підприємством.
19. У ході перевірки аудитором було виявлено, що на підприємстві випускається й реалізується за готівку не врахована готова продукція, що не проходить перевірки ВТК. Щоб підприємство не завдало шкоди покупцям, аудитор передав виявлену інформацію в редакцію місцевої газети.
20. Аудиторська фірма призначила проводити аудит основних засобів аудитора, який до цього часу самостійно не здійснював перевірки й не стажувався в інших аудиторів щодо цієї облікової ділянки.
21. Аудитор виявив, що клієнт істотно занижив дохід під час заповнення податкових декларацій. Аудитор наполягав, щоб клієнт виправив звітність, а коли той не погодився, проінформував про ситуацію податкові органи.
22. Директор підприємства, що перевіряється, запропонував аудитору зразок готової продукції як заохочення за добре проведеної роботу. Аудитор взяв подарунок.
23. Начальник відділу з надання кредитів банку-клієнта аудиторської фірми надав аудитору незабезпечений кредит в обмін на позитивний висновок за річною звітністю банку.
24. Аудитор провів перевірку в громадській організації, у якій безкоштовно працює скарбником. Аудиторський звіт поданий для отримання організацією гранту.

25. Аудиторська фірма надає клієнту такі послуги одночасно: перевірка фінансової звітності та складання податкової декларації.

26. Партнер аудиторської фірми переходить на роботу в компанію, перевірку якої здійснює ця фірма.

27. Батько директора аудиторської фірми є генеральним директором підприємства-клієнта фірми.

28. Аудитор розкриває конфіденційну інформацію щодо клієнта в суді.

29. Сусід партнера аудиторської фірми є великим клієнтом підприємства, що перевіряється фірмою.

30. Після проведення аудиту аудитор залишив у себе копії первинних документів, наданих клієнтом.

Завдання 3.3

Поясніть необхідність дотримання таких міжнародних правил організації та проведення аудиту у сучасних умовах господарювання в Україні:

1. Аудитор повинен ретельно проводити перевірку.
2. Більш досвідчений аудитор повинен керувати роботою менш досвідченого.
3. Аудитор повинен досліджувати систему внутрішнього контролю клієнта для формування думки про неї.
4. Під час проведення аудиту дотримуються заздалегідь складеного плану.
5. Аудитор повинен мати відповідні освіту й досвід роботи зі здійснення перевірок.
6. Фінансова звітність повинна відповідати певним стандартам.
7. Аудитор повинен бути об'єктивним і незалежним під час проведення перевірки.
8. Клієнт повинен у звітному році використовувати ті ж принципи бухгалтерського обліку, що й у попередньому періоді.
9. У ході аудиту повинні бути отримані всі докази, необхідні для складання висновку про фінансову звітність клієнта.
10. Аудитор повинен виразити свою думку про фінансову звітність клієнта.

Завдання 3.4

Визначте, які етичні проблеми виникнуть в аудитора у таких ситуаціях, охарактеризуйте подальші дії аудитора (аудиторської фірми):

1. Аудитор, із яким був укладений договір на довгострокове обслуговування, не одержав гонорару за проведену торік перевірку. Клієнт запропонував аудитору провести ще одну перевірку та отримати гонорар відразу за два роки.
2. Клієнт попросив зробити йому копії робочих документів аудитора, щоб з метою економії коштів і часу до початку перевірки в наступному році підготувати необхідну аудиторіві інформацію.

3. Аудиторська фірма змушена змінити офіс. Клієнт аудиторської фірми пропонує орендувати приміщення в будинку, власником якого він є.

4. Компанія «АВС» звернулася в аудиторську фірму із проханням про автоматизацію обліку одночасно із проведенням щорічної перевірки фінансової звітності. Аудиторська фірма тривалий час здійснює аудит компанії «АВС», добре знає особливості організації фінансового й управлінського обліку, проблеми облікової роботи, тому може чітко сформулювати технічне завдання для програмістів.

5. Один із засновників компанії «СВА» вимагає укласти договір з аудиторською фірмою про надання послуг з оцінки правильності організації бухгалтерського обліку для обґрунтування звільнення генерального директора. Розмір плати за послугу засновник пропонує визначити залежно від ступеня досягнення поставленої мети.

Завдання 3.5

Укажіть, чи присутнє порушення принципів Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів, яких саме:

1. Аудитор не сплатив податку на доходи від професійної діяльності.
2. Аудитор володіє контрольним пакетом акцій підприємства, яке перевіряє.
3. Аудитор є батьком директора підприємства, в перевірці якого бере участь.
4. Аудитор дав інтерв'ю місцевому телеканалу, у якому попередив населення про низьку якість продукції підприємства-клієнта.
5. Аудитор обговорив питання низької якості продукції підприємства-клієнта зі слідчим прокуратури в межах кримінальної справи щодо отруєння населення продукцією клієнта.
6. Аудитор запитує в управлінського персоналу клієнта пояснення щодо наданої інформації – дані первинних документів.
7. Аудитор швидко погоджується із поясненнями, наданими клієнтом щодо даних первинних документів, без додаткової перевірки чи підтвержень.
8. Аудитор не дотримується міжнародних стандартів аудиту в ході аудиторської перевірки.
9. Аудитор сам обирає різновиди та послідовність аудиторських процедур в ході аудиторської перевірки.
10. Аудитор запросив згоди клієнта на подовження термінів аудиторської перевірки на тиждень, пояснюючи це недоліками системи внутрішнього контролю підприємства-клієнта, які неможливо було ідентифікувати під час знайомства з бізнесом клієнта.

Завдання 3.6

Проаналізуйте ситуацію, що склалася, та її можливі наслідки, встановіть міру відповідальності аудитора.

Компанія «АВС» здійснює оптові поставки одягу для магазинів. На Раді директорів компанії було ухвалено рішення про придбання компанії «СВА», яка здійснює оптові поставки ексклюзивного одягу. Підставою для рішення стали оприлюднений баланс на 31.12.20x5 р., звіт про фінансові результати за 20x5 р. і позитивний аудиторський висновок щодо фінансової звітності компанії «СВА».

Після придбання була проведена детальна перевірка фінансової звітності компанії «СВА», за результатами якої виникла потреба у коригуванні показників: виявлена нестача запасів через крадіжки, сума дебіторської заборгованості завищена через помилку в комп'ютерній програмі, сума кредиторської заборгованості занижена через невідбиття в обліку товарів, що надійшли наприкінці року.

Фрагмент Звіту про фінансові результати компанії «СВА», тис. грн

Стаття	За 20x5 р.	Після перевірки
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1 000	1 000
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	700	760
Валовий прибуток	300	240
Інші операційні витрати	220	245
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	80	(5)

Баланс компанії «СВА», тис. грн

Актив	На 31.12.20x5 р.	Після перевірки
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи	50	50
Основні засоби	300	300
Довгострокові фінансові інвестиції	–	–
Усього за розділом I	350	350
II. Оборотні активи		
Запаси	295	180
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	35	29
Кошти та їх еквіваленти	22	22
Усього за розділом II	352	231
Баланс	702	581
Пасив	На 31.12.20x5 р.	Після перевірки
I. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	380	380
Резервний капітал	–	–
Нерозподілений прибуток	181	41
Усього за розділом I	561	421
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	–	–
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	141	160
Усього за розділом III	141	160
Баланс	702	581

Завдання 3.7

Ідентифікуйте загрози, що впливають на незалежність аудитора (загроза власного інтересу, власної оцінки, захисту, особистих та сімейних стосунків, тиску), запропонуйте дії щодо їх зменшення, у таких ситуаціях:

1. Аудитор володіє 3 % акцій клієнта, якого він перевіряє.
2. 85 % доходу аудиторської фірми «Аудитор» формує один постійний клієнт.
3. Клієнт погрожує звільнити аудиторську фірму, якщо вона не схвалить його оцінку вартості активів.
4. Рідний брат аудитора є фінансовим директором компанії-клієнта.
5. Старший аудитор веде перемовини про роботу фінансовим директором у компанії-клієнта.
6. Аудитор раніше працював головним бухгалтером у компанії, яку зараз перевіряє.
7. Аудитор представляє клієнта у податковому спорі в суді.
8. Аудитор публічно рекомендує інвестувати в акції клієнта.
9. Клієнт подарував аудитору дорогий годинник після завершення перевірки.
10. Аудитор допомагав клієнту скласти облікову політику, яку тепер перевіряє.

Результати подайте у таблиці:

№	Різновид загрози	Дії щодо зменшення загрози
1		
2		
...		

Завдання 3.8

Поєднайте назву та сутність застережних заходів, які використовуються аудитором для зменшення загроз незалежності:

1)	Один із партнерів аудиторської фірми «Аудитор» має спільний бізнес із фінансовим директором клієнта, якого перевіряє інша команда аудиторів у тій самій фірмі	а)	1) Мають бути організовані різні команди (незалежні підрозділи фірми) для консультацій та аудиту. 2) Треба провести додатковий незалежний внутрішній огляд аудиторського висновку
2)	Молодший аудитор отримав пропозицію про роботу від клієнта, якого зараз перевіряє	б)	1) Треба розділити обов'язки, щоб партнер, пов'язаний із клієнтом, був виключений із будь-якої участі в аудиті. 2) Треба застосувати «стіну конфіденційності» між командами
3)	Аудитор отримав цінний подарунок від клієнта на завершення аудиту	в)	1) Аудитор повинен задокументувати тиск у робочих документах. 2) Варто залучити старшого партнера фірми для підтримки незалежної позиції.

			3) Треба повідомити клієнту, що у випадку подальшого втручання аудит буде припинено
4)	Клієнт наполягає на більш «гнучкій» оцінці резерву сумнівної заборгованості і погрожує змінити аудитора у разі незгоди	г)	1) Подарунок треба відхилити або повернути клієнту. 2) Подію треба задокументувати в системі контролю якості фірми. 3) Треба провести внутрішній тренінг із професійної етики для всіх працівників
5)	Аудиторська фірма допомагала клієнту впроваджувати нову облікову політику, а пізніше здійснює аудит звітності за той же період	д)	1) Аудитор повинен негайно повідомити про ситуацію керівника завдання. 2) Аудитора треба вивести з команди, а його завдання передати іншому аудитору фірми

Завдання 3.9

Розкрийте етичні проблеми, з якими Ви як аудитор стикнетесь, якщо погодитесь на проведення аудиту у такій ситуації:

Керівництво підприємства «АВС» звернулося з проханням здійснити перевірку фінансової звітності за рік, що закінчується 31.12.20x5 р. Підприємство відмовилося від послуг аудиторської фірми, що перевіряла їх звітність раніше, через незабезпечення, на думку керівництва підприємства «АВС», належного співвідношення «якість / вартість» щодо аудиторських послуг.

Завдання 3.10

Подайте власні роздуми стосовно того, як будуть трансформуватися принципи етики, загрози незалежності аудитора та застережні заходи щодо їх усунення за умови використання сучасних ІТ в аудиті.

Розгляньте ситуації застосування в межах перевірки хмарних технологій, штучного інтелекту, машинного навчання.

Тест-тренінг

1. Сутність якого етичного принципу розкриває твердження: «Професійний бухгалтер має бути справедливим, не дозволяти собі упередженості, конфлікту інтересів, впливу інших осіб»?

- а) добросовісність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

2. Сутність якого етичного принципу розкриває твердження: «Професійний бухгалтер має утримуватися від дій, які могли б дискредитувати професію»?

- а) добросовісність;
- б) об'єктивність;

- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

3. Який принцип етики означає відвертість у наданні професійних послуг?

- а) доброчесність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

4. Який принцип вимагає сумлінного надання висококваліфікованих послуг кожному клієнту?

- а) доброчесність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

5. Який принцип етики вимагає уникати конфлікту інтересів?

- а) доброчесність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

6. Який принцип етики зобов'язує бухгалтера не розголошувати отриману інформацію без правових підстав?

- а) конфіденційність;
- б) об'єктивність;
- в) професійна компетентність та належна ретельність;
- г) професійна поведінка.

7. Який вид реклами є порушенням етичних норм?

- а) реклама, що містить порівняння з іншими бухгалтерами;
- б) інформування про відкриття нового офісу;
- в) оголошення про розширення переліку послуг;
- г) публікація контактної інформації.

8. Яке правило застосовується під час використання платіжних засобів клієнта?

- а) об'єднання з особистими коштами аудитора;
- б) інвестування без згоди клієнта;
- в) використання лише за цільовим призначенням;
- г) передача третім особам без інформування власника.

9. Що з наведеного є прикладом діяльності, несумісної з проведенням аудиту?

- а) проведення наукових досліджень;
- б) викладання в університеті;

- в) робота директором торговельного підприємства;
- г) продаж власних книжок.

10. Що зобов'язаний зробити аудитор у разі залучення до перевірки експертів?

- а) вимагати оплати їх послуг;
- б) запросити у них письмового підтвердження розуміння етичних вимог;
- в) делегувати їм повноваження проведення аудиту;
- г) надати їм право на підпис аудиторського звіту.

11. До якої категорії загроз належить ситуація участі аудитора у судовому процесі від імені клієнта?

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза власної оцінки;
- в) загроза захисту;
- г) загроза тиску.

12. До якої категорії загроз належить така ситуація: аудитор рік тому був головним бухгалтером клієнта?

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза власної оцінки;
- в) загроза захисту;
- г) загроза тиску.

13. Яка з наведених загроз пов'язана з наявністю у аудитора фінансового інтересу до клієнта?

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза власної оцінки;
- в) загроза захисту;
- г) загроза тиску.

14. Яка з загроз стосується тиску на аудитора задля зниження обсягів перевірки?

- а) загроза власного інтересу;
- б) загроза власної оцінки;
- в) загроза захисту;
- г) загроза тиску.

15. До якої категорії застережних заходів належить встановлення вимоги безперервної освіти аудиторів в Україні?

- а) встановлені професійною організацією, законодавчим чи регулювальним органом;
- б) встановлені компанією-клієнтом;
- в) встановлені аудиторською фірмою;
- г) не належить до застережних заходів.

16. До якої категорії застережних заходів належить наявність Аудиторського комітету на підприємстві, що перевіряється?

- а) встановлені професійною організацією, законодавчим чи регулювальним органом;
- б) встановлені компанією-клієнтом;
- в) встановлені аудиторською фірмою;
- г) не належить до застережних заходів.

17. Який закон регламентує етичну поведінку аудиторів в Україні?

- а) закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- б) закон «Про запобігання корупції»;
- в) закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;
- г) Податковий кодекс України.

18. Що є метою професійного самоврядування аудиторів?

- а) запровадження податкових змін;
- б) забезпечення мінімального обсягу аудиту у бізнес-середовищі;
- в) захист професійних інтересів аудиторів;
- г) регулювання державних закупівель.

19. Хто здійснює суспільний нагляд за аудиторською діяльністю в Україні?

- а) Рада нагляду за аудиторською діяльністю;
- б) Інспекція із забезпечення якості;
- в) Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю;
- г) Аудиторська палата України.

20. Який орган здійснює контроль за безперервним навчанням аудиторів (крім тих, хто проводить аудит підприємств суспільного інтересу)?

- а) Міністерство освіти України;
- б) АПУ;
- в) Орган суспільного нагляду;
- г) Рада Органу суспільного нагляду.

21. Який строк встановлено для обов'язкового контролю якості аудиторських послуг у суб'єктів, які не є великими підприємствами?

- а) щорічно;
- б) раз на три роки;
- в) раз на шість років;
- г) за рішенням Ради АПУ.

22. Чим для Аудиторської палати України є розгляд скарг на дії членів АПУ?

- а) функцією;
- б) правом;
- в) обов'язком;
- г) не здійснюється Аудиторською палатою України.

23. Що є вищим органом управління Аудиторської палати України?

- а) З'їзд аудиторів України;
- б) Рада Аудиторської палати України;
- в) Комітет з контролю якості аудиторських послуг;
- г) Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю.

24. Хто в АПУ затверджує структуру і штатний розпис?

- а) виконавчий директор;
- б) Рада АПУ;
- в) з'їзд аудиторів України;
- г) Комітет з контролю якості.

25. Які вимоги висуваються до голови Комітету з контролю якості аудиторських послуг?

- а) досвід у сфері аудиту та/або бухгалтерського обліку не менше 10 років;
- б) бездоганна репутація;
- в) припинення на момент призначення на посаду діяльності із надання аудиторських послуг одноосібно або у складі суб'єкта аудиторської діяльності;
- г) усе зазначене.

ТЕМА 4. ПЛАНУВАННЯ ПРОЦЕСУ АУДИТУ

Питання для самоперевірки

1. Якими є основні етапи процесу аудиту?
2. У чому полягає мета організаційного етапу аудиту?
3. На якому етапі процесу аудиту відбувається укладення договору на проведення аудиту?
4. Що саме досліджує аудитор у межах розуміння бізнесу клієнта?
5. Чому аудитору важливо оцінити середовище функціонування підприємства?
6. Якими є основні вимоги до змісту листа-угоди з аудиту?
7. За яких умов доцільно складати новий лист-угоду на повторний аудит?
8. Якою є структура типового договору на проведення аудиту?
9. Чим договір на проведення аудиту відрізняється від контракту, що використовується у підприємницькій діяльності?
10. Які особливі умови можуть бути включені до договору на проведення аудиту?
11. Якими є обов'язки аудитора та замовника під час проведення аудиту?
12. Якою є основна мета планування аудиту?
13. Якими є основні етапи формування загальної стратегії аудиту?
14. Які ресурси необхідні для ефективного проведення аудиту?
15. Як аудитори оцінюють ризики суттєвого викривлення?
16. Чому важливо залучати експертів під час проведення аудиту?
17. Які елементи має містити загальний план аудиту?
18. Чим загальна стратегія аудиту відрізняється від плану аудиту?
19. Що таке програма аудиторської перевірки?
20. Як узгоджуються питання плану та програми аудиту?

Кейси

Завдання 4.1

Аудиторська фірма «Аудитор» проводить перевірку фінансової звітності ПАТ «АВС» за 20x5 р.

Складіть лист-угоду за формою Додатку А, розкрийте: мету аудиту фінансової звітності; відповідальність керівництва підприємства; нормативні документи, дотримання яких забезпечує аудитор; форму звітності аудитора за результатами перевірки; прохання про надання необхідної письмової інформації; пропозиції про використання послуг незалежних експертів.

Врахуйте такі обставини:

– лист адресується голові ради директорів ПАТ «АВС» пану Шевцову П. Л.;

- аудиторській фірмі запропоновано провести аудит за минулий 20x5 р., про що отриманий лист від клієнта № 45 від 05.02.20x6 р.;
- аудит планується завершити до 01.05.20x6 р.

Завдання 4.2

Складіть договір на проведення аудиторської перевірки за прикладом Додатку Б, враховуючи що:

- 1) предмет договору – проведення комплексної аудиторської перевірки;
- 2) аудиторська фірма зберігає самостійність під час організації аудиту й виборі методики його проведення;
- 3) аудиторська фірма може залучати експертів – юриста й програміста;
- 4) строк проведення аудиту 70 днів;
- 5) замовник у разі розірвання договору повинен сплатити аудиторській фірмі винагороду за виконану частину роботи й відшкодувати викликані розірванням збитки.

Також зазначте у договорі нормативні документи, якими керується аудиторська фірма під час проведення аудиту; визначте календарний період, що підлягає перевірці; укажіть, яким чином буде здійснюватися інвентаризація; обговоріть гарантії прав аудиторів, зокрема терміни надання замовником інформації й міру відповідальності за її ненадання; закріпіть спосіб, підстави, терміни пред'явлення претензій за результатами роботи; вкажіть перелік документів, що підлягають оформленню й передачі замовникові за результатами перевірки та відповідальність замовника за недотримання строку приймання виконаних робіт; регламентуйте гонорар аудитора й порядок розрахунків, встановивши такий графік платежів: 30 % – під час підписання договору, два внески по 20 % кожний – впродовж перевірки, 30 % – після одержання клієнтом висновку.

Завдання 4.3

Оцініть якість нижченаведеного плану аудиту кредиторської заборгованості, вкажіть недоліки та напрями їх усунення.

План аудиту кредиторської заборгованості

Клієнт _____
 Період аудиту _____
 Кількість людино-годин на перевірку _____
 Керівник аудиторської перевірки _____
 Запланований аудиторський ризик _____
 Запланована суттєвість _____

№ з/п	Види запланованих робіт	Період проведення	Виконавець	Примітки
1	Знайомство з підприємством та системою внутрішнього контролю за кредиторською заборгованістю			
2	Правова оцінка договорів, перевірка правильності оформлення документів			
3	Аудит стану кредиторської заборгованості за розрахунками			
4	Перевірка правильності відображення в обліку операцій із заборгованості перед постачальниками та підрядниками			
5	Перевірка організації податкового обліку за розрахунками з постачальниками та підрядниками			
6	Складання аудиторського звіту і висновку, передача їх замовнику			

Керівник аудиторської фірми _____

Керівник аудиторської перевірки _____

Завдання 4.4

Оцініть якість нижченаведеної програми аудиту кредиторської заборгованості, проаналізуйте її відповідність плану (завдання 4.3), вкажіть недоліки та напрями їх усунення.

Програма проведення аудиту кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками

Клієнт _____

Період аудиту _____

Кількість людино-годин на перевірку _____

Керівник аудиторської перевірки _____

Запланований аудиторський ризик _____

Запланована суттєвість _____

№ з/п	Аудиторські процедури до розгляду	Період проведення процедур	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
<i>1</i>	<i>Знайомство з підприємством та системою внутрішнього контролю за кредиторською заборгованістю</i>				
1.1	Знайомство з установчими документами підприємства, формою власності, організаційною структурою, видом діяльності, особливостями підприємства				
1.2	Вивчення основних показників кредиторської заборгованості підприємства за попередні періоди				
1.3	Складання переліку кредиторів				

№ з/п	Аудиторські процедури до розгляду	Період проведення процедур	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
1.4	Перевірка відповідності облікової політики щодо розрахунків із постачальниками і підрядниками вимогам діючого законодавства				
1.5	Проведення тесту оцінки СВК заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками				
1.6	Оцінювання аудиторського ризику				
1.7	Здійснення аналітичних процедур з аудиту кредиторської заборгованості				
2	<i>Правова оцінка договорів, перевірка правильності оформлення документів</i>				
2.1	Перевірка наявності договорів підприємства з постачальниками і підрядниками, їх правова оцінка				
2.2	Перевірка виконання підприємством вимог, зазначених у договорах				
2.3	Встановлення відповідності типових форм первинних документів з обліку кредиторської заборгованості, що використовуються на підприємстві, вимогам законодавства України				
2.4	Перевірка наявності та правильності оформлення документів на придбання товарів, отримання послуг та виконаних робіт				
2.5	Перевірка дотримання строків та порядку документального оформлення та відображення в обліку операцій за розрахунками з постачальниками і підрядниками				
3	<i>Аудит стану кредиторської заборгованості за розрахунками</i>				
3.1	Визначення величини заборгованості підприємства перед кредиторами				
3.2	Перевірка залишку кредиторської заборгованості за даними Головної книги та облікових регістрів				
3.3	Перевірка повноти і своєчасності оплати рахунків постачальників і підрядників				
3.4	Визначення кредиторської заборгованості підприємства, термін позовної давності якої минув, та причин її виникнення				
3.5	Перевірка на наявність у складі кредиторської заборгованості отриманих претензій				
3.6	Перевірка невідфактурованих поставок				
3.7	Перевірка результатів проведення інвентаризації заборгованості за розрахунками з постачальниками і підрядниками				
4	<i>Перевірка правильності відображення в обліку операцій із заборгованості перед постачальниками та підрядниками</i>				
4.1	Надсилання запитів постачальникам і підрядникам на підтвердження заборгованості				

№ з/п	Аудиторські процедури до розгляду	Період проведення процедур	Виконавець	Назва робочих документів аудитора	Примітки
4.2	Перевірка наявності на підприємстві актів звірки та їх відповідність даним аналітичного і синтетичного обліку				
4.3	Визначення розбіжностей між отриманими відповідями на відправлені запити та наявними на підприємстві актами звірень та залишками в аналітичному обліку				
4.4	Перевірка правильності проведення взаємозаліку заборгованостей				
4.5	Перевірка правильності відображення кредиторської заборгованості у Балансі				
4.6	Вибіркова перевірка відповідності інформації в отриманих від постачальників документах даним складського і бухгалтерського обліку				
4.7	Суцільна перевірка списання нестач, втрат і псування товарно-матеріальних цінностей через провину постачальників				
4.8	Пошук невідображених у документах підприємства зобов'язань перед кредиторами				
5	<i>Перевірка організації податкового обліку за розрахунками з постачальниками та підрядниками</i>				
5.1	Перевірка організації податкового обліку за розрахунками				
5.2	Перевірка правильності визначення податкового кредиту під час отримання від постачальників та підрядників товарів, робіт чи послуг				
5.3	Перевірка своєчасності та повноти сплати ПДВ до бюджету				

Керівник аудиторської фірми _____

Керівник аудиторської перевірки _____

Завдання 4.5

Складіть програму аудиторської перевірки основних засобів ПАТ «АВС» за наведеною формою:

Програма аудиту основних засобів ПАТ «АВС»

Підприємство _____

Період аудиту _____

Кількість людино-годин _____

Керівник аудиторської групи _____

Запланований аудиторський ризик _____

Запланована істотність _____

№	Перелік аудиторських процедур	Період проведення процедур	Виконавці	Обсяг перевірки	Назва робочих документів аудитора	Примітки
1						
2						
3						
...						

Завдання 4.6

Розробіть програму вивчення бізнесу клієнта – ПАТ «АВС» з огляду на досягнення зазначених цілей:

- 1) одержання інформації про структуру й розташування підприємства-клієнта;
- 2) одержання інформації про учасників і структуру капіталу;
- 3) одержання даних про стан галузі діяльності;
- 4) одержання інформації про види продукції (робіт, послуг), які виробляє клієнт;
- 5) аналіз отриманої інформації.

Завдання 4.7

Складіть програму аудиту розрахунків із працівниками за такою ситуацією:

Фірма-клієнт застосовує автоматизовану систему розрахунків із працівниками з використанням ідентифікаційних карток пропуску, що дозволяє вести облік відпрацьованого часу. За потреби працівники відділу кадрів виконують коригування. Аудиторів надані повні роздруківки коригувальних записів, копії платіжних відомостей, виписки банку щодо здійснених розрахунків. Виплата заробітної плати здійснюється перерахуванням на особові рахунки працівників без здійснення касових операцій.

Завдання 4.8

Перевірте правильність установлення рівня істотності на стадії планування на основі такої інформації підприємства-клієнта:

Фрагмент звіту про фінансові результати, тис. грн

Стаття	За минулий рік	За 2 півріччя минулого року	За 1 півріччя поточного року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15 910	7 629	8 437
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	14 167	6 797	6 990
Валовий прибуток	1 743	832	1 447
Інші операційні витрати	533	250	434

Стаття	За минулий рік	За 2 півріччя минулого року	За 1 півріччя поточного року
Фінансовий результат від операційної діяльності	1 210	582	1 013
Інші витрати	342	142	633
Фінансовий результат до оподаткування	868	440	380
Витрати (дохід) з податку на прибуток	156	79	68
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	712	361	312

Баланс, тис. грн

Актив	На початок поточного року
I. Необоротні активи	
Основні засоби	6 425
Довгострокові фінансові інвестиції	533
Усього за розділом I	6 958
II. Оборотні активи	
Запаси	913
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3 520
Кошти та їх еквіваленти	165
Усього за розділом II	4 598
Баланс	11 556
Пасив	На початок поточного року
I. Власний капітал	
Зареєстрований (пайовий) капітал	4 453
Резервний капітал	2 052
Нерозподілений прибуток	1 304
Усього за розділом I	7 809
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	
Довгострокові кредити банків	486
Усього за розділом II	486
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3 261
Усього за розділом III	3 261
Баланс	11 556

Додаткові дані:

1. На поточний рік заплановані виручка від реалізації продукції 17 млн грн та гонорар аудитору 20 000 грн.

2. Істотність торік була визначена аудитором на рівні 120 000 грн, цього року вона планується на рівні 90 000–100 000 грн, зокрема рівні істотності прибутку 5 %, виручки від реалізації продукції – 2 %, статті балансу – 2 %.

Завдання 4.9

Визначте етапи процесу аудиту операцій із нематеріальними активами та довгостроковими інвестиціями за такою ситуацією:

Компанія «АВС» має головний офіс у Києві та філії по Україні. Управління компанією здійснюється достатньо ефективно, дані за підрозділами щомісяця звіряються із планом, відхилення розглядаються на засіданнях Ради директорів. Компанія проводить політику розширення діяльності, планує у 20x5 р. придбання часток в інших підприємствах та початок виробництва нової продукції. Поточного року 680 000 грн були капіталізовані як витрати майбутніх періодів (заплановані на рівні 500 000 грн).

Впродовж року компанія придбала приватне підприємство «СВА», зі сплатою 1,75 млн грн (ринкова вартість перевищує чисту вартість активів на 750 тис. грн). 95 % обігу «СВА» становить виручка від реалізації одного патентованого продукту. Після придбання аналогічний продукт почала випускати інша фірма, що призвело до зниження виручки «СВА» на 30 %.

Компанія «АВС» за 9 місяців поточного року інвестувала у придбання 15 % акцій свого конкурента – підприємства «XYZ» та має намір у подальшому придбати контрольний пакет його акцій.

Також компанія «АВС» взяла значні короткострокові позики на фінансування різних проєктів на умовах надання позикодавцям частини прибутку протягом трьох років. Успішність проєктів, профінансованих за рахунок позик, підтверджена документально.

Завдання 4.10

Компанія АВС займається текстильним бізнесом і планує додаткову емісію акцій, кошти від випуску яких будуть спрямовані на придбання нового обладнання. Аудитор розглянув фінансову звітність за останні п'ять років і проаналізував план одержання прибутку на поточний рік.

Визначте етапи аудиту фінансової звітності за останні п'ять років та оцінки виконання плану прибутку, установіть прийнятну величину відхилення очікуваного результату.

Тест-тренінг

1. Який етап аудиту передбачає ознайомлення з діяльністю клієнта?

- а) планування аудиту;
- б) збір аудиторських доказів;
- в) висловлення думки;
- г) завершення перевірки.

2. Коли аудитор надає клієнтові лист-угоду про здійснення аудиторської перевірки?

- а) на початку перевірки;
- б) у середині перевірки;

- в) наприкінці перевірки;
- г) лист не надається клієнтові.

3. Які з наведених нижче пунктів НЕ включаються в лист-угоду про здійснення аудиторської перевірки?

- а) завдання аудиту фінансової звітності;
- б) відповідальність керівництва за надану фінансову звітність;
- в) обсяги аудиту;
- г) вид аудиторського висновку.

4. У якому з випадків є доцільним складання нового листа-угоди під час повторного аудиту?

- а) аудит проводився на дочірньому підприємстві клієнта;
- б) аудит проводився на материнському підприємстві клієнта;
- в) фінансова звітність за попередній період була відкоригована;
- г) були істотно змінені умови аудиту.

5. Який основний документ регламентує взаємини клієнта й аудитора?

- а) договір на проведення аудиторської перевірки;
- б) лист-угода про згоду на проведення аудиту;
- в) національні нормативи аудиту;
- г) міжнародні стандарти аудиту.

6. Як Ви можете оцінити ситуацію наявності у договорі на проведення аудиторської перевірки твердження: «Аудиторська фірма не несе матеріальної відповідальності за достовірність аудиторського висновку»?

- а) це можливо, якщо досягнуто подібної домовленості з клієнтом;
- б) це особливість аудиторської діяльності;
- в) це суперечить діючим нормативним актам і суті аудиту;
- г) це відповідає діючим нормативним актам і суті аудиту.

7. У чому полягає особливість договору на надання аудиторських послуг порівняно зі звичайним контрактом?

- а) укладається виключно в усній формі;
- б) не має юридичної сили для третіх осіб;
- в) враховує інтереси третіх осіб, перед якими аудитор несе відповідальність;
- г) не передбачає матеріальної відповідальності аудитора.

8. Яке твердження відповідає принципу професійного скептицизму під час планування?

- а) довіра до керівництва клієнта;
- б) критична оцінка наданих доказів;
- в) беззаперечне прийняття даних внутрішнього контролю;
- г) заміна процедур за бажанням клієнта.

9. У чому полягає мета розробки загальної стратегії аудиту?

- а) в обчисленні податкових зобов'язань клієнта;
- б) у створенні аналітичного звіту про діяльність клієнта;
- в) у визначенні обсягу, термінів і напрямів перевірки;
- г) у підготовці аудиторського висновку.

10. У який часовий момент аудиторіві варто розробляти стратегію й тактику перевірки?

- а) під час отримання запрошення здійснити перевірку;
- б) під час виплати клієнтом авансу за проведення перевірки;
- в) на технологічній стадії перевірки;
- г) на етапі планування аудиту.

11. Що з нижченаведеного розглядається в межах розробки стратегії аудиту?

- а) оцінка правдивості реклами клієнта;
- б) визначення складу аудиторської групи;
- в) огляд маркетингового плану клієнта;
- г) перевірка кадрової документації клієнта.

12. Який МСА регламентує планування аудиту фінансової звітності?

- а) 200;
- б) 300;
- в) 320;
- г) 240.

13. Який фактор НЕ впливає на складність планування аудиту?

- а) розмір підприємства;
- б) період перевірки;
- в) сфера діяльності підприємства;
- г) наявність дочірніх підприємств.

14. Яка з процедур на етапі планування спрямована на встановлення методів збору доказів?

- а) аналіз статуту клієнта;
- б) оцінка СВК;
- в) розробка програми аудиту;
- г) оформлення проміжного аудиторського висновку.

15. У якому документі визначається рівень суттєвості для цілей аудиту?

- а) лист-угода;
- б) аудиторський звіт;
- в) аудиторський висновок;
- г) програма аудиту.

16. Коли формується програма аудиту?

- а) до укладення договору на надання аудиторської послуги;
- б) після первинної оцінки ефективності системи внутрішнього контролю клієнта;
- в) на результативному етапі перевірки;
- г) не формується взагалі.

17. Якої мети має досягти аудитор, складаючи програму аудиту?

- а) визначення корисності отриманих аудиторських доказів;
- б) обрання техніки аудиту;
- в) оцінка інформації фінансових звітів;
- г) розподіл процедур аудиту за термінами.

18. Що з наведеного є складовою аудиторської програми?

- а) реєстрація підприємства в ЄДРПОУ;
- б) строки виконання процедур;
- в) список контрагентів клієнта;
- г) підтвердження зобов'язань банком.

19. Чи може змінюватися зміст програми аудиту?

- а) так;
- б) так, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності;
- в) ні;
- г) ні, якщо проводиться обов'язковий аудит фінансової звітності.

20. Що з нижченаведеного НЕ здійснюється на етапі планування аудиту?

- а) визначення стратегії аудиту;
- б) одержання листа-заявки від замовника;
- в) визначення рівня істотності для цілей аудиту;
- г) оцінка ефективності системи внутрішнього контролю клієнта.

21. Для чого аудитор розраховує ризики на етапі планування?

- а) для укладання договору страхування відповідальності аудитора;
- б) для визначення рівня відповідальності клієнта;
- в) для розробки ефективних процедур аудиту;
- г) для підготовки аудиторської звітності.

22. Який із зазначених елементів НЕ входить до планування аудиту?

- а) оцінка системи внутрішнього контролю клієнта;
- б) вибір клієнтом банку;
- в) аналіз попередніх аудиторських звітів;
- г) визначення джерел аудиторських доказів.

23. Яка з наведених дій є завершальною на етапі планування аудиту?

- а) оцінка системи внутрішнього контролю;
- б) погодження листа-завдання з клієнтом;

- в) перевірка грошових потоків;
- г) аналіз судових справ клієнта.

24. Який принцип лежить в основі визначення аудиторської суттєвості?

- а) дотримання законності;
- б) допустимість відхилення, що не впливає на рішення користувачів;
- в) забезпечення прибутковості клієнта;
- г) збереження конфіденційної інформації.

25. Яке з нижченаведених тверджень є правильним?

- а) якщо аудитор допомагає скласти фінансові звіти, у листі-угоді варто вказати, що він несе відповідальність за їхню достовірність;
- б) ризик шахрайства і помилок на малих підприємствах зазвичай невеликий;
- в) планування аудиту малих підприємств не потрібно документувати;
- г) міжнародні стандарти аудиту містять основні принципи, які використовуються під час аудиту фінансових звітів підприємств незалежно від їхнього розміру.

ТЕМА 5. АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І ОЦІНКА СВК

Питання для самоперевірки

1. Що таке аудиторський ризик?
2. Яким чином розраховується аудиторський ризик?
3. Яким має бути прийнятний рівень аудиторського ризику?
4. Що означає ризик суттєвого викривлення?
5. У чому відмінність між властивим ризиком і ризиком контролю?
6. Чому аудитор не може безпосередньо впливати на властивий ризик?
7. Яким чином аудитор впливає на ризик невиявлення?
8. Як впливає ризик вибірки на аудиторський ризик?
9. Що таке система внутрішнього контролю (СВК) і яка її роль у аудиті?
10. Які основні компоненти системи внутрішнього контролю?
11. Які загрози середовища можуть вказувати на ризики суттєвого викривлення?
12. Які етапи проходить аудитор під час оцінки системи внутрішнього контролю клієнта?
13. З якою метою аудитор здійснює первинну оцінку надійності системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання?
14. Які методи перевірки використовуються в межах оцінки системи внутрішнього контролю?
15. Які основні ознаки ефективності системи внутрішнього контролю?
16. Чому аудитор повинен зберігати професійний скептицизм під час оцінки системи внутрішнього контролю?
17. Як документуються результати оцінки внутрішнього контролю?
18. Які наслідки для аудиторської перевірки має низький рівень надійності системи внутрішнього контролю?
19. Як зміни в ІТ-середовищі можуть вплинути на рівень аудиторського ризику?
20. Чому аудитор має враховувати попередні викривлення у фінансовій звітності клієнта?

Кейси

Завдання 5.1

Визначте достовірність таких тверджень:

1. Фінансова звітність не може бути правильною на 100 %.
2. Внутрішній ризик може бути знижений за фактом аудиторської перевірки.
3. Діяльність керівництва клієнта впливає на внутрішній ризик.
4. Внутрішній ризик змінюється залежно від виду діяльності клієнта.

5. Аудитор може знизити ризик контролю через надання рекомендацій щодо вдосконалення організації обліку клієнтові.

6. Якщо внутрішній і контрольний ризики високі, то також високий і ризик невиявлення.

7. Якщо внутрішній і контрольний ризики низькі, то аудитор може знизити ступінь деталізації перевірки.

8. Ризик невиявлення має однаковий рівень для всіх бізнес-процесів клієнта – закупівель, виробництва, реалізації.

Завдання 5.2

Визначте компонент аудиторського ризику, на який впливають такі ситуації:

1. Вироблене обладнання машинобудівельного підприємства здається в оренду за індивідуальними договорами з різними умовами.

2. Політика й процедури системи контролю компанії щодо одержання готівки й внесення її на банківський рахунок неефективні.

3. На керівництво компанії здійснюється тиск із метою одержання запланованого показника зростання доходу в 20 %.

4. Наявність зовнішніх даних нефінансового характеру, тісно пов'язаних із продажами підприємства, призводить до неефективності використання аналітичних процедур під час визначення викривлення показника доходу.

5. Спостерігається велика плинність кадрів ключової ланки керівництва.

6. Аудитор вирішує підтвердити рахунки до одержання за станом на дату закриття балансу, а не на проміжну дату.

7. Підприємство зазнає труднощів від недостатнього розміру власних оборотних коштів.

8. Високий рівень понаднормової роботи адміністративних працівників призвів до численних помилок під час обробки бухгалтерської інформації через утому й недбалість.

9. Щоб забезпечити аудиторський ризик на припустимо низькому рівні, аудитор планує широко використовувати тести елементів сальдо рахунків.

10. Основний вид діяльності підприємства пов'язаний із генною інженерією.

Завдання 5.3

Для кожної пари поданих нижче тверджень укажіть, який пункт буде мати більш високий ступінь внутрішнього властивого ризику, обґрунтуйте свою думку:

1. А. Зобов'язання з ПДВ.

Б. Зобов'язання із оплати праці.

2. А. Оцінка сировини.
Б. Оцінка довгострокових інвестицій методом участі в капіталі.
3. А. Відображення витрат з ремонту основних засобів.
Б. Оцінка первісної вартості придбаних нематеріальних активів.
4. А. Оцінка запасів під час вибуття.
Б. Нарахування амортизації основних засобів.
5. А. Розрахунки з покупцями.
Б. Розрахунки з учасниками за дивідендами.
6. А. Оцінка резерву сумнівних боргів.
Б. Оцінка земельної ділянки.

Завдання 5.4

Аудитор використовує факторну модель аудиторського ризику судження для визначення запланованих рівнів ризику невиявлення й доказів щодо тверджень фінансової звітності.

На основі наведених у таблиці даних:

- 1) розрахуйте ризик невиявлення або поясніть, чому це неможливо зробити;
- 2) розташуйте ситуації у послідовності від найбільшої кількості необхідних доказів (1) до найменшої кількості (7)

	Ситуація						
	1	2	3	4	5	6	7
Прийнятний рівень аудиторського ризику	1 %	1 %	5 %	5 %	5 %	5 %	10 %
Оцінений внутрішньо властивий ризик	20 %	50 %	20 %	50 %	20 %	50 %	50 %
Запланований рівень ризику контролю	50 %	50 %	50 %	40 %	20 %	25 %	20 %
Запланований рівень ризику невиявлення							
Заплановані докази							

Завдання 5.5

Аудитор використовує факторну модель аудиторського ризику судження для визначення запланованих рівнів ризику невиявлення й доказів щодо тверджень фінансової звітності. На основі наведених даних:

- 1) розрахуйте ризик невиявлення або поясніть, чому це неможливо зробити;
- 2) розташуйте ситуації у послідовності від найбільшої кількості необхідних доказів (1) до найменшої (7)

№	Показники	Ситуація			
		1	2	3	4
1	Бажаний рівень аудиторського ризику	Низький	Низький	Низький	Низький
2	Оцінений рівень внутрішньо властивого ризику	Помірний	Високий	Низький	Низький
3	Оцінений рівень ризику контролю	Низький	Максимальний	Високий	Низький
4	Запланований рівень ризику невиявлення				
5	Заплановані докази				

Завдання 5.6

Розрахуйте рівень ризику невиявлення, якщо внутрішньо властивий ризик оцінений в 25 %, а ризик внутрішнього контролю є сумарною величиною впливу на систему внутрішнього контролю таких факторів:

№	Фактори, що впливають на оцінку СВК	Оцінка, %
1	Компетентність персоналу	13,6
2	Правильність відображення операцій в обліку	7,0
3	Кадрова політика компанії	4,9
4	Наявність служби внутрішнього аудиту	7,7
5	Санкціонування операцій	1
6	Розподіл повноважень і обов'язків	1,9
7	Контроль за документами	3,4
8	Використання контрольних процедур	5,2
9	Наявність технологічних засобів контролю	3,5
10	Складна корпоративна структура	2,6
11	Інші фактори	1,8

Завдання 5.7

Визначте дії, які повинен здійснити аудитор для оцінки ризику, у наведеній ситуації:

Ваш клієнт володіє трьома великими магазинами, у кожному з яких є кілька відділів. Всі відділи повинні бути ретельно перевірені, щонайменше, один раз на п'ять років. Більш детально перевіряються відділи з більш високим аудиторським ризиком. Відомо, що торік у цих магазинах проводився аудит іншою фірмою. У кожному з магазинів існує відділ внутрішнього контролю.

Завдання 5.8

Ідентифікуйте індикатори ризику аудиту та напрями їх можливого подолання за такою ситуацією:

Компанія «АВС» обрала Вас аудитором уперше. Контракт із попереднім аудитором був припинений внаслідок несвоєчасного подання висновку.

У компанії є два відокремлені підрозділи: перший розташований у будівлі головного офісу, другий – на відстані 250 км. У кожному підрозділі в штаті є бухгалтер. Звіт про фінансові результати та Баланс складаються за підрозділами, а потім консоліднуються у головному офісі.

Підрозділ № 1 виробляє системи опалення для підприємств під індивідуальні замовлення споживачів. Менеджери підрозділу є висококваліфікованими фахівцями. Підрозділ № 2 виробляє побутову електротехніку. В останні роки підрозділ № 1 демонструє позитивну, а підрозділ № 2 – негативну динаміку прибутків. Рада директорів компанії займається пошуком покупця для підрозділу № 2, інакше він буде закритий.

Рада директорів сподівається підвищити курс акцій підприємства, повідомляючи результати діяльності раніше, ніж це роблять конкуренти, тому вони зацікавлені в скороченні часу на аудиторську перевірку. Крім того, Рада директорів вже оприлюднила інформацію про очікуване зростання прибутку за поточний рік порівняно з минулим підрозділу № 1 не менш, ніж на 30 %.

Завдання 5.9

15.10.20x5 р. компанія «АВС» звернулася в аудиторську фірму «Лідер» із пропозицією скласти договір на надання послуг щодо підтвердження фінансової звітності за 20x5 р.

Компанія була створена в 20x4 р., частки участі в статутному капіталі розподілені в такий спосіб: генеральний директор – 25 %; іноземний інвестор – 45 %; вітчизняне підприємство «СВА» – 30 %. Компанія займається оптово-роздрібною торгівлею імпортними продовольчими товарами: 10–15 % товарообігу складає роздрібний товарообіг, 85–90 % – оптовий. Оптовими покупцями є десять організацій, на три з яких приходиться 70 % виручки від реалізації товарів «АВС». Штат співробітників компанії – 15 осіб, у т. ч. троє бухгалтерів. Компанія орендує офісне, складське й торговельне приміщення.

З 20x6 р. компанія почала використовувати стандартний пакет BAS-бухгалтерія. В 20x4–20x6 рр. аудиторську перевірку здійснювала аудиторська фірма «Аудитор», що надавала також послуги з переходу на автоматизований облік. Обсяг облікової роботи компанії «АВС» послідовно зростав з 580 бухгалтерських проводок у 1 кварталі 20x4 р. до 15 300 проводок у 4 кварталі 20x7 р.

З позиції аудитора визначте:

- 1) зону максимального ризику бізнесу;*
- 2) достатність наданої інформації для оцінки аудиторського ризику;*
- 3) перелік додаткової інформації, яку необхідно використовувати для визначення обсягу аудиту;*
- 4) необхідний рівень кваліфікації членів аудиторської групи.*

Завдання 5.10

Укажіть, які з нижчеподаних тестів не дають аудиторіві доказів повноти обліку витрат на готову продукцію:

1. Перевірка правильності обліку витрат матеріалів у складі НЗВ.
2. Перевірка динаміки витрат на незавершене виробництво й зарахування частини з них до готової продукції.
3. Детальна перевірка собівартості готової продукції.
4. Відстеження собівартості використаних матеріалів, починаючи від придбання й закінчуючи їх обліком у витратах незавершеного виробництва.

Тест-тренінг

1. Як називається ймовірність того, що аудитор може надати неправильний висновок щодо фінансової звітності клієнта?

- а) властивий ризик;
- б) ризик контролю;
- в) ризик, пов'язаний із вибіркою;
- г) аудиторський ризик.

2. Що є складовими аудиторського ризику?

- а) ризики контролю, суттєвості, достовірності;
- б) власний ризик, ризик професійного судження;
- в) ризик викривлення, ризик вибірки, ризик арифметичних помилок;
- г) властивий ризик, ризик контролю, ризик невиявлення.

3. За якою формулою визначається аудиторський ризик?

- а) $AP = BP * PK / PH$;
- б) $AP = BP + PK + PH$;
- в) $AP = BP * PK * PH$;
- г) $AP = BP * PK$.

4. На якому етапі аудиту проводиться оцінка ризику?

- а) під час підписання договору;
- б) на організаційному етапі;
- в) на стадії планування;
- г) після формування висновку.

5. Що впливає на рішення аудитора покластися на систему внутрішнього контролю клієнта?

- а) професійна підготовка персоналу;
- б) дані зовнішньої звітності;
- в) результати оцінки ефективності СВК;
- г) стабільна робота підприємства-клієнта.

6. Визначення якого ризику є результатом оцінки системи внутрішнього контролю?

- а) ризику невиявлення;
- б) ризику контролю;
- в) аудиторського ризику;
- г) підприємницького ризику.

7. Як аудитор повинен реагувати на високий рівень ризику контролю?

- а) зменшити розмір вибірки;
- б) покладатися на аналітичні процедури;
- в) збільшити обсяг процедур по суті;
- г) знизити суттєвість.

8. На який вид ризику аудитор може впливати безпосередньо?

- а) ризик контролю;
- б) властивий ризик;
- в) ризик невиявлення;
- г) підприємницький ризик.

9. Яким має бути рівень ризику невиявлення, якщо властивий ризик і ризик контролю високі?

- а) змінним;
- б) високим;
- в) низьким;
- г) нульовим.

10. Що знижує ризик невиявлення під час аудиту?

- а) поверхнева оцінка СВК;
- б) високий власний ризик;
- в) глибока перевірка з використанням різних методів;
- г) використання тільки внутрішніх джерел.

11. Що є метою оцінки внутрішнього контролю під час аудиту?

- а) скласти фінансову звітність;
- б) визначити, чи можна покладатися на внутрішній контроль;
- в) уникнути конфлікту інтересів;
- г) провести аудит активів.

12. Як аудитор оцінює ефективність системи внутрішнього контролю?

- а) опитуванням працівників;
- б) анкетуванням користувачів звітності;
- в) тестуванням заходів контролю;
- г) порівнянням з іншими підприємствами галузі.

13. Що є результатом неналежної оцінки ризику контролю?

- а) неможливість надання аудиторського висновку;
- б) недооцінка викривлень;
- в) завищення витрат на аудит;
- г) зменшення доходу клієнта.

14. Як зміни в ІТ можуть вплинути на ризик аудиту?

- а) зменшити якість документів;
- б) ускладнити розуміння фінансової звітності;
- в) змінити ризик викривлення;
- г) покращити доступ до аудиторських доказів.

15. Який фактор може знизити ефективність внутрішнього контролю?

- а) автоматизація процесів;
- б) зміна програмного забезпечення;

- в) залучення зовнішніх консультантів;
- г) впровадження нової облікової політики.

16. Що є ознакою слабкої системи контролю?

- а) регулярна інвентаризація;
- б) дублювання облікових функцій;
- в) часта зміна посадових осіб;
- г) наявність резервів.

17. Який ризик виникає внаслідок недостатньої кількості аудиторських доказів?

- а) підприємницький ризик;
- б) ризик вибірки;
- в) ризик невиявлення;
- г) ризик контролю.

18. У чому проявляється професійний скептицизм аудитора під час оцінки СВК?

- а) аудитор вважає будь-яке викривлення суттєвим;
- б) аудитор відмовляється підтверджувати фінансову звітність;
- в) аудитор абсолютно не довіряє СВК клієнта;
- г) аудитор оцінює СВК клієнта як неефективну.

19. До якої складової СВК належить облікова політика клієнта?

- а) середовище контролю;
- б) заходи контролю;
- в) процес оцінки ризиків;
- г) моніторинг заходів контролю.

20. Для чого здійснюється оцінка системи внутрішнього контролю клієнта?

- а) для планування масштабу перевірки;
- б) для одержання загальної інформації про підприємство;
- в) для визначення можливості банкрутства підприємства;
- г) для визначення виду аудиторського висновку.

21. Що означає поняття суттєвості (істотності) в аудиті?

- а) рівень оплати праці аудиторів в аудиторській фірмі;
- б) оцінку вартості робіт за договором;
- в) розмір викривлення інформації, який обумовлює його відображення в аудиторському висновку;
- г) максимально можливий рівень аудиторського ризику.

22. Який рівень аудиторського ризику має встановити аудитор під час планування перевірки згідно із Міжнародними стандартами?

- а) 0 %;

- б) 2 %;
- в) 5 %;
- г) прийнятно низький рівень.

23. Що з нижченаведеного є внутрішнім джерелом аудиторських доказів?

- а) висновки попередніх перевірок;
- б) документи управлінського обліку;
- в) зовнішні підтвердження;
- г) акти податкової перевірки.

24. Який фактор найбільше впливає на необхідну кількість аудиторських доказів?

- а) розмір підприємства;
- б) рівень оціненого ризику;
- в) частота аудитів у минулому;
- г) вид діяльності підприємства.

25. Чим відрізняється тест заходів контролю від процедур по суті?

- а) тест оцінює систему звітності, процедура – запаси;
- б) тест перевіряє контроль, процедура – викривлення;
- в) тест охоплює період перевірки, процедура – лише початок;
- г) немає відмінностей.

ТЕМА 6. МЕТОДИКА АУДИТУ

Питання для самоперевірки

1. Що таке аудиторські докази відповідно до МСА 500?
2. Які є основні джерела аудиторських доказів?
3. Як аудитор оцінює достатність і прийнятність аудиторських доказів?
4. Які фактори впливають на достовірність аудиторських доказів?
5. Які основні методи (процедури) збору аудиторських доказів?
6. Які аудиторські процедури застосовуються для оцінки ризиків?
7. У чому відмінність між тестами заходів контролю та процедурами по суті?
8. Чим відрізняються докази, отримані безпосередньо аудитором, від доказів, отриманих від третіх осіб?
9. Як впливає внутрішній контроль компанії на якість внутрішніх доказів?
10. Яку роль відіграють зовнішні підтвердження у зборі аудиторських доказів?
11. Яких умов має дотримуватися аудитор під час застосування процедури запиту?
12. Чим відрізняються тести деталей від тестів заходів контролю?
13. Чим визначається доцільність застосування аналітичних процедур?
14. Які основні чинники прийнятності аналітичних процедур?
15. Що має зробити аудитор у разі виявлення суттєвих відхилень під час аналітичних процедур?
16. Що таке аудиторська вибірка згідно з МСА 530?
17. Які ризики пов'язані з аудиторською вибіркою?
18. Якою є причина застосування стратифікації?
19. Які методи може використовувати аудитор для формування вибірки?
20. Які дії повинен вжити аудитор, якщо вибірка не надає достатніх підстав для висновків?

Кейси

Завдання 6.1

Розподіліть зібрані аудиторською фірмою під час перевірки клієнта докази (джерела інформації) за ступенем важливості й за ступенем надійності:

1) інвентаризаційні описи обсягів незавершеного виробництва, отримані під час фактичного огляду; журнали-ордери й первинні документи за рахунком 23; журнали-ордери й первинні документи за рахунком 26; докази точності обліку запасів, отримані в результаті проведеної в присутності аудитора інвентаризації;

2) аналіз фактичних витрат, підготовлений співробітником клієнта; виписка з реєстру акціонерів, що підтверджує наявність акцій у власності клієнта; акт ін-

вентаризації матеріальних цінностей за результатами інвентаризації, проведеної за участю аудитора.

Завдання 6.2

Установіть, які докази необхідно одержати аудитору для підтвердження показників звітності клієнта у зазначених випадках:

1) для оцінки капітальних вкладень у будівництво компанією, яка здійснює діяльність на ринку цінних паперів більше 5 років та має стабільно високі фінансові результати за період діяльності;

2) для оцінки збитку, завданого будівельною організацією, що здійснювала ремонт на території складських приміщень клієнта, якщо:

а) ремонт спричинив пожежу, внаслідок якої повністю згоріли матеріальні цінності, що зберігалися на складі;

б) ремонт спричинив порив у водопостачальних мережах, а внаслідок затоплення складських приміщень, матеріальні цінності стали повністю або частково непридатні для споживання.

Завдання 6.3

Для кожної нижченаведеної процедури вкажіть вид тестування по суті: тестування господарських операцій, тестування складових сальдо, аналітичні процедури.

Аудиторські процедури:

1. Перерахунок нарахованих дивідендів.
2. Порівняння фактичних показників фінансової звітності із середньогалузевими.
3. Визначення коефіцієнтів ліквідності за звітний період.
4. Перевірка синтетичного обліку розрахунків з покупцями щодо їх відповідності чинному законодавству.
5. Підтвердження сальдо рахунків запасів.
6. Перевірка документів із метою виявлення їх підробки.
7. Проведення інвентаризації основних засобів.
8. Перевірка синтетичного обліку розрахунків із постачальниками за даними рахунків-фактур.
9. Звірення банківських рахунків станом на кінець року.
10. Порівняння фактичних показників фінансової звітності із плановими.

Завдання 6.4

Використовуючи модель аудиторського ризику, визначте ризик невиявлення та розрахуйте розмір вибірки за наведеними даними.

Дані вибірки за методом MPU (Monetary Unit Sampling)

1. Припустиме викривлення, грн	110 000
2. Розмір сукупності, од.	5 000
3. Звичайне нормативне відхилення з урахуванням ризику відмови	1,64
4. Ризик неправильного сприйняття (ризик відмови), %	10
5. Передбачуване стандартне відхилення в сукупності, грн	80
6. Ризик невиявлення викривлень вище припустимих значень, %:	
– внутрішнім контролем;	50
– аналітичними й іншими процедурами перевірок по суті (крім докладного тестування)	25
7. Прийнятний аудиторський ризик, %	5
8. Внутрішньо властивий ризик, %	100

Скористайтеся такою формулою:

$$\text{Розмір вибірки} = \left(\frac{\text{розмір сукупності} \times \text{стандартне відхилення}}{\text{припустиме викривлення} \times \text{коефіцієнт довіри}} \right)^2.$$

Завдання 6.5

Укажіть, які з нижчеподаних процедур нададуть найбільш точні відомості про уцінку товарів:

- 1) перевірка обліку на рахунку 28 товарів, які перебувають на зберіганні в третьої особи;
- 2) зіставлення даних аналітичного обліку за рахунком 28 та інвентаризаційної відомості (з акцентом на дорогі товари);
- 3) перевірка правильності обліку залежаних і застарілих товарів;
- 4) перевірка повноти кодування всіх товарно-матеріальних цінностей відповідно до даних інвентаризаційної відомості й поточного обліку.

Завдання 6.6

Виконайте завдання щодо використання вибірки в аудиті:

1. Розрахуйте, яку кількість договорів поставки треба перевірити для визначення правильності створення резерву на гарантійний ремонт, якщо рівень істотності, визначений для даних операцій, становить 77 тис. грн. А за період, що перевіряється, підприємство уклало 526 договорів з номеру 33 до 559 на загальну суму 683 000 грн.

Підприємство характеризується високим рівнем внутрішньогосподарського ризику й ризику контролю (значення коефіцієнта довіри 1,5).

Скористайтеся такою формулою:

$$\text{Обсяг вибірки} = \frac{\text{Вартість генеральної сукупності} \times \text{К довіри}}{\text{Рівень суттєвості (або припустима помилка)}}.$$

2. Визначте розмір вибірки у випадках, коли помилка не очікується та коли очікується одна помилка, якщо загальна вартість запасів становить 10 000 грн, припустима помилка – 50 грн, ризик вибірки – 10 %.

Фрагмент таблиці визначення коефіцієнта надійності (довіри)

Кількість помилок	70 %	80 %	85 %	90 %	95 %	97,5 %	99 %
0	1,21	1,61	1,90	2,31	3,00	3,69	4,61
1	2,44	3,00	3,38	3,89	4,75	5,58	6,64
2	3,62	4,28	4,73	5,33	6,30	7,23	8,41
3	4,77	5,52	6,02	6,69	7,76	8,77	10,05
4	5,90	6,73	7,27	8,00	9,16	10,25	11,61
5	7,01	7,91	8,50	9,28	10,52	11,67	13,11
6	8,11	9,08	9,71	10,54	11,85	13,06	14,58
7	9,21	10,24	10,90	11,78	13,15	14,43	16,00

3. Визначте очікувану помилку та загальну фактичну очікувану помилку в генеральній сукупності, якщо вартість товарних запасів становить 200 000 грн, вартість вибірки 65 000 грн, виявлена помилка 1 000 грн.

Скористайтеся такими формулами:

$$\text{Загальна факт. очікувана помилка} = \frac{\text{План. очікувана помилка}}{\text{Помилка}} + \frac{\text{Факт. помилка у вибірці}}{\text{Помилка}}$$

$$\text{План. очікувана помилка} = \frac{\text{Факт. помилка у вибірці}}{\text{Вартість вибірки}} \times \text{Вартість генеральн. сукупності.}$$

4. Розрахуйте розмір, інтервал вибірки та оберіть елементи для перевірки за даними:

Припустима помилка 700 грн, ризик вибірки 5 %, виявлення помилок можна не очікувати, вибірка починається з елемента в сумі 14 504 грн.

Аналітичні відомості про дебіторську заборгованість

№ дебітора у переліку	Сальдо заборгованості на кінець періоду, грн
1	42 357
2	3 649
3	12 821
4	6 761
5	8 993
6	4 106
7	16 797
8	15 311
9	29 825
10	2 005
11	12 317
12	8 999
13	4 016
14	7 932
15	10 504
16	15 657

№ дебітора у переліку	Сальдо заборгованості на кінець періоду, грн
17	19 328
18	21 069
19	1 787
20	6 592
Разом	250 826

Завдання 6.7

Визначте, які аудиторські процедури треба виконати аудитору у такій ситуації:

Клієнт аудиторської фірми веде автоматизований облік розрахунків із працівниками з оплати праці. Використання ідентифікаційних карток пропуску дозволяє вести облік відпрацьованого часу. За потреби працівники відділу кадрів виконують коригування. Обов'язковій роздруківці підлягають: коригувальні записи, випадки, коли відпрацьовані години або виплачена заробітна плата перевищують установлений рівень, платіжні доручення в банк, суми, що переносяться в Головну книгу. Платіжна відомість не роздруковується.

Завдання 6.8

Бейсбольна команда другої ліги «Бурлінгтонські бджоли» проводить змагання в Лізі північно-західного узбережжя. Команда зайняла 2 місце за результатами змагань 20x5 р. з рахунком 87–57. «Бджоли» встановили новий рекорд щодо кількості присутніх на матчах сезону 20x5 р. вболівальників – 434 348 осіб, порівняно з показником 390 000 вболівальників, що були присутні на матчах сезону 20x4 р.

Відповідно до отримання банківської позики, «Бджоли» повинні щорічно представляти банку свою фінансову звітність, що пройшла аудиторську перевірку. Останні 5 років аудит фінансової звітності «Бджіл» проводила бухгалтерська фірма, що належить сертифікованим суспільним бухгалтерам Хікмену й Сноудену.

Одна з основних процедур цього аудиту містить у собі тестування доходу від продажу квитків. Сума доходу від продажу квитків склала близько 1,9 мільйонів доларів за сезон 20x4 р. У попередні роки план проведення аудиту передбачав велике детальне тестування рахунків доходу для одержання впевненості в тому, що дані про дохід від продажу квитків відбиті у звітності достовірно.

Мішель Крамме призначили новим менеджером з аудиту даних за 20x5 р. (у попередні роки вона обіймала посаду штатного аудитора під час перевірки звітності «Бджіл»). Вона одержала нове призначення й знала про тривалий і трудомісткий процес детального тестування продажів квитків для «Бджіл», тому зайнялася пошуком більш ефективних шляхів збору аудиторських доказів по суті щодо доходу від продажу квитків через застосування аналітичних процедур.

Ще під час першої зустрічі з керівництвом «Бджіл», у зв'язку із завданням по аудиту звітності за 20x5 р., Мішель довідалася, що «Бджоли» користуються послугами зовнішньої компанії «Tickets» для організації перевірки квитків під час входу на внутрішні матчі. За умовами контракту компанія «Tickets» повинна збирати корінці перевірених квитків, щоб згодом представити звіт про їхню кількість за кожним матчем. Хоча компанія «Tickets» не ділить загальну інформацію про кількість квитків на різні цінові категорії, Мішель вважає, що можливо розробити аналітичну процедуру, використовуючи дані незалежного підрахунку загальної кількості квитків і дані аудиту попередніх періодів. Щоб дослідити таку можливість, Мішель доручила штатному аудиторіві зібрати інформацію щодо відбитих у звітності доходів від продажів квитків.

Нижче надано інформацію, отриману цим аудитором на основі даних бухгалтерських записів клієнта, компанії «Tickets» і даних робочих документів аудиту попереднього року:

Кількість присутніх на матчах вболівальників, 20x5 р.:

Загальна кількість 434 348 осіб.

Кількість матчів, 20x5 р.:

Матчі, проведені в робочі дні тижня 43

Матчі, проведені у вихідні дні 29

На основі даних робочих документів аудиту попереднього року можна зробити висновок, що середня відвідуваність матчів у вихідні дні на 25 % вище, ніж в інші дні тижня.

Ціни на квитки на один матч у сезоні 20x5 р., у. о.

Клубні 10

Місця в ложі 6

Звичайні місця:

квитки для дорослих 4

дитячі квитки (пільгові) 2

Порівняння цін на квитки за сезон 20x4 р. і сезон 20x5 р. показало, що в середньому ціни зросли на 10 %:

Категорії проданих квитків	На матчі, проведені в робочі дні тижня	На матчі, проведені у вихідні дні
Клубні	30 %	25 %
Ложа	35 %	30 %
Звичайні дорослі	20 %	25 %
Звичайні дитячі (пільгові)	15 %	20 %

Дані робочої документації аудиту, проведеного в попередні роки, показують, що структура категорій проданих квитків залишалася практично незмінною впродовж останніх років.

Кількість проведених рекламних акцій на матчах:

У робочі дні тижня	7
У вихідні дні тижня	10

Дані робочої документації аудиту за попередні роки показують, що відвідуваність матчів зростала в середньому на 10 % у дні, коли проводилися рекламні акції (безкоштовна роздача бейсбольних кепок, плакатів, організація розважальних заходів).

З позиції аудитора та із використанням аналітичних процедур:

- 1) складіть прогноз доходу від продажу квитків на 20x5 рік;*
- 2) визначте величину істотності під час оцінки представленого у звітності доходу як достовірного.*

Завдання 6.9

Компанія «АВС» виробляє обладнання для ательє з пошиття одягу. Під час розрахунків за виконану роботу виписують 3 екз. рахунків-фактур: перший – для покупця, другий – для складу, третій – для відділу реалізації. Наприкінці кожного періоду звіряються дані аналітичного й синтетичного обліку за рахунками 36, 70, 79.

У процесі реалізації послуг (дизайн, консультації) ведеться автоматизований облік витрат робочого часу персоналу. Періодично звіряються дані за договорами на виконання робіт із витратами робочого часу в регістрах бухгалтерського обліку. Наприкінці кожного періоду роздруковується документ, у якому представлені деталі виконаних операцій (витрати праці, коштів, кількість виготовленої продукції тощо).

Щомісяця від кожного замовника одержують підтвердження розрахунків. Наприкінці місяця друкується сальдо за кожним дебітором із відображенням суми простроченої заборгованості й строку її можливого погашення. Щомісяця уповноважена особа телефонує покупцям, у яких строк боргу перевищує 60 днів, і нагадує про необхідність погашення заборгованості. Після закінчення 90 днів боржникам відправляють лист-нагадування, ще через 14 днів – лист-вимогу, а через три тижні – повідомлення від юриста з попередженням про можливість подачі позову у суд.

З позиції аудитора визначте перелік процедур, які треба виконати під час перевірки величини дебіторської заборгованості.

Завдання 6.10

Запропонуйте аналітичні процедури, за допомогою яких аудитор зможе перевірити правильність розрахунку виручки на основі такої інформації:

У готелі джерелами доходів є бар, ресторан і 100 двомісних номерів (оплата за номер 1 250 грн на добу за одну особу, 1 500 грн – за двох).

**Інформація для розрахунку виручки від реалізації номерів готелю
на кінець звітного року**

Місяць	Ступінь зайнятості за звітний рік, %	
	Номерів	Ліжок
Січень	65	41
Лютий	67	4 856
Березень	71	51
Квітень	70	52
Травень	65	47
Червень	63	44
Липень	60	45
Серпень	57	46
Вересень	61	52
Жовтень	58	43
Листопад	63	47
Грудень	63	47

Структура виручки

	Минулий рік	Звітний рік
Бар	19 400 500	22 760 700
Ресторан	54 987 600	60 695 200
Здача номерів	25 032 100	29 462 750
Усього	99 420 200	112 918 650

Тест-тренінг

1. Що є мірою якості аудиторських доказів?

- а) достатність;
- б) прийнятність;
- в) джерело інформації;
- г) отримання самим аудитором.

2. Який із нижченаведених способів надання доказів вважається найбільш достовірним?

- а) пояснення керівника;
- б) ксерокопії документів;
- в) електронні копії документів;
- г) оригінали документів.

3. Що з наведеного є прикладом зовнішнього джерела аудиторських доказів?

- а) записи управлінського обліку;
- б) пояснення бухгалтера;
- в) договір, отриманий від контрагента;
- г) інвентаризаційний опис.

4. Який із наведених факторів впливає на прийнятність аудиторських доказів?

- а) кількість доказів;
- б) організаційна структура підприємства;
- в) джерело отримання доказу;
- г) тривалість аудиту.

5. Чи надається аудиторіві можливість самостійно визначати методи аудиту?

- а) ні, вони визначаються вітчизняними законодавчими актами;
- б) ні, вони визначаються міжнародними стандартами аудиту;
- в) так, це право аудитора;
- г) так, це право і обов'язок аудитора.

6. Що розуміють під аудиторською процедурою зовнішнього підтвердження?

- а) одержання письмової відповіді від третіх осіб;
- б) одержання письмової відповіді від працівників підприємства, що перевіряється;
- в) залучення експертів;
- г) перевірку кількісного та якісного стану об'єктів.

7. Що являє собою інспектування як аудиторська процедура?

- а) перевірка аудитором записів, документів і матеріальних активів;
- б) спостереження аудитора за процесом або процедурами, виконаними іншими особами;
- в) перевірка аудитором точності арифметичних розрахунків у первинних документах і бухгалтерських записах;
- г) перевірка аудитором фактичної наявності матеріальних активів.

8. Що є головною метою інспектування як аудиторської процедури?

- а) перевірити достовірність нарахування заробітної плати;
- б) вивчити зміст документів;
- в) перевірити загальний обсяг активів;
- г) підтвердити наявність активів.

9. Що є основною метою аналітичних процедур у процесі аудиту?

- а) розрахувати відхилення;
- б) встановити зв'язки між показниками;
- в) розрахувати ризик аудиту;
- г) виявити суттєві відхилення.

10. Чим визначається доцільність застосування аналітичних процедур аудитором?

- а) МСА 520;
- б) законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»;

- в) судженням аудитора;
- г) існуванням аудиторського ризику.

11. Що з нижчеперерахованого НЕ належить до аналітичних процедур?

- а) зіставлення залишків на рахунках за різні періоди;
- б) інвентаризація активів;
- в) контрольний запуск сировини у виробництво;
- г) оцінка динаміки зміни показників звітності.

12. Який із наведених варіантів належить до аналітичних процедур?

- а) повторне обчислення;
- б) оцінка співвідношення показників;
- в) спостереження за виконанням операцій;
- г) інспектування документів.

13. Що має зробити аудитор, якщо обрані замовники не відповідають на запити щодо рівня дебіторської заборгованості?

- а) послати повторні запити;
- б) врахувати цю суму заборгованості як сумнівну;
- в) вибрати інші об'єкти для запитів;
- г) здійснити альтернативні аудиторські процедури для одержання доказів щодо обраних рахунків дебіторської заборгованості замовника.

14. У якій ситуації аудитор може зменшити розмір вибірки?

- а) аудитор збільшує оцінку властивого ризику;
- б) збільшується сума помилки, яку аудитор очікує знайти в генеральній сукупності;
- в) аудитор збільшує оцінку ризику контролю;
- г) збільшується загальна помилка, яку аудитор готовий визнати припустимою.

15. Який із видів вибірки базується на випадковому відборі?

- а) систематичний відбір;
- б) стратифікація;
- в) статистична вибірка;
- г) комбінована вибірка.

16. Що характеризує стратифікацію у вибірці?

- а) вибір тільки великих елементів;
- б) поділ генеральної сукупності на однорідні групи;
- в) вибір середніх значень;
- г) підбір даних вручну.

17. За яких умов відсутній сенс використання аудиторської вибірки?

- а) аудитор залучив до перевірки експертів;
- б) аудитор користується допомогою значної кількості асистентів;

в) генеральна сукупність складається з невеликої кількості статей значної вартості;

г) генеральна сукупність складається з монетарних статей.

18. Що з переліченого є характеристикою елемента вибірки?

а) це записи одного облікового регістру;

б) це генеральна сукупність;

в) це будь-який елемент генеральної сукупності;

г) це звітність підприємства.

19. Що таке ризик, не пов'язаний із вибіркою?

а) ризик, пов'язаний із помилковими розрахунками;

б) ризик, пов'язаний з неефективністю внутрішнього контролю;

в) ризик помилкових висновків аудитора з інших причин;

г) ризик, пов'язаний з недостовірністю документів.

20. Що таке контрольний запуск сировини у виробництво?

а) фінансовий аналіз собівартості;

б) тест заходів контролю;

в) тест економічної доцільності;

г) аналітична процедура.

21. Як аудитор має діяти у разі виявлення суттєвих відхилень у результатах аналітичних процедур?

а) знехтувати відхиленням;

б) провести суцільну перевірку;

в) виявити причини відхилення;

г) припинити аудит.

22. Що означає «достатність» аудиторських доказів?

а) наявність письмових доказів;

б) якість доказів;

в) кількість доказів;

г) відповідність доказів вимогам МСА.

23. Яке твердження найточніше відображає роль аудиторської вибірки?

а) замінює повну перевірку;

б) дозволяє автоматизувати аудит;

в) дає змогу зробити висновки про всю сукупність;

г) використовується тільки для великих підприємств.

24. Який із наведених факторів впливає на розмір вибірки в аудиті?

а) досвід аудитора;

б) кількість працівників підприємства;

в) рівень оціненого аудиторського ризику;

г) місцезнаходження підприємства.

25. Як називають неспівпадіння висновків аудитора, зроблених на основі вибірки, із висновками, зробленими на основі генеральної сукупності?

- а) аудиторський ризик;
- б) ризик вибірки;
- в) аномалія;
- г) елемент вибірки.

ТЕМА 7. РОБОЧІ ДОКУМЕНТИ АУДИТОРА

Питання для самоперевірки

1. Що таке аудиторська документація згідно з МСА 230?
2. З якою метою ведеться аудиторська документація?
3. Як аудитор може підтвердити факт планування аудиту через документацію?
4. Які фактори впливають на форму, зміст і обсяг аудиторської документації?
5. Що має містити аудиторський файл?
6. Які характеристики виконаних аудиторських процедур мають бути задокументовані?
7. Що необхідно документувати щодо дій аудитора після дати аудиторського звіту?
8. Які документи можуть бути додатковими елементами аудиторського файлу?
9. Які можливі зміни можуть відбуватися під час формування остаточного аудиторського файлу?
10. Чому аудиторська документація не може замінювати облікові записи суб'єкта господарювання?
11. Якими є завдання формування аудиторської думки?
12. За що відповідає аудитор у межах формування аудиторської думки?
13. Які аспекти формування аудиторського звіту регулює МСА 700?
14. У яких випадках аудитор має модифікувати свою думку відповідно до МСА 705?
15. Які результати аудиту призводять до надання негативної думки?
16. У яких випадках аудитор може висловити немодифіковану думку?
17. Які є відмінності між думкою із застереженням, негативною думкою та відмовою від висловлення думки?
18. Які основні цілі аудитора під час формування звіту?
19. Які чинники аудитор враховує під час оцінки достовірного подання фінансової звітності?
20. Які основні розділи має містити аудиторський звіт згідно з МСА 700?

Кейси

Завдання 7.1

Укажіть джерела інформації та методи збору доказів під час аудиту розрахунків із підзвітними особами.

№	Напрями перевірки	Джерела інформації	Методи збору доказів
1	Видача коштів особам, не зазначеним у переліку співробітників підприємства, яким відповідно до наказу керівника можуть бути видані гроші під звіт на господарські витрати		
2	Видача грошових сум із каси під звіт особам, які не є працівниками підприємства		
3	Видача грошей під звіт особам, які не відзвітували за отримані раніше аванси		
4	Відсутність наказів про направлення працівників у відрядження		
5	Неправильне визначення залишків підзвітних сум на кінець звітного періоду		
6	Некоректне складання бухгалтерських проводок за операціями з підзвітними особами		

Завдання 7.2

Укажіть джерела інформації та методи збору доказів під час аудиту касових операцій.

№	Напрями перевірки	Джерела інформації	Методи збору доказів
1	Не оприбуткування й присвоєння коштів, що надійшли з банку		
2	Повторне використання документів для списання коштів із каси		
3	Неправильний підрахунок підсумків у звітах касира		
4	Розкрадання коштів, замасковане оформленням підроблених документів і розписок		
5	Присвоєння депонованої заробітної плати		
6	Розрахунки з іншими юридичними особами сумами наявних коштів, що перевищують нормативну граничну величину		

Завдання 7.3

Оцініть ефективність наведеного фрагмента тесту оцінки аудитором СВК підприємства щодо виробничих запасів, запропонуйте напрями його удосконалення.

Складник СВК	Питання	Відповідь (так / ні)
Середовище контролю	Розроблені внутрішні нормативні документи: – наказ про облікову політику із необхідними додатками; – посадова інструкція працівника; – положення про організацію обліку та внутрішнього контролю	
	Затверджений перелік посадових осіб із правом підпису первинних документів на відпуск ТМЦ	
	Призначені наказом матеріально відповідальні особи за рух виробничих запасів, і чи укладені з ними договори про матеріальну відповідальність	

Складник СВК	Питання	Відповідь (так / ні)
	В обліковій політиці відображено методи оцінки і обліку на рахунках запасів	
	Розроблена система матеріального стимулювання / покарання за якісне / неякісне виконання обов'язків	
	Організація складського господарства: – забезпечені умови зберігання ТМЦ відповідно до їх особливостей; – розроблений порядок складського обліку	
	Доступ до комп'ютеризованих записів про запаси є тільки в осіб, для яких це пов'язано з посадовими обов'язками	
Заходи контролю	Ревізійна комісія виконує програму внутрішньогосподарського контролю	
	Встановлена посадова особа перевіряє відповідність даних первинного, синтетичного та аналітичного обліку запасів	
	Головний бухгалтер контролює кореспонденцію рахунків з обліку запасів	
	Регістри бухгалтерського обліку ведуться особами, обов'язки яких не залежать від обов'язків за вибуття, рух та зберігання запасів	
	Інвентаризація проводиться за встановленим планом	
	Працівники внутрішнього контролю проводять позапланові перевірки відповідності даних обліку фактичній наявності запасів за видами	
	Службами внутрішнього контролю перевіряється правильність оцінки і обліку запасів	
	Ціни, підрахунки в інвентаризаційних описах перевіряються третьою особою	
Проводяться заходи щодо навчання, підвищення кваліфікації кадрів контролерів і облікових працівників		

Завдання 7.4

Оцініть ефективність наведеної Анкети експертної оцінки наказу про облікову політику з питань оплати праці, запропонуйте напрями її удосконалення.

№	Питання	Оцінка
1	Чи визначено методику розрахунку заробітної плати та інших видів оплати праці на підприємстві?	
2	Чи передбачено структуру оплати праці, включно з основною заробітною платою, додатковими виплатами, преміями, компенсаціями та іншими компонентами?	
3	Чи встановлені критерії та процедури для розрахунку ставок зарплати та інших видів оплати праці для різних категорій працівників?	
4	Чи існують положення про регулювання індексації оплати праці відповідно до інфляційних процесів та змін на ринку праці?	
5	Чи враховані правові норми та колективні угоди, які стосуються оплати праці?	
6	Чи передбачені процедури для визначення та відображення витрат на оплату праці у фінансовій звітності?	
7	Чи існують механізми контролю за виконанням оплати праці та розв'язанням суперечок і конфліктів?	
8	Чи встановлені механізми оцінки ефективності системи оплати праці та її впливу на мотивацію та задоволеність працівників?	

№	Питання	Оцінка
9	Чи проводилася оцінка конкурентоспроможності системи оплати праці, порівняно з іншими підприємствами, у галузі?	
10	Чи існують механізми для адаптації системи оплати праці до змін у стратегії та обставинах підприємства?	
	Кінцева оцінка	

Шкала оцінювання:

1 – так.

0 – ні.

Більше 90 % так – позитивна оцінка наказу про облікову політику.

Більше 75 % так – задовільна.

Більше 60 % так – допустима.

Менше 60 % так – негативна.

Завдання 7.5

Визначте різновид аудиторської думки у таких ситуаціях:

1. Керівництво будівельної компанії «АВС», яка працює на основі довгострокових угод, ухвалило рішення не додавати відомості про рух грошових коштів у фінансову звітність, оскільки вважає дану інформацію не істотною.

2. Компанія «СВА» реалізує будівельні матеріали, частина з яких продається за готівку (загальна сума виручки 7 500 000 грн, у тому числі 1 250 000 грн – реалізація за готівку індивідуальним покупцям – фізичним особам). За реалізацією за готівку не ведеться належного контролю, що міг би довіряти аудитор, у процесі перевірки не було проведено аудиторських процедур, які б дали незалежне підтвердження правильності обліку реалізації за готівку.

3. 1 грудня 20x5 р. Рада директорів компанії «XYZ» вирішила надати безпроцентну позику у 100 000 грн директорові В. В. Петренко для придбання закордонного туру. 19 січня наступного року позику було повернено. Звітний період фірми встановлений з 1 січня по 31 грудня. Рада директорів ухвалила рішення, що дану короткострокову позику не слід відображати в бухгалтерській звітності через причини повернення та незначну величину.

Завдання 7.6

Визначте різновид аудиторської думки за такими фрагментами:

1. Запаси компанії «АВС» відображені у звіті про фінансовий стан у сумі 12 500 000 грн. Управлінський персонал визначив балансову вартість запасів лише за собівартістю, що є відхиленням від вимог МСФЗ. Записи Компанії свідчать, що якби управлінський персонал визначив балансову вартість запасів за меншою із двох величин: собівартістю або чистою вартістю реалізації, то балансову вартість запасів потрібно було б зменшити на суму 2 300 000 грн до їх чис-

тої вартості реалізації. Відповідно собівартість реалізації збільшилася б на 2 300 000 грн, податок на прибуток зменшився б на 414 000 грн, чистий прибуток та власний капітал зменшилися б, відповідно, на 1 886 000 грн.

На нашу думку, за винятком впливу вказаного питання, фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Компанії на 31.12.20x5 р., та її фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

2. Інвестицію Групи у придбану протягом року асоційовану компанію «XYZ», яка зареєстрована в іноземній юрисдикції та відображена в обліку за методом участі в капіталі, відображено у консолідованому звіті про фінансовий стан на 31.12.20x5 р. у сумі 15 800 000 грн, а частку компанії «ABC» у чистому прибутку компанії «XYZ» у сумі 2 450 000 грн включено до прибутку компанії «ABC» за рік, що закінчився зазначеною датою. Ми не змогли отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі щодо балансової вартості інвестиції компанії «ABC» у компанію «XYZ» станом на 31.12.20x5 р. та частки компанії «ABC» у чистому прибутку компанії «XYZ» за рік, оскільки нам відмовили в доступі до фінансової інформації, управлінського персоналу та аудиторів компанії «XYZ». Отже, ми не змогли визначити, чи є потреба в будь-яких коригуваннях цих сум.

На нашу думку, за винятком можливого впливу вказаного питання, консолідована фінансова звітність, що додається, надає правдиву та неупереджену інформацію про консолідований фінансовий стан Групи на 31.12.20x5 р. та її консолідовані фінансові результати і консолідовані грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

3. Як зазначено у Примітках, Група не консолідувала дочірнє підприємство «XYZ», яке вона придбала протягом 20x5 р., оскільки до цього часу вона не змогла визначити справедливую вартість певних суттєвих активів і зобов'язань дочірнього підприємства станом на дату придбання. Тому ця інвестиція відображена в обліку за собівартістю. Відповідно до вимог МСФЗ Група повинна була консолідувати це дочірнє підприємство та облікувати придбання на основі попередньо оцінених сум. Якби Група консолідувала компанію «XYZ», вплив на велику кількість елементів консолідованої фінансової звітності, що додається, був би суттєвим. Вплив непроведення консолідації на консолідовану фінансову звітність не було визначено.

На нашу думку, оскільки подане питання є значущим, консолідована фінансова звітність, що додається, не відображає достовірно консолідований фінансовий стан Групи на 31.12.20x5 р. та її консолідовані фінансові результати і консолідовані грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

4. Інвестицію групи у спільне підприємство компанії «XYZ» відображено у консолідованому звіті про фінансовий стан групи в сумі 84 500 000 грн, що становить понад 90 % чистих активів Групи на 31.12.20x5 р. Нам відмовили в доступі до управлінського персоналу та аудиторів компанії «XYZ», включно з аудиторською документацією аудиторів компанії «XYZ». Через це ми не змогли визначити, чи є потреба в будь-яких коригуваннях пропорційної частки Групи в активах компанії «XYZ», які Група спільно контролює, її пропорційної частки в зобов'язаннях компанії «XYZ», за які Група несе спільну відповідальність, її пропорційної частки у доходах і витратах компанії «XYZ» за рік, і елементів, що входять до складу консолідованого звіту про зміни у власному капіталі та консолідованого звіту про рух грошових коштів.

Ми не висловлюємо думки щодо консолідованої фінансової звітності Групи, що додається. Через значущість поданого питання ми не змогли отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі для використання їх як основи для думки аудитора щодо цієї консолідованої фінансової звітності.

5. Через те, що ми були призначені аудиторами Компанії після 31.12.20x5 р., ми не спостерігали за інвентаризацією запасів на початок та кінець року. За допомогою альтернативних процедур ми не змогли впевнитися в кількості запасів, утримуваних на 31 грудня 20x4 та 20x5 рр., які відображені у звітах про фінансовий стан відповідно в сумах 8 250 000 грн і 9 100 000 грн. Крім того, впровадження нової комп'ютеризованої системи обліку дебіторської заборгованості у вересні 20x5 р. призвело до численних помилок у сумах дебіторської заборгованості. Станом на дату нашого звіту управлінський персонал продовжував усувати недоліки системи та виправляти помилки. Ми не змогли підтвердити або перевірити за допомогою альтернативних процедур дебіторську заборгованість, що внесена у звіт про фінансовий стан на 31.12.20x5 р. на загальну суму 5 470 000 грн. Через це ми не змогли визначити, чи існує потреба в будь-яких коригуваннях запасів і дебіторської заборгованості, відображених чи невідображених в обліку, а також елементів, що входять до складу звіту про сукупний дохід, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів.

Через значущість наведених питань ми не змогли отримати прийнятні аудиторські докази в достатньому обсязі для використання їх як основи для думки аудитора щодо цієї фінансової звітності.

Завдання 7.7

Визначте недоліки аудиторського висновку щодо фінансової звітності компанії «ABC» за період, що завершився 31.03.20x5 р.

Аудиторський висновок

Ми провели аудит балансу компанії «АВС» станом на 31.03.20x5 р. й іншої відповідної фінансової звітності за період, що завершився. Нашою метою було вираження думки про фінансову звітність на підставі проведеного нами аудиту.

Ми провели аудит відповідно до стандартів, що вимагають, щоб аудит проводився для одержання розумного ступеня впевненості в тому, що фінансова звітність підготовлена відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Аудит охоплює перевірку на основі тестів, доказів, що підтверджують суми й розкриття інформації у фінансовій звітності, а також оцінку використаних стандартів фінансової звітності.

Перевірена фінансова звітність була підготовлена, виходячи із принципу триваючого функціонування. Як пояснюється в Примітках до фінансової звітності, компанія зазнала збитків від господарської діяльності, виник дефіцит чистого капіталу, що викликало істотні сумніви щодо здатності компанії продовжувати діяльність. Ми вважаємо, що плани керівництва щодо цих фактів дозволять компанії продовжувати свою діяльність протягом певного часу. Фінансова звітність не містить виправлень, які можуть бути результатом цієї невизначеності.

На нашу думку, фінансова звітність представляє достовірно у всіх істотних аспектах фінансовий стан компанії «АВС», результати її діяльності й потоки грошових коштів відповідно до положень (стандартів) фінансової звітності.

Аудиторська компанія «Консалтинг»

28 квітня 20x5 р.

Завдання 7.8

Складіть аудиторський висновок, використовуючи форму Додатку В і додаткову інформацію:

Аудиторська перевірка здійснювалася фірмою «Аудит» на ПАТ «АВС» з 01.02. по 01.04. поточного року. Під час перевірки було встановлено:

- 1) відсутні підтверджувальні документи на списання коштів із поточного рахунку на загальну суму 110 000 грн;
- 2) реалізована продукція за вартісним й натурально-речовинним вираженням за даними накладних і платіжних доручень не збігається з даними журналів-ордерів і Головної книги;
- 3) відсутній повний і достовірний облік витрат за усіма об'єктами капітального будівництва;
- 4) занижено податок на додану вартість на 458 900 грн;
- 5) система бухгалтерського обліку на підприємстві не відповідає вимогам чинного законодавства, показники звітності не відповідають обліковим даним.

Завдання 7.9

Складіть аудиторський висновок, використовуючи форму Додатку В і додаткову інформацію:

Аудиторська перевірка здійснювалася фірмою «Аудит» на ПАТ «АВС» з 01.02. по 01.04. поточного року. Під час перевірки було встановлено:

- 1) завищення прибутку у зв'язку з не нарахуванням зносу малоцінних необоротних матеріальних активів на суму 50 000 грн;
- 2) заниження прибутку у зв'язку з необґрунтованим списанням у витрати періоду 35 000 грн;
- 3) заниження податку на додану вартість у зв'язку з неправильним визначенням обсягу реалізації продукції на 26 500 грн;
- 4) недотримання облікової політики підприємства в частині оформлення виручки від реалізації за готівку та її подальшого використання на поточні витрати;
- 5) відповідність інших показників річного балансу, звіту про фінансові результати та інших звітів даним бухгалтерського обліку підприємства, зокрема журналам-ордерам і Головній книзі.

Завдання 7.10

12.05.20x5 р. для проведення аудиту в компанії «АВС» були призначені аудитори фірми «Аудитор». Компанія «АВС» займається переробкою металобрухту, її фінансовий рік закінчується 31.03.20x5 р., у наданій звітності представлені такі показники: виручка від реалізації 10,1 млн грн, чистий прибуток 560 тис. грн, чисті активи 2,6 млн грн.

Поясніть, як впливає на аудиторський висновок кожна з таких ситуацій:

1. Установлено, що в компанії не здійснюються бухгалтерські записи операцій на дрібні суми. Загальна сума таких операцій у періоді, що перевіряється, склала 28 000 грн.
2. В облікових записах відсутні підтверджувальні документи на закупівлі за готівку на загальну суму 390 000 грн.
3. Компанія ніколи не здійснювала процедур фактичного контролю (інвентаризацій) і не веде бухгалтерських записів з обліку запасів. Вартість запасів у балансі 1,425 млн грн (за попередній рік 1,3 млн грн).
4. У результаті недоліків системи контролю працівник компанії розтратив за останні два роки 45 000 грн, з яких 13 000 грн припадає на період, що перевіряється.
5. За іншими статтями організація й ведення обліку в компанії оцінюється задовільно, показники звітності характеризуються як достовірні, повні, операції – як відповідні вимогам чинного законодавства.

Тест-тренінг

1. Якою є основна мета ведення аудиторської документації?

- а) сформувані основу для аудиторської думки;
- б) виправдатися у разі претензій до якості роботи аудитора;
- в) зменшити трудомісткість наступної перевірки;
- г) сформувані закономірності господарської діяльності.

2. Які з нижче перерахованих чинників НЕ впливають на зміст аудиторської документації?

- а) застосовані аудиторські процедури;
- б) ідентифіковані ризики суттєвого викривлення;
- в) сфера діяльності підприємства, що перевіряється;
- г) вимоги закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність».

3. Чи має відобразитися в аудиторській документації характеристика виконаних аудиторських процедур?

- а) так;
- б) так, якщо перевіряється фінансова звітність банків;
- в) ні;
- г) ні, якщо перевіряється фінансова звітність банків.

4. Яким елементом аудиторського файлу є програма аудиту?

- а) обов'язковим;
- б) додатковим;
- в) недоречним;
- г) не є складовою аудиторського файлу.

5. Які умови НЕ відповідають твердженню «Фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах складена згідно з вимогами застосовної концептуальної основи фінансового звітування»?

- а) застосовані облікові політики відповідають вимогам концептуальної основи фінансового звітування;
- б) облікові оцінки, здійснені управлінським персоналом, є обґрунтованими;
- в) фінансова звітність достовірно показує операції та події;
- г) використовується належна термінологія.

6. Який висновок має надати аудитор, якщо не може одержати достатніх і необхідних аудиторських доказів?

- а) немодифікована думка;
- б) думка із застереженням;
- в) негативна думка;
- г) відмова від висловлення думки.

7. У яких випадках аудиторський висновок буде модифікованим, але залишиться позитивним?

- а) аудитора змушують істотно обмежити обсяги аудиторської перевірки;
- б) фінансова звітність складена відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, але не містить приміток;
- в) аудитор підписує угоду на виконання компіляції фінансової звітності;
- г) аудитор додає пояснювальний параграф, щоб висвітлити фактор, що впливає на фінансову звітність.

8. Що має містити висновок, якщо аудитор висловлює модифіковану думку?

- а) окремий параграф, у якому наводиться основа для модифікації думки;
- б) окремий параграф, у якому аналізується аудиторський ризик;
- в) обговорення реакції керівництва на аудиторський звіт;
- г) пропозиції з поліпшення ситуації.

9. Чи є різниця між відмовою висловлення думки та негативною думкою?

- а) ні, оскільки це модифікації одного висновку – неможливість підтвердити достовірність звітності;
- б) ні, оскільки це має однаковий вплив на інвесторів;
- в) так, оскільки відмова більш прийнятна для клієнта;
- г) так, оскільки відмова викликана неможливістю отримання аудиторських доказів, а негативна думка свідчить про недостовірне подання інформації звітності.

10. Яким судженням керується аудитор, обираючи між думкою із застереженням і негативною думкою?

- а) вимогами національного законодавства щодо визначення виду думки;
- б) характером питання, що призвело до модифікації;
- в) судженням щодо всеохоплюваності впливу;
- г) обсягом отриманих аудиторських доказів.

11. Який елемент не належить до обов'язкових складових аудиторського файлу?

- а) програма аудиту;
- б) результати аналітичних процедур;
- в) документи, що підтверджують кваліфікацію аудитора;
- г) резюме важливих питань.

12. Скільки років аудитор зобов'язаний зберігати документацію після завершення аудиту?

- а) 3 роки;
- б) 4 роки;
- в) 5 років;
- г) 7 років.

13. Який із перелічених документів вважається недоречним елементом аудиторського файлу?

- а) витяг з облікових записів;
- б) замінений проєкт звітності;
- в) контрольний перелік питань;
- г) листування з керівництвом.

14. Яка з наведених дій є допустимою після формування остаточного аудиторського файлу?

- а) доповнення новими доказами;
- б) вилучення помилкових файлів;
- в) сортування документів;
- г) зміна дати аудиторського звіту.

15. Який МСА регулює ведення аудиторської документації?

- а) 300;
- б) 700;
- в) 230;
- г) 240.

16. Який із документів підтверджує наявність професійного скептицизму аудитора?

- а) договір на аудит;
- б) аудиторський файл;
- в) аудиторський висновок;
- г) лист-угода.

17. Який елемент є додатковим у складі аудиторського файлу?

- а) програма аудиту;
- б) результати процедур;
- в) листування щодо значущих питань;
- г) резюме важливих висновків.

18. Що фіксується в документації згідно з МСА 210?

- а) результати аудиту;
- б) розуміння бізнесу клієнта;
- в) лист-угода про аудит;
- г) повідомлення про шахрайство.

19. Коли має бути завершено формування остаточного аудиторського файлу?

- а) до початку перевірки;
- б) до затвердження фінансової звітності;
- в) після дати аудиторського звіту;
- г) до завершення оплати послуг.

20. Який документ складається аудитором для фіксації змісту, обсягу і результатів перевірки?

- а) план перевірки;
- б) робоча таблиця;
- в) робочий документ;
- г) програма аудиту.

21. Яка з наведених цілей НЕ є метою ведення аудиторської документації?

- а) сприяння плануванню та проведенню аудиту;
- б) забезпечення доказової бази;
- в) демонстрація кваліфікації аудитора;
- г) полегшення нагляду та перевірки якості аудиту.

22. Хто несе відповідальність за складання повного аудиторського файлу?

- а) клієнт;
- б) бухгалтер підприємства;
- в) старший аудитор або керівник перевірки;
- г) внутрішній контролер.

23. Який документ в аудиторському файлі відображає загальне резюме перевірки?

- а) лист-угода;
- б) аудиторський висновок;
- в) підсумкова таблиця ризиків;
- г) аналітичний огляд.

24. Що має містити робочий документ згідно з вимогами МСА 230?

- а) заголовок, джерело інформації, підпис і дата;
- б) лише фінансові результати;
- в) оцінку дій клієнта;
- г) перелік витрат на перевірку.

25. Який із зазначених документів є типовим прикладом аналітичної документації аудитора?

- а) скан-копія договору;
- б) пояснювальна записка до помилок;
- в) розрахунок коефіцієнтів ліквідності;
- г) копія листа-угоди.

ТЕМА 8. ВИЯВЛЕННЯ ВИКРИВЛЕНЬ У ХОДІ АУДИТУ

Питання для самоперевірки

1. Що таке суттєвість згідно з МСА 320?
2. Які фактори впливають на судження аудитора щодо суттєвості викривлень?
3. Чому ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства вищий, ніж внаслідок помилки?
4. Яка основна відповідальність управлінського персоналу у запобіганні шахрайству?
5. Чим відрізняється шахрайство від помилки у фінансовій звітності?
6. Які основні види шахрайства може виявити аудитор?
7. Якими можуть бути приклади шахрайства під час фінансового звітування?
8. Як може проявитися шахрайство шляхом нехтування заходами контролю?
9. Які ознаки можуть свідчити про незаконне привласнення активів?
10. Які аудиторські процедури використовуються для оцінки ризику суттєвого викривлення внаслідок шахрайства?
11. Як аудитор ідентифікує ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства?
12. Чому аудитор повинен зберігати професійний скептицизм під час аудиту?
13. Які загальні дії аудитор має вжити у відповідь на оцінені ризики суттєвого викривлення?
14. Які аудиторські процедури допомагають виявити шахрайство?
15. Які підходи аудитор може застосувати для тестування відповідності проводок у Головній книзі?
16. Як аудитор оцінює облікові оцінки управлінського персоналу щодо можливого шахрайства?
17. Як аудитор оцінює незвичайні операції з погляду можливості їх виконання з метою шахрайства?
18. Які дії аудитора можливі у разі виявлення шахрайства або підозри щодо нього?
19. Коли аудитор повинен повідомити про виявлене шахрайство тим, кого наділено найвищими повноваженнями?
20. Які дії аудитор може вжити у разі виявлення незаконного привласнення активів?

Кейси

Завдання 8.1

Перевірте правильність облікових рішень підприємства «ABC» щодо нарахування матеріальних витрат за березень 20x5 року, вкажіть різновид аудиторського висновку, який може бути наданий аудитором за результатами перевірки з урахуванням суттєвості допущених помилок.

Дані щодо ТМЦ підприємства за березень 20x5 р.

Матеріал	Залишок на початок місяця	Оприбуткування партіями	Залишок на кінець місяця	Матеріальні витрати за місяць в обліку		
				Дт	Кт	Сума, грн
А	100 од. по 5 грн	80 од. по 4,5 грн 75 од. по 4,7 грн 60 од. по 4,3 грн 30 од. по 5,2 грн 20 од. по 5,5 грн 70 од. по 5,1 грн	75 од.	23	20	1 732,55
В	10 од. по 100 грн	50 од. по 120 грн 70 од. по 115 грн 25 од. по 135 грн 35 од. по 150 грн 15 од. по 125 грн	25 од.	23	20	22 175,00
С	700 кг по 18 грн	650 кг по 20 грн 530 кг по 21 грн 600 кг по 25 грн 500 кг по 28 грн	600 кг	92	20	49 230,00

Додаткові дані:

– згідно з наказом про облікову політику на підприємстві визначені такі методи оцінки запасів у разі вибуття: матеріал А та С – середньозважена собівартість, матеріал В – метод ФІФО;

– матеріал А та В використовується для виробництва основної продукції, матеріал С – на цехові потреби.

Оформіть робочий документ аудитора у такій формі:

№	Назва об'єкту	Відображено в обліку			За даними аудитора			Відхилення
		Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Розрахунок та сума, грн	

Завдання 8.2

Перевірте правильність облікових рішень підприємства «ABC» щодо нарахування амортизації основних засобів за березень 2025 року, вкажіть різновид аудиторського висновку, який може бути наданий аудитором за результатами даної перевірки з урахуванням суттєвості допущених помилок.

Дані щодо основних засобів підприємства

Дата введення в експлуатацію	Строк експлуатації, роки	Назва об'єкту	Первісна вартість	Ліквідаційна вартість	Сума амортизації за місяць		
					Дт	Кт	Сума, грн
12.03.2012	30	Будівля цеху № 1	6 000 000	–	91	13	16 667
15.01.2017	10	Монтажний верстат	60 000	5 000	23	13	5 496
20.02.2020	7	Вальцювальний верстат	74 000	4 000	23	13	833
25.02.2025	5	Автомобіль Renault Kangoo	300 000	30 000	23	13	4 500
18.02.2025	10	Токарний верстат	35 800	1 800	23	13	283

Додаткові дані:

1. Згідно з наказом про облікову політику амортизація за всіма об'єктами основних засобів нараховується прямолінійним методом.

2. Автомобіль Renault Kangoo, який використовується у збутових цілях, взятий підприємством в операційну оренду (договір № 35 від 23.02.2025 р.).

3. Згідно з актом № 128 від 09.02.2025 р. списано вальцювальний верстат.

Оформіть робочий документ аудитора у такій формі:

№	Назва об'єкту	Відображено в обліку			За даними аудитора			Відхилення
		Дт	Кт	Сума, грн	Дт	Кт	Розрахунок та сума, грн	

Завдання 8.3

Скористайтесь інформацією Додатку Г, виявіть ризики шахрайства, зокрема потенційний тип шахрайства (фінансове звітування чи привласнення активів), чинники ризику (мотивація, можливості, ставлення) та запропонуйте дії аудитора або внутрішнього контролю для зменшення виявлених ризиків для кожної з таких ситуації компанії «АВС»:

1) фінансовий директор компанії вимагає від головного бухгалтера показати у звітності прибутковість закордонної філії. У звітах керівництва наявні незвично великі доходи від отримання консультаційних послуг від закордонної філії, що не підтверджуються договорами;

2) внутрішній аудит компанії виявив, що головний ІТ-спеціаліст має повний доступ до облікових систем без належного контролю. Він не бере відпусток, працює понадурочно, уникає спілкування з колегами. Компанія не веде журналу доступу до критичних даних;

3) компанія має великий контракт на постачання мікросхем. Під час аудиту виявлено, що постачальник є пов'язаною стороною, про яку не згадується у звітності. Контракт укладено наприкінці звітного періоду на велику суму з незвичними умовами;

4) на одному зі складів постійно спостерігаються в обігу значні суми готівки для оперативних потреб. Облік ведеться вручну. Один зі співробітників за останні місяці почав демонструвати значно покращений стиль життя;

5) після призначення нового генерального директора почалась агресивна PR-кампанія з обіцянками подвоїти прибутки. Внутрішні аудиторі виявили, що деякі облікові політики були змінені з ініціативи нефінансового персоналу. Попередні зауваження аудиторів не були враховані.

Результати подайте у таблиці:

№	Тип шахрайства (фінансове звітування чи привласнення активів)	Чинники ризику (мотивація, можливості, ставлення)	Дії для зменшення ризиків
1			
2			
...			

Завдання 8.4

За наведеними господарськими ситуаціями з позиції аудитора:

- 1) *укажіть, положення яких НП(С)БО були порушені;*
- 2) *оцініть вплив порушень на фінансову звітність;*
- 3) *подайте правильний варіант бухгалтерських записів.*

1. У березні 20x5 р. ПАТ «АВС» взяло в операційну оренду устаткування вартістю 62 000 грн строком на 2 роки, покажіть на рахунках цю ситуацію в такий спосіб:

Дт 10 Кт 684 62 000 грн

Дт 641 Кт 684 12 400 грн

2. ПАТ «АВС» здійснило прибудову до адміністративного корпусу господарським способом. Вартість витрачених будівельних матеріалів склала 50 000 грн, нарахована заробітна плата робітником – 40 000 грн, відрахування на соціальні заходи – 16 000 грн. В облікових регістрах ця ситуація подається так:

Дт 92 Кт 205 50 000 грн

Дт 92 Кт 661 40 000 грн

Дт 92 Кт 65 16 000 грн

3. Керівництвом ПАТ «АВС» було ухвалене рішення про використання серверу провайдера для розміщення реклами своєї продукції, для чого був укладений договір на суму 1 200 грн, у т. ч. ПДВ, що було показано бухгалтером підприємства проводками:

Дт 154 Кт 685 1 000 грн

Дт 641 Кт 685 200 грн

4. Впродовж місяця ПАТ «АВС» закупило матеріали у вітчизняного постачальника на 92 000 грн (включаючи ПДВ), вантажникам за розвантаження матеріалів нараховано 2 300 грн, розмір відрахувань на соціальні заходи склав 40 %, що показано наступними бухгалтерськими записами:

Дт 201 Кт 631 92 000 грн

Дт 641 Кт 631 15 330 грн

Дт 93 Кт 661 2 300 грн

Дт 93 Кт 65 90 грн

5. Впродовж місяця ПАТ «АВС» витратило матеріали за обліковими цінами: для виготовлення основної продукції – 49 000 грн; для загальновиробничих потреб – 15 000 грн; для адміністративних цілей – 13 000 грн; на упакування продукції – 8 000 грн. Обліковою політикою підприємства установлений % ТЗР у розмірі 10. В облікових регістрах ця ситуація показана в такий спосіб:

Дт 23 Кт 201 49 000 грн

Дт 91 Кт 201 15 000 грн

Дт 92 Кт 201 13 000 грн

Дт 93 Кт 201 8 000 грн

6. В облікових записах ПАТ «АВС» є такі дані: залишки матеріалу А на початок місяця склали 300 кг по 5 грн, протягом місяця закупівлі провадилися партіями 1 200 кг по 5,2 грн, 800 кг по 6,35 грн, 650 кг по 5,95 грн, 720 кг по 6,2 грн, 350 кг по 6,25 грн. Обліковою політикою підприємства визначене використання методу середньозваженої ціни під час вибуття запасів. Матеріал А використовувався на виробництво основної продукції в цеху № 1. Залишки матеріалу А на кінець періоду склали 1 700 кг. Матеріальні витрати за місяць оформлені проводкою:

Дт 23 Кт 201 12 939 грн

Завдання 8.5

За представленими господарськими ситуаціями вкажіть:

- 1) які об'єкти будуть вивчатися аудитором під час перевірки розрахунків;*
- 2) які методи перевірки доцільно використовувати;*
- 3) яким є вплив порушень на фінансову звітність;*
- 4) якими мають бути правильні бухгалтерські записи.*

1. Майстер цеху П. П. Петренко був направлений у відрядження в Київ з 20.02.20x5 по 23.02.20x5 для вивчення досвіду роботи на підприємстві «АВС». 19.02.20x5 за видатковим касовим ордером № 71 був виданий аванс у сумі 3 800 грн. Після повернення з відрядження 24.02.20x5 П. П. Петренко надав у бух-

галтерію авансовий звіт № 81 на компенсацію витрат за проїзд по залізничних квитках – 800 грн, за проживання рахунок готелю – 1 200 грн, у т. ч. ПДВ. Невикористаний залишок повернуто у касу підприємства 24.02.20x5. На підприємстві складені бухгалтерські проводки:

Дт 372	Кт 301	3 800 грн
Дт 94	Кт 372	2 000 грн
Дт 92	Кт 372	1 600 грн
Дт 301	Кт 372	200 грн

2. 10.02.20x5 секретареві С. С. Сидоренко виданий аванс на покупку паперу для принтеру бухгалтерії у сумі 9 00 грн (видатковий касовий ордер № 25). У той же день С. С. Сидоренко витратила на зазначені цілі 840 грн (у т. ч. ПДВ) та написала заяву про утримання невикористаного залишку із заробітної плати. На підприємстві складені такі бухгалтерські проводки:

Дт 372	Кт 301	900 грн
Дт 92	Кт 372	840 грн
Дт 301	Кт 372	60 грн

3. Підприємство відповідно до договору відвантажило 10 виробів загальною вартістю 2 400 грн (у т. ч. ПДВ). Послуги автобазис з перевезення відвантаженої продукції на залізничну станцію склали відповідно до рахунку 600 грн (у т. ч. ПДВ). Ціни встановлені з умовою «франко-станція призначення». На підприємстві складені такі бухгалтерські проводки:

Дт 36	Кт 701	2 000 грн
Дт 701	Кт 641	400 грн
Дт 20 тзв	Кт 685	600 грн
Дт 641	Кт 685	100 грн

Завдання 8.6

За наведеними господарськими ситуаціями з позиції аудитора:

- 1) укажіть, положення яких НП(С)БО були порушені;*
- 2) оцініть вплив порушень на фінансову звітність;*
- 3) подайте правильний варіант бухгалтерських записів.*

1. Підприємство «АВС» є засновником підприємства «СВА». У якості внеску у статутний капітал був внесений верстат, справедлива вартість якого, погоджена засновниками, становить 160 000 грн, первісна вартість – 180 000 грн, накопичений знос 30 000 грн. На підприємстві «АВС» були складені проводки:

Дт 14	Кт 10	18 000 грн
Дт 14	Кт 13	3 000 грн

2. Підприємство «АВС» придбало в постачальників на умовах наступної оплати матеріали на суму 120 000 грн (в т. ч. ПДВ). Для розрахунків із постачаль-

никами в банку була взята короткострокова позика на 2 місяці в сумі 100 000 грн під 24 % річних зі сплатою відсотків під час повернення позики (зарахована на поточний рахунок). На підприємстві складені такі бухгалтерські проводки:

Дт 201	Кт 631	120 000 грн
Дт 641	Кт 631	20 000 грн
Дт 311	Кт 601	100 000 грн

3. Підприємство «АВС» придбало свердлильний верстат за 24 000 грн, у т. ч. ПДВ. Витрати на транспортування й установку верстата здійснені власними коштами і склали: нарахована зарплата 4 000 грн, відрахування на соціальні заходи 800 грн, послуги автоцеху (допоміжне виробництво) 1 000 грн. В облікових регістрах ця ситуація показана в такий спосіб:

Дт 10	Кт 685	20 000 грн
Дт 641	Кт 685	4 000 грн
Дт 92	Кт 661	4 000 грн
Дт 92	Кт 65	800 грн
Дт 92	Кт 23доп	1 000 грн

Завдання 8.7

З позиції аудитора оцініть ефективність інвентаризації як елемента внутрішнього контролю наявності запасів підприємства у таких ситуаціях:

1. Всі товари на складі до початку інвентаризації розподіляються в розрізі постачальників. Товари, які вважаються відвантаженими покупцями, але ще перебувають на складі, відділяються від основної маси товарів.

2. У комірників та завідувача складом перевіряється наявність договорів про матеріальну відповідальність.

3. Організовано роботу з виявлення застарілих, ушкоджених запасів, товарів, які не користуються попитом і товарів, що користуються підвищеним попитом.

4. Розроблений порядок маркування перевірених цінностей у процесі інвентаризації, його виконання контролюється.

5. Від матеріально відповідальних осіб отримуються письмові пояснення виявлених надлишків і нестач.

6. Про причини розбіжностей між фактичними й обліковими залишками товарів складається службова записка. Записка передається керівництву разом з аналізом ефективності обраної облікової політики підприємства в частині оцінки товарних запасів.

7. Регулярно здійснюються дії з перевірки ефективності системи внутрішнього контролю: наявності замків, ротації матеріально відповідальних осіб, перевірки правильності зважувально-вимірювальних приладів, строків проведення

контрольно-вибіркових перевірок, звірення даних синтетичного й аналітичного обліку, їх частоти, числа встановлених відхилень, порядку відшкодування виявлених нестач, застосування схеми аналітичного обліку (партійного, сортового, натурально вартісного, вартісного), порядку звірення й оприбуткування товарів, списання й оплати товарів, визначення цін на них, порядку й строків подання товарних звітів, розрахунку обіговості різних найменувань товарів.

Завдання 8.8

З позиції аудитора оцініть слабкі місця існуючої системи обліку й надайте рекомендації щодо її поліпшення у такій ситуації:

Компанія-клієнт має два підрозділи, які перебувають на внутрішньому господарському розрахунку й виготовляють: цех № 1 – килими, цех № 2 – меблі. Цехи знаходяться в одній будівлі й реалізують товари за готівку й безготівково – з відтермінуванням платежу.

У разі безготівкового розрахунку чеки надходять поштою й обробляються у такій послідовності:

а) у канцелярії вхідна кореспонденція розподіляється за підрозділами, якщо є відповідні надписи на конвертах;

б) пошта, адресована конкретному працівнику, передається йому особисто в запечатаному конверті, за відсутності працівника пошту залишають у спеціальному місці до його приходу;

в) якщо на конверті не зазначений одержувач, пошту передають у кімнату для нарад, де її розкриває відповідальна особа;

г) чеки, що надійшли, накопичуються в касирів будь-якого підрозділу й пред'являються ними до оплати без урахування підрозділу;

д) підписують отримані чеки й роблять записи в касовій книзі усі касири.

У разі розрахунків за готівку покупці одержують товари й оплачують їх на складі. Рахунок-фактура на відвантаження складається вручну в трьох екземплярах: перший примірник передається покупцеві разом з товаром; другий – передається касирові разом з готівкою; третій – залишається в комірника. Комірник одержує гроші від покупця й зберігає їх на складі до досягнення певної суми, після чого передає касирові.

Завдання 8.9

Проведіть аналітичний огляд даних компанії «АВС» за три квартали поточного року, надайте свої висновки щодо її поточного фінансового стану й результатів діяльності.

Фрагмент звіту про фінансові результати, тис. грн

	За 9 міс. поточного року	За минулий рік
Чистий дохід від реалізації продукції	24 000	41 000
Собівартість реалізованої продукції	19 922	34 020
Витрати на збут	1 388	2 810
Адміністративні витрати	1 580	2 660
Прибуток від операційної діяльності	1 110	1 510
Дохід від участі в капіталі	40	–
Фінансові витрати	680	840
Чистий прибуток	470	670

Баланс, тис. грн

Актив	За 9 міс. поточного року	На початок поточного року
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи, у т. ч.:		
– організаційні витрати	750	
– патенти, ліцензії	680	
Основні засоби	7 596	5 846
Довгострокові фінансові інвестиції	460	
Усього за розділом I	9 486	5 846
II. Оборотні активи		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	518	1 850
Гроші та їх еквіваленти	610	936
Інші оборотні активи	106	648
Усього за розділом II	1 234	3 434
Баланс	10 720	9 280
Пасив	За 9 міс. поточного року	На початок поточного року
I. Власний капітал		
Зареєстрований (пайовий) капітал	2 000	2 000
Резервний капітал	680	680
Нерозподілений прибуток	6 320	4 830
Усього за розділом I	9 000	7 510
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	720	750
III. Поточні зобов'язання і забезпечення		
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1 000	1 020
Усього за розділом III	1 000	1 020
Баланс	10 720	9 280

Завдання 8.10

Із позиції аудитора роз'ясніть свої дії до, під час та після інвентаризації, зокрема зміст робочих документів аудитора.

Ваша фірма здійснює аудит звітності машинобудівного підприємства «АВС», яке випускає електроприлади побутового призначення й запасні частини до них. Виробничий процес підприємства охоплює виготовлення окремих дета-

лей приладів, збір готових виробів, перевірку й маркування кожного приладу, упакування приладів для відправлення покупцям.

На підприємстві не ведеться безперервного обліку запасів, а їх вартість у балансі визначається, виходячи з інвентаризації станом на кінець фінансового року. Відповідно до облікової політики підприємство проводить повну інвентаризацію запасів кожні три місяці. Підприємство не має відділу внутрішнього аудиту.

Тест-тренінг

1. Які з нижченаведених суджень щодо шахрайства НЕ є справедливими?

- а) викривлення є суттєвим, якщо воно окремо або в сукупності може вплинути на економічні рішення користувачів фінансової звітності;
- б) суттєвість визначається розміром або характером викривлення;
- в) судження суттєвості здійснюються на основі розуміння загальних потреб користувачів фінансової інформації;
- г) викривлення статей коштів, матеріальних активів, доходів та прибутку завжди суттєві через значний вплив на думку користувачів фінансової звітності.

2. Який чинник відрізняє помилку від шахрайства?

- а) навмисність або ненавмисність дії;
- б) визначення нормативних документів;
- в) суттєвість викривлення інформації за результатами дії;
- г) причетність до дії управлінського персоналу або тих, кого наділено найвищими повноваженнями.

3. Що з нижченаведеного належить до шахрайства під час фінансового звітування?

- а) навмисний пропуск операцій у фінансовій звітності;
- б) запис фіктивних проводок;
- в) спонукання суб'єкта господарювання сплачувати за неотримані товари;
- г) арифметичні помилки під час розрахунків.

4. Що з нижченаведеного належить до шахрайства шляхом нехтування заходами контролю?

- а) навмисний пропуск операцій у фінансовій звітності;
- б) запис фіктивних проводок;
- в) спонукання суб'єкта господарювання сплачувати за неотримані товари;
- г) арифметичні помилки під час розрахунків.

5. Що з нижченаведеного належить до незаконного привласнення активів?

- а) навмисний пропуск операцій у фінансовій звітності;
- б) запис фіктивних проводок;

- в) спонукання суб'єкта господарювання сплачувати за неотримані товари;
- г) арифметичні помилки під час розрахунків.

6. Які процедури НЕ є діями у відповідь на оцінені ризики суттєвого викривлення внаслідок шахрайства?

- а) нагляд за персоналом;
- б) оцінка застосування суб'єктом господарювання облікових політик;
- в) внесення елементу непередбачуваності у вибір аудиторських процедур;
- г) висловлення модифікованої думки.

7. Що з нижченаведеного з більшою ймовірністю належить до шахрайства?

- а) відбиття в обліку неіснуючих операцій;
- б) неправильне розуміння сутності господарських операцій;
- в) математичні помилки в облікових даних;
- г) відсутність обов'язкових реквізитів документів.

8. Що з наведеного є прикладом навмисного викривлення?

- а) арифметична помилка;
- б) пропуск запису операції з метою приховування доходів;
- в) неправильне округлення сум;
- г) затримка подання фінансової звітності.

9. Що з нижченаведеного є прикладом шахрайства на рівні фінансової звітності?

- а) керівництво компанією фальсифікує картки складського обліку запасів, у такий спосіб завищує запаси на кінець періоду й занижує собівартість реалізації;
- б) головний бухгалтер виписав фіктивний видатковий касовий ордер щодо списання коштів на адміністративні витрати;
- в) працівник краде запаси, а нестачу відображає як собівартість реалізації товарів;
- г) працівник краде інструменти, а нестачу відображає як інші операційні витрати.

10. Кого має сповістити аудитор про факти ідентифікованого шахрайства?

- а) управлінський персонал відповідного рівня;
- б) тих, кого наділено найвищими повноваженнями;
- в) стороні поза межами суб'єкта господарювання;
- г) усім перерахованим особам залежно від умов виявленого шахрайства.

11. До яких процедур виявлення шахрайства належать запити працівникам, залученим до складання звітності, щодо незвичайних коригувань?

- а) тестування відповідності проводок Головної книги та коригувань, зроблених під час складання фінансової звітності;

б) огляд облікових оцінок на наявність упередженості та її можливого впливу на ризик суттєвого викривлення внаслідок шахрайства;

в) оцінка незвичайних операцій з погляду можливості їх виконання з метою шахрайства;

г) оцінка ідентифікованих викривлень.

12. Що згідно з МСА 320 вважається суттєвим викривленням?

а) те, що не відповідає внутрішній політиці підприємства;

б) будь-яке викривлення, незалежно від розміру;

в) викривлення, яке може вплинути на економічні рішення користувачів;

г) будь-яке викривлення, що має значення для бухгалтера.

13. Чому ризик невиявлення шахрайства вищий, ніж помилки?

а) бо помилки роблять нечасто;

б) бо шахрайство має навмисний характер і часто приховується;

в) бо аудитори не перевіряють усі документи;

г) бо шахрайство є незаконним.

14. Хто несе основну відповідальність за запобігання шахрайству?

а) аудитор;

б) юрисконсульт;

в) управлінський персонал і вищі керівники підприємства;

г) служба безпеки підприємства.

15. Який підхід повинен використовувати аудитор щодо виявлення шахрайства?

а) формальний;

б) критичний;

в) професійний скептицизм;

г) довіра до клієнта.

16. Що є джерелом виявлення викривлень у бухгалтерській звітності?

а) думка менеджера;

б) результати аналітичних процедур;

в) порівняння з планами підприємства;

г) податкова перевірка.

17. Що таке елемент непередбачуваності в аудиторських процедурах?

а) обов'язкова перевірка кожної операції;

б) заплановані тести контролю;

в) змінність характеру, часу та обсягу процедур;

г) тести в кінці звітної періоду.

18. Що аудитор робить у разі виявлення незвичайних операцій?

а) ігнорує їх, якщо сума незначна;

б) документує;

- в) оцінює з точки зору можливого шахрайства;
- г) передає податковим органам.

19. Яка відповідь є правильною щодо оцінки викривлень?

- а) усі викривлення трактуються однаково;
- б) лише великі викривлення враховуються;
- в) важливо оцінити характер, обставини та вплив на інші аспекти аудиту;
- г) не виправлені викривлення не мають значення.

20. Як має діяти аудитор у разі втрати клієнтом документів?

- а) припинити перевірку;
- б) виключити цю інформацію з вибірки;
- в) застосувати альтернативні процедури;
- г) вважати ці дані викривленням.

21. Чому важливо тестувати проводки Головної книги?

- а) щоб перевірити коректність ПДВ;
- б) щоб виявити змови чи навмисні маніпуляції;
- в) щоб оцінити рівень істотності інформації;
- г) щоб перевірити доходи підприємства.

22. Якою є мета обговорень з аудиторською командою в контексті шахрайства?

- а) поділитися сумнівами щодо чесності клієнта;
- б) скласти план податкової перевірки;
- в) оцінити вразливість фінансової звітності до викривлень;
- г) погодити оплату за підвищення ризику аудиту.

23. Що має містити аудиторська документація з шахрайства?

- а) остаточні висновки;
- б) оцінки аудиторських ризиків і вжиті дії;
- в) виявлені помилки;
- г) копії первинних документів.

24. Яка з дій НЕ входить до аудиторської відповіді на ризик шахрайства?

- а) спостереження за співробітниками;
- б) аналіз ринкових цін;
- в) тестування незвичних операцій;
- г) оцінка коригувальних проводок.

ТЕМА 9. ДИДЖИТАЛ-АУДИТ

Питання для самоперевірки

1. Чим цифрова економіка відрізняється від традиційної економіки?
2. Які риси сучасного економічного розвитку свідчать про перехід до цифрової економіки?
3. Що таке цифрові технології та які їхні основні функції?
4. Які цифрові технології використовуються в бізнесі?
5. Як технології FinTech змінюють фінансовий сектор?
6. Яку роль відіграє блокчейн у цифровій економіці?
7. Які ключові переваги використання CRM&BPM-систем у бізнесі?
8. Як телемедицина (TeleHealth) впливає на надання медичних послуг?
9. Які фактори впливають на впровадження сучасних диджитал-технологій в аудиторські процеси? Розгляньте на прикладі світової та вітчизняної аудиторської діяльності.
10. Чим диджитал-аудит відрізняється від традиційного аудиту?
11. Які ризики пов'язані з використанням диджитал-технологій у аудиті?
12. Якими є переваги диджитал-аудиту для аудиторів та клієнтів?
13. Якою є роль штучного інтелекту у сучасному диджитал-аудиті? Розгляньте на прикладі «Великої четвірки».
14. Які проблеми або виклики пов'язані з організацією цифрового незалежного аудиту в Україні під час воєнного стану та у повоєнній економіці?
15. Які навички та компетенції необхідні аудиторам для успішного проведення диджитал-аудиту?
16. Які є перспективи розвитку диджитал-аудиту в Україні та світі?
17. Як хмарні обчислення застосовуються в аудиті?
18. Які переваги використання штучного інтелекту в аудиті?
19. Як прогнозна аналітика допомагає аудиторам оцінювати ризики?
20. Які основні проблеми виникають під час впровадження цифрового аудиту в Україні?

Кейси

Завдання 9.1

Проаналізуйте наведені кейси впровадження ІТ-технологій міжнародними аудиторськими компаніями, ідентифікуйте найбільш перспективні для України в умовах повоєнної економіки.

Кейси впровадження ІТ-технологій в аудиті

Компанія	Запроваджені технології
Smacc (ФРН), Shoeboxed і Wave Accounting (США)	Додатки штучного інтелекту для автоматизації обліку і бухгалтерських завдань
Raedan (UK)	Онлайн-платформа Xero, що інтегрована з Receipt Bank та використовує спеціалізоване машинне навчання для швидкої обробки даних
KPMG з IBM	Системи штучного інтелекту IBM Watson
Deloitte	Технології машинного навчання від компанії Kira Systems для виконання завдань для аудиту клієнтів, програма Argus для складання звітів про ризики за результатами порівняння документів, вибору деталей та розбіжностей, аналізу відмінностей, система штучного інтелекту GRAPA для формулювання стратегій аудиторами
Ernst & Young	Цифрові технології у сфері документообігу, оподаткування, оренди, зокрема, технології штучного інтелекту для автоматизації щоденних завдань, застосування комп'ютерного зору під час інвентаризації в процесі аудиту, системи «blockchainalyzer» для збору даних про транзакції клієнтів та їх розширеного аналізу
Pricewaterhouse Coopers	Програма штучного інтелекту GL.ai для аналізу аудиторських звітів, роботи з великими масштабами даних, філіал у Китаї створив відділ аудиту за технологією блокчейн

Завдання 9.2

Проаналізуйте результати наданого SWOT-аналізу розвитку диджитал-аудиту в Україні в умовах воєнного часу, вкажіть на помилки, обґрунтуйте свою думку.

SWOT-аналіз розвитку диджитал-аудиту в Україні в умовах воєнного часу

<i>Strengths (Сильні сторони)</i>	<i>Weaknesses (Слабкі сторони)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень цифровізації українських бізнесів після COVID-19; 2. Швидка адаптація аудиторських фірм до віддаленого формату перевірок; 3. Підвищений попит на прозорість фінансової інформації у зв'язку з міжнародною допомогою; 4. Низький попит на аналітику ризиків у реальному часі 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостатній рівень кібербезпеки в малих і середніх підприємствах; 2. Брак кваліфікованих фахівців у сфері диджитал-аудиту; 3. Висока залежність від нестабільних каналів зв'язку та електроенергії; 4. Державна підтримка цифровізації аудиту
<i>Opportunities (Можливості)</i>	<i>Threats (Загрози)</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Запровадження міжнародних стандартів цифрового аудиту в Україні; 2. Розвиток нових сервісів з автоматизованої перевірки операцій у хмарі; 3. Інтерес іноземних інвесторів до прозорих українських компаній; 4. Зростання інфляції та девальвація гривні 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Підвищений ризик витоку конфіденційної інформації через кібератаки; 2. Відтік ІТ-фахівців за кордон або до військових структур; 3. Нестабільність правового поля та часті зміни податкового законодавства; 4. Поява нових диджитал-інструментів для аудиту

Завдання 9.3

Виконайте завдання з позиції аудитора:

ТОВ «ГЛОБАЛТЕК» – підприємство середнього розміру, яке займається дистрибуцією електроніки в Україні. У 2024 р. компанія активно впроваджувала цифрові рішення для автоматизації обліку та звітності, зокрема наразі в ТОВ «ГЛОБАЛТЕК» бухгалтерський облік ведеться у BAS Бухгалтерія (хмарна версія), документообіг ведеться через систему М.Е.Дос, внутрішній контроль частково реалізований у Power BI для моніторингу фінансових показників, ІТ-інфраструктура базується на Microsoft Azure.

У січні 2025 р. компанія запросила зовнішніх аудиторів для перевірки річної фінансової звітності за 2024 рік. Аудитори виявили такі проблеми:

1. Первинні документи підписуються в М.Е.Дос, але зберігаються на окремих дисках різних працівників, і не передбачено єдиного реєстру з централізованим доступом.

Завдання 1. Оцініть ризики, пов'язані з таким способом зберігання, запропонуйте цифрові інструменти, які допоможуть аудитору підтвердити автентичність підписів.

2. Компанія використовує Power BI для щоденного моніторингу прибутку, дебіторської заборгованості та руху товарів. Аудитор отримав доступ до дашбордів та підозрює, що дані візуалізації не відповідають фактичним записам у BAS.

Завдання 2. Поясніть, які ризики маніпуляції даними існують у разі використання візуалізацій, запропонуйте методи цифрового аудиту для перевірки джерел даних у BI-системах.

3. BAS Бухгалтерія зберігається у хмарному середовищі, але журнал операцій із правками до даних не ведеться, а доступ до системи має кілька користувачів із рівнем «Адміністратор».

Завдання 3. Поясніть, які ризики виникають за такої організації доступу, які вимоги щодо безпеки даних має запропонувати аудитор.

4. У компанії немає задокументованої політики резервного копіювання. Після технічного збою у грудні 2024 року втрачено частину записів обліку ПДВ.

Завдання 4. Оцініть, як зазначена ситуація могла вплинути на достовірність фінансової звітності, запропонуйте рекомендації для покращення існуючого стану.

Завдання 9.4

Із позиції аудитора виконайте такі дії за умовами завдання 9.3:

1. Розробіть загальний план аудиторської перевірки з використанням ІТ аудиторською компанією.

2. Розробіть тест оцінки облікової системи клієнта, яка організована в хмарному середовищі.

3. Висловіть свою думку щодо доцільності використання AI-рішень або блокчейну у діяльності ТОВ «ГЛОБАЛТЕК».

Завдання 9.5

Проаналізуйте використання сучасних диджитал-технологій у бізнес-процесах (наприклад, використання CRM у маркетинговій діяльності торговельного підприємства, ERP-систем – для автоматизації обліку на виробничому підприємстві, BI-систем – для фінансового аналізу і виявлення аномалій, використання хмарних бухгалтерських сервісів у малому бізнесі тощо). *Висловіть свою думку* щодо можливостей їх застосування у сфері обліку та аудиту.

Завдання 9.6

Знайдіть у відкритому доступі кейси успішного застосування сучасних диджитал-технологій (хмарні обчислення, блокчейн, штучний інтелект, машинне навчання, прогнозна аналітика тощо) в обліковій та аудиторській практиці. *Висловіть свою думку* про перспективи їх застосування в Україні.

Завдання 9.7

Розкрийте перелік та сутність сучасних інформаційних технологій, які доцільно використовувати під час аудиту облікового об'єкта за напрямом власних наукових досліджень або у практиці за фахом. *Виділіть проблеми*, які під час цього виникають, запропонуйте напрями їх розв'язання з огляду на закордонний досвід.

Завдання 9.8

Сформулюйте ваші особисті проблеми опанування розглянутих сучасних диджитал-технологій в обліку та аудиту. *Розробіть план їх розв'язання* на найближчий рік та у перспективі на 5 наступних років.

Завдання 9.9

Розробіть тест оцінки аудиторською фірмою «Аудитор» системи внутрішнього контролю підприємства «АВС», яке використовує програмний продукт BAS-бухгалтерія. *Розкрийте* його відмінність від тесту для підприємства, яке веде бухгалтерський облік вручну.

Завдання 9.10

Розробіть програму перевірки аудиторською фірмою «Аудитор» системи внутрішнього контролю підприємства «АВС», яке використовує програмний продукт BAS-бухгалтерія. *Врахуйте*, що аудиторська фірма використовує хмарні технології, машинне навчання для швидкої обробки даних, програму штучного інтелекту для аналізу аудиторських звітів та роботи з великими даними.

Тест-тренінг

1. Який термін використовується для позначення економіки, в якій цифрові технології відіграють вирішальну роль у виробництві, розподілі та споживанні товарів і послуг?

- а) цифрова економіка;
- б) інформаційна економіка;
- в) економіка знань;
- г) економіка мереж.

2. Якими є переваги цифрової економіки?

- а) економічне зростання;
- б) підвищення продуктивності праці;
- в) покращення якості життя людей;
- г) усе перераховане.

3. Які існують ризики цифрової економіки?

- а) втрата робочих місць через автоматизацію;
- б) посилення нерівності;
- в) зростання кіберзлочинності;
- г) усе перераховане.

4. Які ІТ-технології використовуються в аудиті?

- а) хмарні обчислення;
- б) блокчейн;
- в) прогнозна аналітика;
- г) усі перераховані.

5. Яка з проблем, пов'язаних із застосуванням диджитал-технологій у фінансовому аудиті, стосується збільшення обсягу даних?

- а) кібербезпека;
- б) комплексність даних;
- в) зміна ролі людини;
- г) недостатня кваліфікація персоналу.

6. Яке рішення може бути доцільним для автоматизації обліку та управління аудиторськими процесами?

- а) забезпечення доступності результатів аудиту через єдині платформи;
- б) використання Agile-технологій;
- в) автоматична перевірка документів на наявність необхідної інформації;
- г) розроблення єдиної програмної оболонки.

7. Які зміни викликає використання штучного інтелекту та автоматизованих процесів у аудиторських процесах?

- а) кількість ручної роботи збільшується;
- б) виникає проблема недостатньої кваліфікації персоналу;

- в) виникає проблема етики;
- г) виникає залежність від технологій.

8. Що означає термін «цифрова трансформація» в бізнес-середовищі?

- а) заміна комп'ютерів на фірмі;
- б) процес впровадження цифрових технологій для оптимізації бізнесу;
- в) відмова від використання конкретних технологій у бізнесі;
- г) реклама товарів і послуг у соціальних мережах.

9. Якою є основна мета цифрової трансформації в бізнес-середовищі?

- а) зменшення кількості паперової документації;
- б) зменшення витрат на бізнес;
- в) покращення ефективності, конкурентоспроможності та якості послуг компанії;
- г) усе перераховане.

10. Які з перерахованих є прикладами сучасних цифрових технологій у бізнес-середовищі?

- а) телефони та факс-машини;
- б) інтернет, хмарні технології, віртуальна реальність;
- в) комп'ютери та інтернет;
- г) усі перераховані.

11. Що означає термін «Big Data» в контексті бізнес-середовища?

- а) велика кількість відповідей на електронні листи;
- б) велика кількість клієнтів у бізнесі;
- в) великі обсяги даних, які можна аналізувати та використовувати для ухвалення рішень;
- г) велика кількість комп'ютерів на фірмі.

12. Які можливості надає аналітика даних для бізнесу?

- а) збільшення продуктивності бізнесу без додаткових зусиль;
- б) збільшення складності бізнес-процесів;
- в) покращення якості ухвалення рішень та виявлення нових можливостей для розвитку бізнесу;
- г) усе перераховане.

13. Що означає термін «е-комерція»?

- а) організація ефективної комунікації між співробітниками;
- б) відмова від реалізації за готівку;
- в) продаж товарів і послуг через інтернет;
- г) усе перераховане.

14. Які переваги має використання соціальних мереж для бізнесу?

- а) зменшення збутових витрат;
- б) покращення комунікації з клієнтами та реклама товарів;

- в) зменшення залежності від технологій;
- г) усе перераховане.

15. Які переваги може надати використання хмарних технологій для бізнесу?

- а) зменшення залежності від технологій;
- б) збільшення ризику втрати даних;
- в) підвищення доступності даних та можливість спільної роботи над ними;
- г) усе перераховане.

16. Що означає термін «Інтернет речей» у бізнес-середовищі?

- а) використання інтернету для замовлення товарів;
- б) спеціалізовані комп'ютери для роботи в офісі;
- в) підключення фізичних об'єктів до інтернету для збору та обміну даними;
- г) усе перераховане.

17. Які існують перешкоди для організації цифрового незалежного аудиту в Україні?

- а) недостатня кількість висококваліфікованих аудиторів;
- б) недостатнє законодавче регулювання та відсутність стандартів цифрового аудиту;
- в) високі витрати на необхідне обладнання;
- г) усе перераховане.

18. Які виклики пов'язані з підвищенням компетентності аудиторів для цифрового незалежного аудиту?

- а) відсутність відповідних програм навчання;
- б) утворення розривів між компетентністю, що вимагається, і наявним рівнем компетентності;
- в) потреба у вкладенні коштів для впровадження технологій в аудиторських фірмах;
- г) усе перераховане.

19. Як змінюється роль аудиторських стандартів у цифровому незалежному аудиті в Україні?

- а) роль аудиторських стандартів не змінюється;
- б) вони стають менш важливими в цифровому аудиті;
- в) вони стають більш важливими в цифровому аудиті;
- г) аудитори можуть ігнорувати стандарти в цифровому аудиті.

20. Що означає поняття «диджитал-компетенція» для аудиторів?

- а) вміння використовувати цифрові інструменти в аудиті, розуміння впливу сучасних технологій на аудиторську практику;
- б) вміння візуалізувати результати перевірки;
- в) володіння сучасними мовами програмування;
- г) здатність вести аудит автоматизованої облікової системи клієнта.

21. Які можливості відкриваються для аудиторів завдяки використанню цифрових інструментів у незалежному аудиті в Україні?

- а) можливості віддаленого доступу до даних клієнта;
- б) зменшення трудомісткості рутинних розрахунків;
- в) покращення точності та ефективності аудиторських процедур, збільшення доступності даних та спрощення процесів;
- г) усе перераховане.

22. Якою є роль організаційних аспектів в управлінні цифровим незалежним аудитом в Україні?

- а) вони не мають значення для аудиту;
- б) важливо забезпечити внутрішню координацію та підтримку для впровадження цифрових ініціатив;
- в) організаційні аспекти можуть знизити якість аудиту;
- г) важливо запровадити додаткову паперову документацію для кращого контролю.

23. Як впливає відсутність цифрового законодавства на цифровий незалежний аудит в Україні?

- а) відсутність цифрового законодавства не має значення для аудиту;
- б) вона збільшує ризики та може обмежувати можливості аудиторів;
- в) аудитори не повинні дотримуватися національного законодавства, їх діяльність регулюється міжнародними стандартами аудиту;
- г) вона полегшує аудиторську діяльність.

24. Які можливості надає впровадження цифрового незалежного аудиту для підвищення довіри до фінансової звітності в Україні?

- а) не впливає на довіру до фінансової звітності;
- б) зменшення необхідності у проведенні обов'язкового аудиту суспільно значущих підприємств;
- в) збільшення необхідності у проведенні обов'язкового аудиту суспільно значущих підприємств;
- г) покращення якості аудиту, виявлення ризиків та аудиторських недоліків, збільшення доступності інформації для стейкхолдерів.

25. Які фактори можуть обмежити успішну імплементацію диджитал-аудиту в повоєнній економіці України?

- а) низька цифрова грамотність населення;
- б) безумовна відмова від традиційного аудиту;
- в) загальна згода щодо використання віртуальних асистентів;
- г) доступність великої кількості аудиторських фірм.

ТЕМА 10. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СБЕ

Питання для самоперевірки

1. Що таке судова експертиза, і які її основні особливості?
2. Якою є основна причина призначення судової експертизи?
3. Які є підстави для призначення судової експертизи?
4. Якими є основні принципи судово-експертної діяльності в Україні?
5. Чим судово-бухгалтерська експертиза відрізняється від інших видів економічних експертиз?
6. Які законодавчі акти регулюють проведення судової експертизи в Україні?
7. За якими ознаками класифікують судові експертизи?
8. Чим відрізняються первинна та повторна судові експертизи?
9. У чому різниця між основною та додатковою судовою експертизою?
10. Які існують види експертиз за предметом дослідження?
11. Які особливості має економічна судова експертиза?
12. У яких випадках проводять комплексну судову експертизу?
13. Що є предметом судово-бухгалтерської експертизи?
14. Які існують вимоги до судового експерта згідно із законодавством України?
15. Як забезпечується незалежність судового експерта?
16. З якою метою проводиться атестація судових експертів?
17. Чим відрізняються права судового експерта згідно із законом «Про судову експертизу» та Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень?
18. Хто може бути суб'єктом судово-бухгалтерської експертизи?
19. Які основні права та обов'язки судового експерта?
20. Які види відповідальності передбачені для судових експертів?

Кейси

Завдання 10.1

Визначте різновид призначеної експертизи (повторна або додаткова), назву документу, яким вона призначається (постанова або ухвала), кому буде доручено її проведення (експерту з попередньої експертизи або новому експерту вищої кваліфікації) у таких ситуаціях:

1. Після вивчення експертного висновку слідчим прокуратури встановлено, що експертом необґрунтовано проігноровані деякі з наданих об'єктів дослідження, а у висновку відсутні відповіді на деякі з поставлених питань. Шляхом допиту експерта слідчий не зміг усунути неповноту висновку, тому призначив нову експертизу.

2. Під час розгляду експертного висновку суддею встановлені порушення діючих процесуальних норм проведення експертних досліджень, зокрема інвентаризації, а також недостатня обґрунтованість висновку. Тому була призначена нова експертиза.

3. Під час розгляду експертного висновку у межах судового засідання сторонами справи були порушені нові теми, щодо яких дослідження не здійснювалося. Претензій до якості роботи експерта, його кваліфікації, незалежності тощо не пред'являлося. Для виявлення нової інформації було призначено експертиза.

Результати подайте у таблиці:

№	Різнovid призначеної експертизи (повторна або додаткова)	Документ, яким призначається експертиза (постанова або ухвала)	Експерт (попередньо експертизи або новий)
1			
2			
3			

Завдання 10.2

Визначте різновид призначеної експертизи (у разі класифікації за видами, повнотою дослідження, процесуальними ознаками, кількістю експертів, етапами) у таких ситуаціях:

1. Директор ПАТ «АВС» А. С. Клименко звинувачується акціонерами ПАТ «АВС» О. Р. Роговим та О. О. Нестеренко у неправомірному використанні коштів підприємства з метою власного збагачення. Суддя господарського суду К. Р. Радченко призначив судово-бухгалтерську експертизу.

2. У межах досудового розслідування кримінальної справи З. П. Гетьман стверджує, що її підпис на договорі купівлі-продажу квартири підроблено. Дізнавач ГУ НП у Вінницькій області А. С. Копола призначила почеркознавчу експертизу.

3. У межах судового розгляду цивільної справи А. С. Сидоренко вимагає відшкодування за пошкодження автомобіля внаслідок ДТП від Ф. К. Фоменко. Призначено автотехнічну та автотоварознавчу експертизу.

Завдання 10.2

Визначте, чи відбулося порушення принципів судової експертизи у таких випадках:

1. Суддя усно повідомив експерту, на які саме питання він бажає отримати відповіді.

2. Слідчий пояснив експерту, які саме висновки бажано отримати для успішного розгляду справи.

3. Експертизу проводить державна установа судової експертизи, яка організаційно не підпорядковується слідчим органам.

4. Експерту не було забезпечено робоче місце для опрацювання матеріалів справи, матеріали справи надані в неповному обсязі, гонорар затримано на два місяці.

5. Експерт навмисне надав висновок, керуючись своїм враженням про правоту сторін по кримінальній справі.

6. Експерт без пояснень відмовився продовжувати почату експертизу.

7. Сторона захисту подала клопотання про повторну експертизу, оскільки експертний висновок суперечить іншим доказам.

8. Під час експертизи слідчий перебував у лабораторії та спостерігав за діями експерта.

9. Експерт приховав відсутність кваліфікації для проведення експертизи.

10. Експертиза, призначена судом, оформлена ухвалою.

Результати подайте у таблиці:

№	Порушення відбулося? (так / ні)	Принцип, який порушено
1		
2		
...		

Завдання 10.3

Визначте, які з представлених об'єктів СБЕ, призначеної для розслідування сумнівної діяльності підприємства «АВС», є загальними, а які – спеціальними:

1. Статут підприємства.
2. Наказ про облікову політику від 01.01.2025 р.
3. Баланс на 31.12.2023 р.
4. Журнал господарських операцій за січень-березень 2025 р.
5. Оборотно-сальдова відомість за субрахунком 631 за 2023 р.
6. Головна книга за 2023 рік.
7. Договір купівлі-продажу № 18/24 від 01.06.2024 р. з додатком про розрахунки.
8. Акт приймання-передачі основних засобів № 32 від 10.01.2024 р.
9. Акт інвентаризації товарно-матеріальних цінностей № 4 від 15.12.2024 р.
10. Податкова накладна № 45 від 12.04.2024 р.
11. Рахунок-фактура № 124/22 від 15.03.2024 р.
12. Постанова про призначення СБЕ від 12.05.2024 р.
13. Протокол допиту головного бухгалтера.
14. Акт вилучення документів з архіву № 5/Р від 10.05.2024 р.
15. Акт експертної будівельно-технічної оцінки № БТ-17 від 03.03.2024 р.

Завдання 10.4

Визначте, чи є суб'єктом СБЕ виконавець експертизи у таких ситуаціях:

1. Під час розслідування кримінального провадження щодо шахрайського заволодіння коштами суддя постановив провести СБЕ, дослідження було доручено працівнику Вінницького відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, який має стаж понад 10 років і має атестацію судового експерта.

2. Фінансовий аналітик консалтингової компанії KPMG за погодженням із судом здійснює аналіз облікових даних за запитом сторони цивільного спору. Він має диплом бухгалтера і сертифікат судового експерта, включений до відповідного Реєстру.

3. На доручення суду висновок щодо бухгалтерських документів надав головний бухгалтер підприємства, справи якого розглядаються.

4. У межах судового спору про банкрутство експертизу доручено працівнику Київського науково-дослідного інституту судової експертизи, який має кваліфікацію судового експерта, зареєстрований як експерт з економічних питань, працює офіційно.

5. Бухгалтер із статусом самозайнятої особи залучений стороною захисту по господарській справі для оцінки доцільності укладення договорів.

Завдання 10.5

Визначте, чим є наведені ситуації для судового експерта – кваліфікаційною вимогою, заборонаю, обов'язком чи правом:

1. Експерт подав письмовий запит про надання додаткових документів для повноти дослідження.

2. Особа, яка у поточному році має судимість за економічний злочин, подала заявку на включення до Реєстру судових експертів.

3. Експерт надає письмовий, об'єктивний і обґрунтований висновок за результатами дослідження.

4. Під час дослідження експерт поставив собі нове питання у порядку експертної ініціативи.

5. Експерт має вищу освіту рівня спеціаліста.

6. Щодо експерта порушено дисциплінарне провадження за порушення професійної етики.

7. Експерт викликаний для допиту у судовому засіданні.

8. Особа, яка має не зняте адміністративне стягнення за корупційне правопорушення, призначена експертом у господарській справі.

9. Після завершення експертизи експерт подав скаргу до суду через порушення його права доступу до матеріалів справи.

10. Фізична особа-підприємець залучена до експертизи, хоча не пройшла навчання в установах Міністерства юстиції.

Результати подайте у таблиці:

№	Кваліфікаційна вимога	Заборона	Обов'язок	Право
1				
2				
...				

Завдання 10.6

Порівняйте права, обов'язки, відповідальність судових експертів згідно з законом України «Про судову експертизу» та Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, *поясніть збіги та розбіжності.*

Завдання 10.7

За наведеними ситуаціями:

1) ідентифікуйте питання, які належать до компетенції експерта-бухгалтера, обґрунтуйте свою думку;

2) за питаннями, поставленими у межах компетенції експерта-бухгалтера, визначте об'єкти дослідження.

1. У суд звернулося підприємство «АВС» з позовом про визнання його прав на частину будівлі, будівництво якої впродовж трьох років проводилося компанією «Будівельник». Інвестування цієї будівлі протягом першого року будівництва здійснювали навпіл підприємство «Інвестор» та підприємство «АВС», у подальшому підприємство «АВС» припинило свою участь у проєкті. Після початку розгляду справи в суді за клопотанням однієї зі сторін суддею була призначена експертиза, а в ухвалі поставлені такі питання:

1.1. Якою є поточна вартість будівлі?

1.2. Чи є документальні докази, що інвестування будівництва цієї будівлі здійснювалося підприємством «АВС»? Яким є розмір вкладених коштів?

1.3. Яким юридичним документом регламентувалася співучасть в інвестуванні підприємств «Інвестор» та «АВС»?

2. До державної експертної установи для проведення судово-бухгалтерської експертизи надійшли матеріали кримінальної справи № 0008623, разом із постановою слідчого прокуратури в м. Києві Т. Г. Шевченка, в якій на розгляд експертизи винесені такі питання:

2.1. Чи є доцільним укладання комунальним підприємством «Айстра» договору № 2 від 07.10.20x5 р. з торгівельним підприємством «Логістик» на поставку зазначених у договорі товарно-матеріальних цінностей, з огляду на середню ринкову вартість таких ТМЦ?

2.2. Хто з посадових осіб підприємства «Айстра» несе юридичну відповідальність за нанесення збитків комунальному підприємству?

2.3. Чи підтверджується документально фактичне отримання, оприбуткування та подальший рух товарно-матеріальних цінностей, передбачених договором № 2 від 07.10.20x5 р.?

3. У процесі розгляду в суді цивільної справи за позовом банківської установи «Кредит» до ТОВ «ТехноБуд» про негайне повернення кредитних коштів та сплати штрафу у зв'язку з нецільовим використанням кредиту були виявлені: згідно з умовами кредитного договору, укладеного між сторонами 15.03.20x2 р., позичальник зобов'язувався використовувати отримані кошти виключно для закупівлі будівельних матеріалів для реалізації проекту реконструкції комунального об'єкта. По факту ТОВ «ТехноБуд» у 20x5 р. використав 50 000 грн кредитних коштів для сплати заборгованості Пенсійному фонду України з єдиного соціального внеску. Суддя призначив експертизу для отримання відповідей на такі питання:

3.1. Чи відповідає зміст кредитного договору, укладеного між банківською установою «Кредит» та ТОВ «ТехноБуд», вимогам, що пред'являються до таких документів?

3.2. Які правові наслідки настають для позичальника у разі встановлення факту нецільового використання кредитних коштів згідно з чинним законодавством та умовами договору?

3.3. Чи підтверджується документально факт використання 50 000 грн кредитних коштів, отриманих за договором від 15.03.20x2 р., на погашення зобов'язань ТОВ «ТехноБуд» перед Пенсійним фондом України?

Завдання 10.8

За ситуаціями суперечок підприємств та податкових органів у межах судового розгляду господарських справ:

1) ідентифікуйте питання, які належать до компетенції експерта-бухгалтера, обґрунтуйте свою думку;

2) за питаннями, поставленими у межах компетенції експерта-бухгалтера, визначте об'єкти дослідження.

1. ТОВ «Альфа-Буд» оскаржує повідомлення-рішення територіального органу Державної податкової служби України про донарахування 850 000 грн податку на прибуток, прийняте за результатами документальної перевірки. Підстава рішення – завищення витрат за рахунок фіктивних послуг, наданих компанією-контрагентом, яка не має працівників і основних фондів. Підприємство подало позов до адміністративного суду, який призначив судово-бухгалтерську експертизу та сформулював такі питання до експерта:

1.1. Чи підтверджуються документально витрати ТОВ «Альфа-Буд» на послуги, отримані від контрагента за період з 01.01.20x4 по 31.12.20x4, і чи відображено їх у бухгалтерському обліку?

1.2. Чи відповідали ці витрати критеріям визнання витрат згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, та чи вплинули вони на об'єкт оподаткування податком на прибуток?

1.3. Чи має ТОВ «Альфа-Буд» право на зменшення оподатковуваного прибутку відповідно до норм Податкового кодексу України за операціями з цим контрагентом?

2. ПП «Гранд-Логістик» подало позов до суду про скасування податкового повідомлення-рішення територіального органу ДПСУ, яким підприємству відмовлено в бюджетному відшкодуванні ПДВ у розмірі 430 000 грн. Підстава рішення – фіктивність ланцюга постачання та відсутність підтвердження підприємством фактичного отримання товару. У межах призначеної експертизи порушено питання:

2.1. Чи підтверджується документально факт придбання товарно-матеріальних цінностей ПП «Гранд-Логістик» у період з 01.01.20x5 по 31.03.20x5 та їх оприбуткування?

2.2. Чи були відображені зазначені операції в бухгалтерському обліку підприємства відповідно до встановлених правил?

2.3. Чи має ПП «Гранд-Логістик» право на податковий кредит та бюджетне відшкодування з ПДВ відповідно до Податкового кодексу України?

3. ДПСУ провела перевірку ТОВ «Синергія» і встановила, що підприємство неправомірно не утримало ПДФО із сум, які були нараховані як допомога на оздоровлення та винагороди за цивільно-правовими договорами працівникам підприємства. Повідомленням-рішенням територіального органу ДПСУ донараховано ПДФО на суму 190 000 грн. Підприємство оскаржує це рішення в суді, суддя призначив експертизу з такими питаннями:

3.1. Чи відображено у бухгалтерському обліку ТОВ «Синергія» виплати фізичним особам, які кваліфікуються як доходи, що підлягають оподаткуванню ПДФО, у період з 01.07.20x5 по 31.12.20x5?

3.2. Чи утримано та перераховано до бюджету ПДФО з відповідних виплат, проведених підприємством у зазначений період?

3.3. Чи є виплати у формі допомоги на оздоровлення та винагород за цивільно-правовими договорами об'єктом оподаткування ПДФО згідно з чинним законодавством?

Завдання 10.9

Презентуйте власні міркування щодо того, як зміняться вимоги до об'єктів СБЕ та особистості судового експерта в умовах цифрової економіки. Обґрунтуйте свою думку.

Завдання 10.10

За аналогією з Міжнародним кодексом етики професійного бухгалтера *ідентифікуйте принципи етики судового експерта*. Обґрунтуйте їх на основі вимог, які пред'являються до судової експертизи згідно чинного законодавства України.

Тест-тренінг

1. Що таке судово-бухгалтерська експертиза?

- а) форма податкової перевірки;
- б) діяльність з оцінки фінансового стану підприємства;
- в) дослідження бухгалтерських документів для потреб правосуддя;
- г) перевірка аудитором достовірності фінансової звітності.

2. Який орган ухвалює рішення про призначення СБЕ?

- а) податкова служба;
- б) суд або слідчий;
- в) керівництво підприємства;
- г) Аудиторська палата України.

3. Якою є мета СБЕ?

- а) визначення порушень у системі обліку;
- б) встановлення істини у справі, що розглядається судом або слідством;
- в) надання консультації менеджменту;
- г) виявлення внутрішніх резервів підприємства.

4. Що є підставою для призначення СБЕ?

- а) відсутність прибутку у підприємства;
- б) порушення строків подання звітності;
- в) наявність ознак фінансових порушень, що мають юридичне значення;
- г) запит від банківської установи.

5. Які з нижченаведених обставин НЕ є причинами призначення судової експертизи?

- а) є обґрунтоване клопотання обвинувачуваного про призначення експертизи;
- б) висновки ревізії суперечать матеріалам справи;
- в) методи, застосовані ревізором для визначення матеріальних збитків, викликають сумніви;
- г) на підприємстві не проводилося жодної ревізії.

6. Які з наведених джерел не використовуються під час СБЕ?

- а) первинні документи;
- б) звітність підприємства;
- в) аудіозаписи телефонних розмов працівників;
- г) реєстри обліку.

7. Хто є суб'єктом СБЕ?

- а) особа з профільною обліковою освітою;
- б) особа, яка пройшла стажування в аудиторській фірмі;
- в) експерт, що має відповідну кваліфікацію та повноваження;
- г) менеджер підприємства.

8. Який із наведених принципів є основоположним у проведенні судово-бухгалтерської експертизи?

- а) доцільність проведення дослідження;
- б) орієнтація на потреби сторін судового процесу;
- в) незалежність, об'єктивність та неупередженість експерта;
- г) захист ділової репутації суб'єкта господарювання.

9. Яке твердження є правильним щодо ролі експерта в судовому процесі?

- а) експерт розв'язує справу замість судді;
- б) експерт є свідком обвинувачення;
- в) експерт надає спеціальні знання для оцінки фактів;
- г) експерт представляє сторону захисту.

10. Яка з перелічених характеристик НЕ притаманна СБЕ?

- а) правова регламентованість;
- б) об'єктивність результатів;
- в) обов'язковість для виконання сторонами;
- г) творчий підхід до аналізу.

11. Що означає обмеження предмета дослідження як особлива риса експертизи?

а) експерт має відповідати на ті питання, що зазначені у постанові (ухвалі) на призначення експертизи;

б) експерт не має права клопотати про надання нових матеріалів, документів, інформації;

в) експерт не має права ставити додаткові питання у порядку експертної ініціативи;

г) експерт не має права бути присутнім під час проведення слідчих дій.

12. Як класифікуються СБЕ за процесуальним статусом?

- а) перевірочні та консультативні;
- б) основні, додаткові, повторні;
- в) обов'язкові та ініціативні;
- г) документальні та експериментальні.

13. Яка СБЕ призначається у разі виникнення сумнівів щодо правильності висновків первинної експертизи?

- а) основна;
- б) попередня;
- в) повторна;
- г) контрольна.

14. Який із принципів є визначальним для діяльності експерта?

- а) економічна ефективність;
- б) точність оцінок;
- в) неупередженість;
- г) особистий досвід.

15. До якого виду належить експертиза, що досліджує факти фальсифікації документів?

- а) товарознавча;
- б) криміналістична;
- в) судово-медична;
- г) інженерно-технічна.

16. До якого виду експертизи належить СБЕ?

- а) криміналістична;
- б) економічна;
- в) товарознавча;
- г) експертиза у сфері інтелектуальної власності.

17. Що визначає суб'єктивну сторону правопорушення у контексті СБЕ?

- а) факт підпису документа;
- б) бухгалтерська проводка;
- в) наявність умислу або необережності;
- г) економічні наслідки.

18. Що входить до завдань СБЕ?

- а) визначення рівня прибутковості підприємства;
- б) дослідження правильності господарських операцій;
- в) розробка внутрішнього контролю;
- г) здійснення податкового аудиту.

19. Укажіть, яку експертизу призначать у такому разі: «При розгляді експертного висновку під час судового процесу встановлено, що експерт надав неправдиві відомості про свою освіту»?

- а) первинну;
- б) повторну;
- в) основну;
- г) додаткову.

20. Кому має доручатися проведення повторної експертизи у разі порушення експертом первинної експертизи процесуальних норм?

- а) експертові, який проводив первинну експертизу;
- б) новому експертові вищої кваліфікації;
- в) керівникові державної експертної установи;
- г) експертові державної експертної установи, іншої, ніж та, де працює експерт, який проводив первинну експертизу.

21. Які з нижченаведених обставин НЕ забезпечують незалежність судового експерта?

- а) існує процесуальний порядок призначення судового експерта;
- б) існує кримінальна відповідальність експерта за дачу свідомо неправдивого висновку;
- в) експертиза існує лише за наявності порушеної кримінальної справи чи розгляді цивільної справи у суді;
- г) існує можливість призначення повторної експертизи.

22. Яка з нижченаведених експертиз може провадитися виключно у державних спеціалізованих установах?

- а) криміналістична;
- б) економічна;
- в) товарознавча;
- г) експертиза у сфері інтелектуальної власності.

23. Хто веде Реєстр атестованих судових експертів?

- а) Міністерство фінансів України;
- б) Державна фіскальна служба України;
- в) Міністерство юстиції України;
- г) Державна служба статистики України.

24. Якими організаціями представлені державні спеціалізовані установи експертизи?

- а) науково-дослідні установи судових експертиз;
- б) судово-медичні та судово-психіатричні установи;
- в) експертні служби;
- г) усі перераховані.

25. Що означає процесуальність як особлива риса експертизи?

- а) експертиза існує лише за наявності порушеної кримінальної справи чи за умови розгляду цивільної справи у суді;
- б) існує можливість призначення повторної експертизи;
- в) експерти-бухгалтери, органи дізнання, слідства та суду в своїй діяльності зобов'язані дотримуватися законодавства України;
- г) експертиза здійснюється фахівцем, який отримав спеціальний дозвіл на діяльність.

ТЕМА 11. ОРГАНІЗАЦІЯ СБЕ

Питання для самоперевірки

1. Які є етапи судово-бухгалтерської експертизи?
2. Які завдання виконує експерт-бухгалтер на підготовчому етапі судової експертизи?
3. Що передбачає організаційно-методичний етап судово-бухгалтерської експертизи?
4. Які дослідницькі процедури виконуються на основному етапі СБЕ?
5. Як відбувається узагальнення та оцінка результатів судово-бухгалтерської експертизи?
6. Які вимоги пред'являються до структури постанови (ухвали) про призначення судово-бухгалтерської експертизи?
7. У яких випадках експерт може подати клопотання про надання додаткових матеріалів?
8. Які принципи враховуються під час складання календарного плану-графіка проведення СБЕ?
9. Як здійснюється оцінка достовірності бухгалтерських документів під час СБЕ?
10. Які нормативно-правові акти регламентують проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні?
11. Яку роль відіграє Закон України «Про судову експертизу» у регулюванні експертної діяльності?
12. Що таке локальний стандарт СБЕ, і яку роль він відіграє у проведенні експертизи?
13. Чому експерт-бухгалтер має знати зміст вимог процесуального законодавства?
14. Які вимоги встановлює Інструкція про призначення та проведення судових експертиз Міністерства юстиції України?
15. Як фінансуються експертизи у кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення?
16. Як здійснюється інформаційне забезпечення СБЕ?
17. Які вимоги висуваються до підготовки та атестації судових експертів-бухгалтерів?
18. Як визначаються строки проведення судово-бухгалтерської експертизи, і в яких випадках вони можуть бути змінені?
19. Хто здійснює контроль за діяльністю судових експертів в Україні?
20. Які обмеження встановлені для судових експертів під час проведення експертизи?

Кейси

Завдання 11.1

Визначте, до якого етапу судово-бухгалтерської експертизи (підготовчий, організаційно-методичний, дослідний, узагальнення та оцінки результатів) належить така процедура:

1. Експерт-бухгалтер отримав ухвалу про призначення експертизи у справі про банкрутство.
2. Після ознайомлення з матеріалами справи експерт розробив методику дослідження.
3. Бухгалтер-експерт вивчив Закон України «Про бухгалтерський облік» і НП(С)БО 16 для подальшого проведення дослідження щодо визнання фактичних витрат підприємства.
4. Висновок експерта передано до суду разом із супровідним листом.
5. Суддя викликає експерта на судове засідання для отримання пояснень щодо висновку.
6. Суддею обрано експерта, який має кваліфікацію за спеціальністю 11.1 (Дослідження документів бухгалтерського обліку і звітності).
7. Експерт виконує процедуру звірки даних податкової звітності та бухгалтерських реєстрів підприємства.
8. Експерт проаналізував повноту наданих документів і зазначив відсутність частини товарно-транспортних накладних.
9. У ході дослідження експерт розрахував фінансовий результат за договором, що розглядається в суді.
10. Експерт склав план-графік проведення СБЕ, що містить терміни дослідження кожного блоку питань.

Завдання 11.2

Визначте, до якого розділу ухвали (постанови) про призначення СБЕ (вхідна частина, описова частина, резолюція) належать такі фрагменти тексту:

1. «Подільський районний суд м. Києва».
2. «Доручити проведення експертизи Київському науково-дослідному інституту судових експертиз Міністерства юстиції України».
3. «15 березня 2025 року».
4. «Необхідно з'ясувати джерела формування зобов'язань та обсяг коштів, які підлягають відшкодуванню».
5. «У справі № 759/2167/25 відкрито провадження за позовом ТОВ «Геліос» до ПП «Фактор»».
6. «До експертизи долучено копії договору оренди № 12/О-2023, касові ордери та фінансову звітність».

7. «На підставі клопотання сторони захисту, зважаючи на наявність суперечностей у попередньому висновку, призначити повторну експертизу».

8. «Провести експертизу з питань достовірності відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності».

9. «Експертизу доручено Петренку Сергію Івановичу, який має освіту за спеціальністю «Облік і аудит» ступеню магістр та працює в КНДІСЕ».

10. «Суддя – Коваленко М. В.».

Завдання 11.3

Розгляньте нижченаведену ухвалу про призначення експертизи за реальною судовою справою, ідентифікуйте основні розділи документа (вхідна частина, описова частина, резолюція).

Єдиний державний реєстр судових рішень

Провадження № 2/359/1755/2023

Справа № 359/4511/23

УХВАЛА

5 грудня 2023 року Бориспільський міськрайонний суд Київської області у складі: головуючого судді Семенюти О. Ю.,

за участю секретаря судового засідання Моргушко Л. В.,

за участю представника позивача ОСОБА_1,

за участю представника відповідача ОСОБА_2,

розглядаючи в приміщенні суду у підготовчому засіданні цивільну справу за позовом акціонерного товариства «Універсал Банк» до ОСОБА_3, ОСОБА_4 про стягнення боргу за кредитним договором,

встановив:

1. Суть процесуального питання, що розглядається судом.

Представник позивача ОСОБА_1 звернулась до суду з клопотанням про призначення судово-бухгалтерської експертизи для з'ясування таких обставин: чи відповідає дійсності (чи є достовірним) письмовий розрахунок боргу за кредитним договором № 003-2008-2463 від 15 липня 2008 року, що міститься в матеріалах цивільної справи; чи виник у відповідачів борг за вказаним кредитним договором станом на 14 лютого 2023 року; який загальний розмір боргу за кредитним договором № 003-2008-2463 від 15 липня 2008 року; який розмір боргу за поверненням кредиту та розмір боргу за сплатою відсотків за користування ним станом на 14 лютого 2023 року. Проведення судово-бухгалтерської експертизи представник позивача ОСОБА_1 просить доручити ТОВ «Незалежний інститут судових експертиз» або будь-якому відділенню КНІСЕ.

Представник відповідача ОСОБА_2 під час розгляду клопотання про призначення експертизи покладається на розсуд суду. Однак вона заперечує проти доручення проведення експертизи приватним експертним установам та Хмельницькому відділенню КНІСЕ.

Процесуальні правовідносини регулюються главою 5 «Докази та доказування» розділу I «Загальні положення» ЦПК України.

2. Норми процесуального права, якими керується суд під час розгляду клопотання.

Відповідно до ч. 1 ст. 103 ЦПК України суд призначає експертизу у справі за сукупністю таких умов:

1) для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у іншій сфері, не у правовій, без яких встановити відповідні обставини неможливо;

2) сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності.

Згідно з ч. 3 ст. 103 ЦПК України під час призначення експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений строк, експерта чи експертну установу визначає суд. Суд з урахуванням обставин справи має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза).

Відповідно до ч. 4, ч. 5 ст. 103 ЦПК України питання, з яких має бути проведена експертиза, що призначається судом, визначаються судом. Учасники справи мають право запропонувати суду питання, роз'яснення яких, на їхню думку, потребує висновку експерта. У разі відхилення або зміни питань, запропонованих учасниками справи, суд зобов'язаний мотивувати таке відхилення або зміну.

Згідно з п. 5 ч. 1 ст. 252, п. 9 ч. 1 ст. 253 ЦПК України суд може за заявою учасника справи, а також з власної ініціативи зупинити провадження у справі у випадку призначення експертизи. У такому випадку провадження у справі зупиняється на час проведення експертизи.

3. Мотиви, якими керується суд під час розгляду клопотання.

Перевірка достовірності розміру боргу за кредитним договором № 003-2008-2463 від 15 липня 2008 року стосується предмета доведення та потребує спеціальних знань в фінансово-бухгалтерській сфері. У матеріалах цивільної справи вже міститься висновок експерта за результатами судової економічної експертизи № 249/10-2023 від 23 жовтня 2023 року. Однак представник позивача ОСОБА_1, ставить під сумнів достовірність цього доказу. Крім того, зміст висновку експерта не містить інформацію щодо всіх без виключення обставин, які представник позивача ОСОБА_1 прагне з'ясувати в результаті проведення судово-бухгалтерської експертизи. Ухвалою Бориспільського міськрайонного суду від 18 серпня 2023 року (а. с. 157–159) вже було призначено вказану експертизу. Зі змісту листа директора ТОВ «Незалежний інститут судових експертиз» № 497 від 1 листопада 2023 року (а. с. 170) передбачається, що судово-бухгалтерська експертиза не була проведена у зв'язку з тим, що ОСОБА_3 не виконала обов'язок щодо оплати експертного дослідження. У зв'язку з цим наведені вище обставини так і залишились не з'ясованими.

З огляду на це суд висновує, що належить призначити судово-бухгалтерську експертизу. З метою запобігання виникнення у представника відповідача ОСОБА_2 сумнівів щодо достовірності висновку експерта, а також усунення передумов для виникнення потенційного процесуального конфлікту, проведення вказаної експертизи слід доручити Житомирському відділенню КНДІСЕ.

Для проведення судово-бухгалтерської експертизи матеріали цивільної справи слід надіслати до означеної експертної установи. Ця обставина об'єктивно унеможлиблює продовження розгляду цивільної справи.

З огляду на це суд висновує, що провадження у цивільній справі належить зупинити на час проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Керуючись п. 1 ч. 1, ч. 2 ст. 258, ч. 4–5 ст. 259, ст. 260 ЦПК України, суд постановив:

Клопотання представника позивача ОСОБА_1 про призначення судово-бухгалтерської експертизи задовольнити.

Призначити судово-бухгалтерську експертизу та поставити перед експертом такі питання:

1. Чи відповідає дійсності (чи є достовірним) письмовий розрахунок боргу за кредитним договором № 003-2008-2463 від 15 липня 2008 року, що міститься в матеріалах цивільної справи (а. с. б)?

2. Чи виник у відповідачів борг за вказаним кредитним договором станом на 14 лютого 2023 року?

3. Який загальний розмір боргу за кредитним договором № 003-2008-2463 від 15 липня 2008 року? Який розмір боргу щодо повернення кредиту та розмір боргу за сплатою відсотків за користування ним станом на 14 лютого 2023 року?

Проведення судово-бухгалтерської експертизи доручити Житомирському відділенню Київського науково-дослідного інституту судових експертиз.

Попередити експерта про кримінальну відповідальність за завідомо неправдивий висновок, а також за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків.

Витрати на проведення судово-бухгалтерської експертизи покласти на акціонерне товариство «Універсал Банк».

Для проведення судово-бухгалтерської експертизи матеріали цивільної справи надіслати до Житомирського відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз (10014, м. Житомир, вул. Яна Гамарника, 6).

Провадження у цивільній справі за позовом акціонерного товариства «Універсал Банк» до ОСОБА_3, ОСОБА_4 про стягнення боргу за кредитним договором зупинити на час проведення судово-бухгалтерської експертизи.

Ухвала суду може бути оскаржена у Київському апеляційному суді шляхом подачі апеляційної скарги впродовж 15 днів з дня оголошення судового рішення.

Ухвала суду набирає законної сили негайно після її проголошення.

Суддя О. Ю. Семенюта

Завдання 11.4

Поясніть причини призначення повторної експертизи за такою реальною судовою справою:

Єдиний державний реєстр судових рішень

Справа № 466/5857/17

Провадження № 1-кп/466/30/23

УХВАЛА

судового засідання

05 грудня 2023 року Шевченківський районний суд м. Львова

в складі: головуючого-судді ОСОБА_1

секретаря ОСОБА_2

за участю: прокурора ОСОБА_3

обвинуваченого ОСОБА_4

захисника ОСОБА_5

після розгляду у відкритому судовому засіданні в залі суду в м. Львів

клопотання захисника ОСОБА_5 про призначення повторної судово-економічної експертизи у кримінальному провадженні, відомості про яке внесено в Єдиний реєстр досудових розслідувань за № 12017140090001531 від 06 квітня 2017 року, про обвинувачення ОСОБА_4 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. ч. 1, 3, 4 ст. 191, ч. 3 ст. 362, ч. ч. 1, 3, 4 ст. 358 КК України,

установив:

У провадженні Шевченківського районного суду м. Львова перебувають матеріали кримінального провадження № 12017140090001531 від 06 квітня 2017 року по обвинуваченню ОСОБА_4 за ч. 1 ст. 191, ч. 3 ст. 191, ч. 4 ст. 191, ч. 3 ст. 362, ч. 1 ст. 358, ч. 3 ст. 358, ч. 4 ст. 358 КК України.

05 грудня 2023 року від захисника обвинуваченого ОСОБА_4 – ОСОБА_5 до суду подано клопотання про призначення повторної судово-економічної експертизи.

Із метою обґрунтування клопотання, захисник обвинуваченого покликався на те, що прокурором надано суду постанову про призначення судової бухгалтерсько-економічної експертизи від 03.07.2016 року та висновок № 17/06 від 07 серпня 2017 року.

Відповідно до постанови прокурора від 03.07.2016 року про призначення судової бухгалтерсько-економічної експертизи, експертизу призначено експерту ОСОБА_6 та перед експертом поставлено таке запитання:

– Чи документально підтверджується нестача товарно-матеріальних цінностей на складі ТОВ «УМВ Поліестер» в м. Львові, вул. Шевченка, 313 станом на 31.03.2017 в сумі 1 200 000 грн.

У вказаній кримінальній справі призначено експертизу у приватного експерта.

14.07.2017 року прокурором надано експерту ОСОБА_6 нову постанову про уточнення питань судово-бухгалтерської експертизи, у цій постанові перед експертом порушене нове питання, а саме:

– Чи підтверджується документальна нестача товарно-матеріальних цінностей ТОВ «УМВ Поліекстер», встановлена інвентаризаційним описом на 31.03.2017 року? Якщо так, то в якій сумі?

Відповідно до висновку експерта ОСОБА_6 від 07.08.2017 року, дослідженням поданих документів підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей на складі ТОВ «УМС Поліестер» в м. Львові, вул. Шевченка, 313 станом на 31.03.2017 року в сумі 2 118 040,32 грн. Обґрунтування різниці між встановленим в інвентаризаційному описі (2 146 837,45 грн.) та розрахованим в ході експертних досліджень (2 118 040,32 грн.) розміром нестачі товарно-матеріальних цінностей на складі ТОВ «УМС Поліестер» в м. Львові наведено у дослідницькій частині.

Експертиза, долучена до матеріалів справи, призначена без ухвали слідчого судді та не в експертній установі, що не належить до державних спеціалізованих установ.

У висновку експертизи № 17/06 від 07.08.2017 року, зазначено, що є невідповідність між даними бухгалтерського обліку та первинними документами.

Враховуючи наведене вище, суд просить призначити повторну судово-економічну експертизу за справою, проведення якої долучити Львівському науково-дослідному інституту судових експертиз Міністерства юстиції України (79024, Україна, 79024, Львівська обл., м. Львів, вул. Липинського, 54, тел.: +380322317613, електронна пошта: Indise@ukr.net), та на вирішення експерта поставити таке питання:

– чи підтверджується документальна нестача товарно-матеріальних цінностей ТОВ «УМВ Поліекстер», встановлена інвентаризаційним описом на 31.03.2017 року? Якщо так, то в якій сумі?

З'ясувавши обставини справи, заслухавши доводи захисника ОСОБА_5 та обвинуваченого ОСОБА_4, які просили клопотання задовольнити, думку прокурора ОСОБА_3, яка проти задоволення клопотання заперечила, суд приходиться до висновку, що клопотання є підставним і підлягає до задоволення з наступних підстав.

Враховуючи, що під час судового розгляду у сторони захисту виникли сумніви у правильності дослідженого висновку експерта № 17/06 судово-економічної експертизи від 07.08.2017 року у кримінальному провадженні № 12017140090001531, суд дійшов висновку про необхідність призначення за справою повторної судово-економічної експертизи.

Керуючись ст. 242, 243, 332, 350, 371, 372 КПК України, суд постановив:

Клопотання захисника ОСОБА_5 задовольнити.

Призначити у кримінальному провадженні, відомості про яке внесено в Єдиний реєстр досудових розслідувань за № 12017140090001531 від 06 квітня 2017 року, про обвинувачення ОСОБА_4 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1, 3, 4 ст. 191, ч. 3 ст. 362, ч. 1, 3, 4 ст. 358 КК України, повторну судово-економічну експертизу, проведення якої доручити експертам Львівського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України (адреса: 79024, Львівська область, м. Львів, вул. Липинського, 54).

На розв'язання експертизи поставити такі питання:

1. Чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей товариства з обмеженою відповідністю «УМС Поліестер», встановлена інвентаризаційним описом на 31 березня 2017 року? Якщо так, то в якій сумі?

Попередити експертів про кримінальну відповідальність, передбачену ст. 384, 385 КК України.

У розпорядження експертів скерувати матеріали судової справи № 466/5857/17 кримінального провадження про обвинувачення ОСОБА_4 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1, 3, 4 ст. 191, ч. 3 ст. 362, ч. 1, 3, 4 ст. 358 КК України.

На час проведення цієї експертизи справу № 466/5857/17 про обвинувачення ОСОБА_4 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1, 3, 4 ст. 191, ч. 3 ст. 362, ч. 1, 3, 4 ст. 358 КК України – провадженням зупинити.

Ухвала остаточна та оскарженню не підлягає.

Суддя ОСОБА_1

Завдання 11.5

Підготуйте текст постанови (ухвали) про призначення СБЕ, із використанням прикладу Ухвали (Додаток Ж) та формулювань питань Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень (Додаток Е) за такими ситуаціями:

1. У межах досудового розслідування кримінального провадження за ч. 4 ст. 191 КК України (привласнення майна у великих розмірах) встановлено, що головний бухгалтер ТОВ «АгроТрансЛогістик» міг незаконно переказати грошові кошти підприємства на рахунки фіктивних контрагентів. Сума підозрюваного збитку – понад 5 млн грн. Слідство має на меті:

- з'ясувати обсяг завданих підприємству збитків;
- підтвердити або спростувати факт фіктивності господарських операцій;
- виявити конкретні схеми проведення цих операцій в обліку.

2. ТОВ «БудІнвест» подало позов до ПП «Гарант Сервіс» про стягнення 2,3 млн грн штрафних санкцій за порушення умов договору на виконання підряд-

них робіт. Водночас відповідач подає зустрічний позов, стверджуючи, що у звітах позивача неправомірно сформовано суму вимог, завищено вартість виконаних робіт і неправильно обчислено пеню. У суду виникла необхідність в незалежному дослідженні:

- первинних документів, що підтверджують обсяг та вартість фактично виконаних робіт;
- правильності розрахунку штрафних санкцій;
- дотримання податкових та облікових норм.

Завдання 11.6

Ідентифікуйте помилки складеного експертом календарного плану-графіку експертизи за такою справою:

Категорія: господарська справа

Позивач: ТОВ «Логістик Плюс»

Відповідач: ПП «Буд-Лайн»

Суть спору: стягнення заборгованості за договором поставки, сума позову 1,8 млн грн.

Тип експертизи: судово-бухгалтерська, індивідуальна, первинна

Тривалість експертизи: 15 робочих днів

Призначення ухвалою суду від 1 червня 2025 року

Експерт: Сидоренко А. О., експерт КНДІСЕ

План-графік проведення експертизи

№	Етап / Захід	Зміст процедури	Термін виконання	Примітки
1	Ознайомлення з матеріалами справи	Вивчення ухвали та висновку попередньої експертизи	2–5 червня	
2	Проведення експертизи	Узагальнення проведених досліджень	6–7 червня	
3	Збір додаткових документів у сторін справи	Надсилання запиту до бухгалтерії відповідача	8–9 червня	
4	Оцінка відповідності облікових операцій податковим вимогам	Перевірка податкових накладних та облікових регістрів	10–11 червня	
5	Написання висновку	Оформлення висновку, підписання, передача судді	12–14 червня	
6	Публічне представлення висновку в суді	Відповідь на питання судді у межах допиту за справою	15 червня	

Завдання 11.7

Складіть календарний план-графік СБЕ за такою справою:

Категорія справи: господарська справа

Суть спору: порушення умов договору на постачання продукції та вимога стягнення 3,2 млн грн

Позивач: ТОВ «Альфа Трейд»

Відповідач: ТОВ «ЕкоБудПром»

Номер справи: № 914/144/25

Суд: господарський суд Львівської області

Призначена експертиза: судово-бухгалтерська, індивідуальна, основна

Експерт: Коваленко Ігор Миколайович, експерт ЛНДІСЕ, спеціальність 11.1 – Дослідження документів бухгалтерського обліку і звітності

Тривалість експертизи: 20 робочих днів

Обсяг матеріалів: 2 томи справи, 57 документів

Початок проведення: 3 червня 2025 року

Кінцевий строк подання висновку: 28 червня 2025 року

Основні питання, поставлені експерту:

1. Чи підтверджується документально факт постачання продукції відповідно до договору?

2. Чи були виконані зобов'язання в повному обсязі та у встановлені строки?

3. Чи правильно відображено зазначені операції в бухгалтерському та податковому обліку сторін?

4. Чи є розрахунок позивача (сума боргу, пеня, штраф) економічно обґрунтованим?

Додатково передбачено:

– за потреби подання клопотань про додаткові документи до суду (не пізніше 6 червня);

– можливість уточнення питань за запитом сторін до 10 червня;

– ведення журналу ходу дослідження.

Результати подайте у таблиці:

План-графік проведення експертизи

№	Етап / Захід	Зміст процедури	Термін виконання	Примітки
1				
2				
3				
...				

Завдання 11.8

Знайдіть помилки у наведеному локальному стандарті експертизи операцій з основними засобами, обґрунтуйте свою думку.

Локальний стандарт СБЕ: дослідження операцій з основними засобами

1. Об'єкти дослідження:

– первинні документи щодо надходження основних засобів: Акт приймання-передачі, накладна, рахунок-фактура, договори купівлі-продажу;

– облікові реєстри: інвентарна картка обліку основних засобів, Головна книга, журнал-ордер 13;

– податкова звітність;

– звіти про переоцінку, списання або передачу основних засобів;

– баланс підприємства.

2. Джерела інформації:

– НП(С)БО 7 «Основні засоби»;

– НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;

– Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»;

– Податковий кодекс України;

– МСФЗ 16 «Основні засоби».

3. Прийоми та методи дослідження:

– порівняльний аналіз залишкової вартості основних засобів на різні дати;

– звірка первинних документів із реєстрами бухгалтерського обліку;

– вибіркова перевірка оборотно-сальдових відомостей за рахунком 92 щодо наявності основних засобів;

– арифметичний контроль сум за актами переоцінки, списання чи амортизації основних засобів;

– методика оцінки правомірності нарахування зносу основних засобів відповідно до терміну експлуатації.

4. Узагальнення та висновки:

Експерт формує висновок, у якому зазначає факти, які були попередньо виявлені, а також ті, що мають значення для справи, у формі відповідей на поставлені питання.

Завдання 11.9

Визначте джерело фінансування експертизи у кожній ситуації, поясніть свій вибір на підставі категорії справи, ініціатора експертизи та виду установи.

1. У кримінальному провадженні щодо розкрадання бюджетних коштів суд призначив судово-бухгалтерську експертизу, яку має провести експерт Київського НДІСЕ. Експертиза призначена за ініціативою слідчого.

2. Підозрюваний у кримінальній справі про ухилення від сплати податків хоче самостійно замовити альтернативну бухгалтерську експертизу в державній установі. Його захисник подав відповідне клопотання.

3. У господарській справі між ТОВ «Агротех» та ПП «Зерноленд» суд ухвалив призначити судово-бухгалтерську експертизу, яку виконає Львівський НДІСЕ.

4. Прокурор звернувся з дорученням до державної експертної установи для проведення судово-медичної експертизи в межах кримінального провадження про тяжкі тілесні ушкодження.

5. Суд ухвалив рішення про призначення експертизи з питань організації експертної діяльності та вдосконалення методик її проведення. Дослідження проводить науковий відділ Харківського НДІСЕ.

Завдання 11.10

Оцініть правомірність дій щодо інформаційного забезпечення експертної діяльності у таких ситуаціях:

1. ТОВ «МехБудСервіс» відмовилось надавати державній експертній установі копії технічної документації на зварювальне обладнання, аргументуючи це комерційною таємницею. Запит надано офіційно в межах експертизи, призначеної ухвалою суду.

2. Державна спеціалізована експертна установа на підставі договору з підприємством отримала зразки продукції та технічний опис виробу для розробки експертної методики.

3. Експерт, який отримав у матеріалах справи бізнес-план із конфіденційними даними, розмістив його фрагмент у презентації для студентів як приклад судової справи.

4. Після завершення кримінального провадження слідчий передав до ДНДІСЕ залишки пошкодженого обладнання, яке використовувалось як знаряддя злочину, для формування навчального стенду.

5. Комерційна структура звернулась до експертної установи з проханням надати копії нормативної бази та зразки технічних висновків, складених у попередніх справах.

Тест-тренінг

1. На якому етапі СБЕ відбувається первинне вивчення експертом-бухгалтером змісту завдання?

- а) на підготовчому;
- б) на організаційно-методичному;
- в) на дослідному;
- г) на етапі узагальнення та оцінки результатів.

2. Який етап СБЕ передбачає добір експертом нормативно-правових актів?

- а) підготовчий;
- б) організаційно-методичний;
- в) дослідний;
- г) етап узагальнення та оцінки результатів.

3. Що є головною метою підготовчого етапу СБЕ?

- а) виявлення економічних злочинів;

- б) складання календарного плану-графіка;
- в) збирання доказів;
- г) організація дослідження і визначення його об'єктів.

4. Що входить до змісту організаційно-методичного етапу СБЕ?

- а) оцінка доказів;
- б) оформлення висновку;
- в) розробка методики проведення;
- г) підписання ухвали.

5. Що передбачає дослідний етап СБЕ?

- а) вивчення справи слідчим;
- б) проведення суду;
- в) виконання дослідницьких процедур;
- г) аналіз господарської діяльності.

6. Який документ є підставою для призначення СБЕ?

- а) договір про експертизу;
- б) наказ керівника підприємства;
- в) постанова або ухвала;
- г) податкове повідомлення.

7. На якому етапі СБЕ відбувається підбір експертом-бухгалтером прийомів дослідження?

- а) на підготовчому;
- б) на організаційно-методичному;
- в) на дослідному;
- г) на етапі узагальнення та оцінки результатів.

8. На якому етапі СБЕ може відбуватися допит експерта слідчим, який призначив СБЕ?

- а) на підготовчому;
- б) на організаційно-методичному;
- в) на дослідному;
- г) на етапі узагальнення та оцінки результатів.

9. Який елемент не входить до процедур узагальнення результатів СБЕ?

- а) групування відхилень;
- б) систематизація результатів;
- в) обговорення результатів експертизи з підозрюваним (обвинувачуваним);
- г) розробка профілактичних заходів.

10. У якій частині ухвали про призначення СБЕ зазначаються підстави для призначення експертизи?

- а) у вхідній;
- б) в описовій;

- в) у резолютивній;
- г) не зазначається в ухвалі.

11. Яке з наведених тверджень правильне щодо календарного плану-графіка СБЕ?

- а) він є обов'язковим лише у кримінальних справах;
- б) складається виключно за участі слідчого;
- в) забезпечує чітку організацію експертного процесу;
- г) є додатком до висновку.

12. Що означає гнучкість як принцип складання календарного плану-графіка СБЕ?

- а) можливість клопотання експерта слідчому (судді) про надання додаткових матеріалів;
- б) забезпечення взаємозв'язку і погодженості етапів експертного дослідження;
- в) можливість внесення змін у план-графік;
- г) взаємозв'язок етапів за строками, питаннями і переліком об'єктів.

13. Які пункти містить локальний стандарт СБЕ?

- а) об'єкти дослідження;
- б) джерела інформації;
- в) прийоми експертизи;
- г) усе зазначене.

14. Який регламент визначає правові, організаційні і фінансові основи судово-експертної діяльності в Україні?

- а) Процесуальний кодекс України;
- б) закон України «Про судову експертизу»;
- в) Інструкція про призначення та проведення судових експертиз;
- г) Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз.

15. Який документ регламентує фінансування СБЕ у кримінальних провадженнях?

- а) Закон «Про державний бюджет України»;
- б) Постанова Кабінету Міністрів України;
- в) Закон України «Про судову експертизу»;
- г) Бюджетний кодекс України.

16. Що є результатом узагальнення та оцінки результатів СБЕ?

- а) інвентаризаційна відомість;
- б) експертний висновок;
- в) акт перевірки;
- г) акт про виконання робіт.

17. Який орган здійснює контроль за судово-експертною діяльністю в Україні?

- а) Верховна Рада України;
- б) Міністерство фінансів України;
- в) Міністерство юстиції України;
- г) Національна поліція України.

18. Що з наведеного є основою фінансування СБЕ?

- а) фонд оплати праці;
- б) бюджетне фінансування;
- в) оплата за рахунок підозрюваного (обвинувачуваного);
- г) судові витрати.

19. Хто фінансує проведення судової експертизи державною спеціалізованою установою у кримінальному провадженні, призначеної за клопотанням обвинуваченого?

- а) державний бюджет України;
- б) місцеві бюджети України;
- в) сам обвинувачений;
- г) суд, який здійснює провадження за справою.

20. У якому порядку суб'єкт господарювання надає державній спеціалізованій установі інформацію для оновлення методичної нормативної бази судової експертизи?

- а) безоплатно і в обов'язковому порядку;
- б) безоплатно і за згодою суб'єкта господарювання;
- в) за плату і за згодою суб'єкта господарювання;
- г) така інформація не надається, оскільки містить комерційну таємницю.

21. Яка вимога стосується всіх учасників процесу СБЕ?

- а) мати юридичну освіту;
- б) діяти відповідно до ККУ;
- в) дотримуватись норм законодавства України;
- г) мати досвід роботи в державних органах.

22. Який документ підтверджує кваліфікацію експерта?

- а) свідоцтво про освіту;
- б) посвідчення бухгалтера;
- в) атестат судового експерта;
- г) диплом аудитора.

23. Хто несе відповідальність за достовірність експертного висновку?

- а) слідчий;
- б) керівник експертної установи;
- в) сам експерт;
- г) суд.

24. Яким є максимальний строк проведення експертизи?

- а) 15 робочих днів;
- б) 45 календарних днів;
- в) 90 календарних днів;
- г) максимальний строк не встановлюється.

25. У якому випадку строки проведення СБЕ можуть бути продовжені?

- а) за клопотанням захисника;
- б) у разі виявлення нових доказів;
- в) у разі втрати матеріалів справи;
- г) за заявою підприємства.

ТЕМА 12. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СБЕ

Питання для самоперевірки

1. Що таке методика судово-бухгалтерської експертизи?
2. Хто відповідає за організацію науково-методичного забезпечення СБЕ?
3. Чим загальні методи дослідження відрізняються від спеціальних?
4. Які прийоми дослідження формують загальні методи судової експертизи?
5. У чому полягає сутність аналізу та синтезу як загальних методів дослідження?
6. Як застосовуються методи індукції та дедукції у судово-бухгалтерській експертизі?
7. Які спеціальні методи використовуються під час СБЕ?
8. У чому полягає суть органолептичних методів дослідження?
9. Які розрахунково-аналітичні методи використовуються в СБЕ?
10. Чим зустрічна перевірка відрізняється від взаємного контролю?
11. Які формальні ознаки можуть свідчити про недоліки організації первинного та синтетичного обліку на підприємстві?
12. Що таке документальні методи дослідження в судово-бухгалтерській експертизі?
13. Які методи можуть бути використані для виявлення фальсифікацій у документах?
14. Як метод економічного аналізу допомагає виявляти економічні правопорушення?
15. Які прийоми економіко-математичного моделювання використовуються під час експертизи?
16. Яку роль відіграє інвентаризація у судово-бухгалтерській експертизі?
17. Як запобігти викривленню записів в інвентаризаційному описі?
18. У яких випадках може бути призначена інвентаризація в межах СБЕ?
19. Які основні способи викривлення результатів інвентаризації?
20. Які методи використовуються для виявлення маніпуляцій з інвентаризаційними даними?
21. Як слідчий контролює процес інвентаризації та оцінює її результати?

Кейси

Завдання 12.1

Поєднайте назву та приклади використання загальних методів експертизи, обґрунтуйте 2–3 пари на вибір, пояснюючи логіку застосування методу в СБЕ.

	Назва			Приклад використання у СБЕ
1	Аналіз	а)	б)	Розробка заходів профілактики виявлених недоліків та порушень
2	Синтез	в)	г)	Встановлення конкретних матеріально-відповідальних осіб та суми заподіяного ними збитку
3	Індукція	д)	е)	Формування відповіді на поставлене в ухвалі про призначення експертизи питання
4	Дедукція	ж)	з)	Складання остаточного експертного висновку за окремими ідентифікованими недоліками
5	Аналогія	и)	к)	Вивчення змісту актів ревізії, протоколів допиту, не пов'язаних напряму із питанням нестачі ТМЦ на підприємстві
6	Абстрагування	л)	м)	Формування кінцевих результатів, викладення висновків у поєднанні тексту та графічного матеріалу для полегшення сприйняття
7	Конкретизація	н)	о)	Ухвалення рішення щодо правомірності висновків ревізії щодо зарахування нестач як пересортиці
8	Порівняння	п)	р)	Встановлення достовірності окремих первинних документів, що відображають рух ТМЦ у підзвітної особи
9	Гіпотеза	с)	т)	Розподіл загального розміру матеріального збитку між матеріально-відповідальними особами або періодами виникнення
10	Формалізація	у)	ф)	Встановлення розміру матеріального збитку за фактами нестач матеріалів у розрізі кожного інвентаризаційного періоду
11	Узагальнення	х)	ц)	Виявлення надлишку чи нестачі під час інвентаризації

Завдання 12.2

Визначте, які загальні методи СБЕ застосовуються в такій ситуації:

Господарський суд розглядає справу № 923/244/25 за позовом ТОВ «Буд-Сфера» до ПП «ТехПромСтиль» про стягнення 1,5 млн грн боргу за договором поставки будівельних матеріалів. Позивач стверджує, що продукція була поставлена в повному обсязі, але відповідач не здійснив оплату. Водночас відповідач заявляє, що частину продукції не отримував, а документи щодо деяких відвантажень – підроблені.

Суд призначив судово-бухгалтерську експертизу і доручив експерту з'ясувати:

1. Чи підтверджується факт постачання матеріалів документально?
2. Чи правильно сформовано заборгованість у бухгалтерському обліку?
3. Чи є ознаки фальсифікації первинних документів (накладних, актів приймання-передачі)?

Завдання 12.3

Поєднайте назву та приклади використання спеціальних методів експертизи, обґрунтуйте 2–3 пари на вибір, пояснюючи логіку застосування методу в СБЕ.

	Назва		Приклад використання у СБЕ
1	Контрольні заміри робіт	а)	Виявлення нестачі або надлишку конкретного виду товарно-матеріальних цінностей під час інвентаризації
2	Спостереження	б)	Хімічний аналіз палива у процесі визначення вартості його залишків
3	Експертиза	в)	Контрольний запуск сировини і матеріалів у виробництво
4	Експеримент	г)	Порівняння даних картки складського обліку з журналом-ордером
5	Інвентаризація	д)	Кореляційно-регресійний аналіз
6	Економічний аналіз	е)	Хронометраж норм виробітку на виробничій лінії
7	Статистичні розрахунки	ж)	Побудова рядів динаміки, групування, факторний аналіз
8	Економіко-математичні методи	з)	Коефіцієнт ритмічності поставок товарів
9	Формальна перевірка документа	и)	Виявлення нестачі одних цінностей і надлишків інших, що взаємно перекриваються
10	Зіставлення документів	к)	Встановлення відсутності підпису бухгалтера на акті приймання-передачі
11	Дослідження руху однорідних цінностей	л)	Зустрічна перевірка рахунків-фактури на відвантажену продукцію

Завдання 12.4

Суд розглядає господарську справу № 904/613/25 за позовом ТОВ «Гідромонтаж» до ПП «ІнжБудКонтракт» про стягнення 3,5 млн грн заборгованості за договором підряду на виконання земляних та монтажних робіт. Позивач надав акти виконаних робіт (форми КБ-2в, КБ-3), у яких зафіксовано значно більші обсяги робіт, ніж зазначено у проектно-кошторисній документації.

Відповідач стверджує, що частина робіт була не виконана взагалі або виконана в менших обсягах, ніж відображено в документах, а окремі позиції включено штучно для завищення вартості.

У зв'язку з цим, суд призначив судово-бухгалтерську експертизу для встановлення реального обсягу виконаних робіт і залучив експерта з будівельно-бухгалтерським профілем.

Укажіть, які органолептичні методи ви застосуєте для формування відповідей на такі питання ухвали про призначення експертизи:

1. Чи достовірно у формах КБ вказаний обсяг виконаних робіт?
2. Чи відповідає нарахована оплата фактичному обсягу виконаних робіт?
3. Чи є ознаки існування фактів завищення вартості через фіктивні або перебільшені дані?

Завдання 12.5

ТОВ «ТехноПром» (м. Дніпро) має вид діяльності – виробництво електротехнічного обладнання, приватну форму власності, знаходиться на загальній системі оподаткування.

На підставі даних бухгалтерської звітності ТОВ «ТехноПром»:

- 1) розрахуйте коефіцієнти ліквідності, платоспроможності (автономії), рентабельності, ділової активності;
- 2) проаналізуйте динаміку основних показників: активів, зобов'язань, прибутку;
- 3) дайте оцінку фінансового стану підприємства у 2025 р.
- 4) зробіть короткий прогноз фінансового розвитку підприємства на 2026 рік з урахуванням збереження поточних тенденцій.

Витяг з балансу, тис. грн

Показник	31.12.2024 р.	31.12.2025 р.
АКТИВ		
Необоротні активи	13 200	15 600
Оборотні активи	9 800	11 500
– у т. ч. запаси	4 300	5 200
– дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	2 800	3 000
– кошти та їх еквіваленти	2 700	3 300
Баланс	23 000	27 100
ПАСИВ		
Власний капітал	11 200	13 800
Довгострокові зобов'язання	6 800	7 200
Поточні зобов'язання	5 000	6 100
– у т. ч. кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3 500	3 700
Баланс	23 000	27 100

Витяг зі звіту про фінансові результати, тис. грн

Показник	2024 р.	2025 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	36 000	42 500
Собівартість реалізованої продукції	26 000	31 200
Валовий прибуток	10 000	11 300
Адміністративні витрати	2 300	2 700
Витрати на збут	1 200	1 500
Фінансові витрати	1 600	1 800
Чистий прибуток	4 900	5 300

Додаткова інформація:

- рентабельність реалізації 12,5 %;
- коефіцієнт автономії 0,51;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності 0,54;
- оборотність активів 1,57 раз;
- період погашення дебіторської заборгованості 26 днів;
- середньоспискова чисельність працівників 113 осіб.

Завдання 12.6

АТ «АгроМаш» є підприємством з 60 % державної частки у капіталі. У період 2022–2024 рр. АТ «АгроМаш» уклало 6 договорів з ТОВ «ТрейдОіл» на поставку мастильних матеріалів для сільськогосподарської техніки на загальну суму 18,238 млн грн. Після проведення внутрішнього аудиту прокуратура ініціювала експертизу щодо обґрунтованості зростання цін та збитків, спричинених закупівлями, адже у період 2022–2024 рр. вартість мастила за договорами поставки підвищилася в 1,7 рази у той час, як індекси оптових цін по галузі зросли лише в 1,3 рази. Станом на кінець 2024 р. АТ «АгроМаш» має дефіцит обігових коштів і звертається до суду з вимогою стягнення 3 млн грн надмірно сплачених коштів. Частина витрат АТ «АгроМаш» покривав державний бюджет за оборонним контрактом. У договорах на постачання не зазначено джерело ринкового ціноутворення.

З позиції експерта-бухгалтера і на основі наведених даних:

- 1. Порівняйте динаміку росту цін закупки мастильних матеріалів з індексами інфляції та оптових цін.*
- 2. Застосовуючи факторний аналіз, розрахуйте, яка частка зростання суми закупівель пояснюється збільшенням обсягу, а яка – ціною.*
- 3. Побудуйте лінійну регресійну модель ціни залежно від року.*
- 4. Розрахуйте фінансові втрати АТ «АгроМаш» за 2024 рік (за обсягами 2024 року і ринковими цінами).*

Поставки мастильних матеріалів ТОВ «ТрейдОіл»

Рік	Обсяг поставки, л	Ціна за 1 л, грн	Загальна сума, грн
2022	25 000	78	1 950 000
2022	30 000	85	2 550 000
2023	28 000	98	2 744 000
2023	35 000	102	3 570 000
2024	32 000	106	3 392 000
2024	36 000	112	4 032 000
Разом	186 000	–	18 238 000

Середні оптові ціни на ринку України

Рік	Середня ринкова ціна, грн/л	Індекс оптових цін до базового
2022	76	1,00
2023	89	1,17
2024	97	1,28

Індекси інфляції в Україні

Рік	Індекс
2022	1,26
2023	1,12
2024	1,09

Завдання 12.7

ТОВ «ІнвестБуд» отримало аванс у розмірі 12 млн грн від Управління капітального будівництва Київської ОВА на реконструкцію соціального об'єкта – гуртожитку. Згідно з графіком, будівництво мало завершитися 01.11.2023 р., проте затримка склала 5,5 місяців. Сума контракту 24 млн грн, фінансування спільне – 70 % державного бюджету, 30 % – місцевий бюджет.

Замовник подав позов про стягнення неустойки та втрат вигоди через затримку введення об'єкта в експлуатацію, що призвела до неприйнятних умов проживання для мешканців у комунальному гуртожитку та недоотриманих надходжень в бюджет громади. У договорі вказані умови неустойки за кожен день протермінування – 0,2 % від вартості робіт.

Виконавець подає зустрічний позов про форс-мажор (перебої з логістикою) в умовах воєнного стану.

З позиції експерта-бухгалтера і на основі наведених даних:

1. Обґрунтуйте загальні збитки замовника:

– розрахуйте загальний розмір втрати вигоди громади від затримки введення в експлуатацію об'єкта, базуючись на очікуваних доходах з листопада 2023 до квітня 2024;

– обчисліть теперішню вартість втраченої вигоди (NPV) методом дисконтування грошових потоків.

2. Проаналізуйте взаємозв'язки і баланс втрат / вигод:

– на основі даних про об'єкти-аналоги (Чернігів, Харків, Львів) методами кореляційно-регресійного аналізу визначте залежність між строком затримки та втратою вигоди;

– зіставте розраховану за моделлю вартість втрати вигоди з фактичною та поясніть можливе відхилення;

– побудуйте баланс втрат і вигод.

3. Використовуючи індексний аналіз та оцінку витрат:

– розрахуйте індекс будівельної вартості між 2023 та 2024 роками;

– оцініть, чи є підстави вважати, що підрядник безпідставно збільшив витрати у 2024 році у зв'язку з інфляцією;

– розрахуйте неустойку, згідно з договором.

Хронологія подій

Подія	Дата
Дата укладання договору	01.07.2023
Плановий строк завершення	01.11.2023
Фактичне завершення	15.04.2024
Затримка	5,5 місяців

Фінансові наслідки для громади

Період	Очікуваний дохід від функціонування (оренда, компенсації, зекономлені витрати), грн
Листопад 2023	320 000
Грудень 2023	340 000
Січень 2024	355 000
Лютий 2024	368 000
Березень 2024	375 000
Квітень 2024	210 000
Разом втрати вигоди	1 968 000

Економічна ситуація

Показник	Значення
Ставка дисконту	15 % річних (державні капітальні проєкти)
Індекс інфляції у 2023–2024 рр.	1,12
Індекс будівельної вартості у 2023–2024 рр.	1,17 (через дефіцит матеріалів)
Пряма шкода (пальне, зберігання, охорона)	540 000 грн

Дані про об'єкти-аналоги

Об'єкт	Строк затримки (міс.)	Втрата вигоди, тис. грн
Об'єкт у Чернігові	2	740
Об'єкт у Харкові	3,5	1 270
Об'єкт у Львові	5	1 890

Завдання 12.8

ТОВ «БудМетГруп» спеціалізується на виготовленні металоконструкцій. Під час планової перевірки податковим органом виявлено розбіжності у звітах про рух металопрокату, що використовувався на виробництві.

Результати інвентаризації показали нестачу частини сортового металу (кутник), водночас виявлено надлишок інших цінностей – круглої арматури. Звіти з виробництва вказують на високі обсяги випуску продукції, але, за оцінками слідчих, фонд оплати праці та амортизації виглядає заниженим.

Справу передано до суду, який призначив судово-бухгалтерську експертизу. Для дослідження надано документи ТОВ «БудМетГруп».

Дані карток складського обліку

Вид металу	Залишок на 01.12.2024	Надійшло	Витрачено	Залишок на 31.12.2024	Ціна за тону, грн
Арматура Ø12	18 т	25 т	34 т	13 т (надлишок)	34 000
Кутник 40×40	12 т	20 т	29 т	3 т (нестача)	39 000

З позиції експерта-бухгалтера:

1) установіть чи могли надлишки арматури компенсувати нестачу кутника за вартістю;

2) розрахуйте загальний розмір виявлених порушень в обліку ТМЦ у грошовому вираженні;

3) оцініть вплив виявлених порушень на фінансову звітність.

Завдання 12.9

З позиції експерта-бухгалтера проаналізуйте формальні ознаки фальсифікації документів ТОВ «УкрТехПром», відповідаючи на поставлені питання.

Під час досудового розслідування за кримінальним провадженням про зловживання службовим становищем у ТОВ «УкрТехПром» експерт-бухгалтер отримав на дослідження документи, які можуть містити ознаки фальсифікації, та перелік питань.

№	Документ	Ознаки фальсифікації	Питання експерту	Коментар експерта
1	Акт на списання матеріалів № 31 від 05.03.2024 р.	1. Відсутній наказ на списання ТМЦ, хоча в тексті акта вказано «відповідно до наказу № 12» 2. Відсутні первинні документи, які підтверджують передачу матеріалів у виробництво	1. Чи є вказане формальною ознакою фальсифікації? 2. Якими мають бути додатки до акта?	
2	Платіжне доручення № 455 від 28.02.2024 р.	1. У цифрах здійснені виправлення коректурним способом 2. Підпис директора не відповідає зразку	1. Як має виглядати правильне виправлення? 2. Яке значення має достовірність підписів у фінансових документах?	
3	Журнал-ордер за рахунком 20	1. Кінцеве кредитове сальдо рахунку – 84 000 грн 2. За аналітичними рахунками, відкритими до рах. 20, кінцеве сальдо нульове	1. Яке сальдо на цьому рахунку є припустимим? 2. Якими можуть бути причини та наслідки такої аномалії?	
4	Податкова накладна № 418, рахунок-фактура № 42	1. У рахунку покупець зазначений як ТОВ «БудІнвест», у податковій накладній – як ТОВ «БудПлюс» 2. Не збігаються дати документів та кількість товару (в рахунку 15 од., у накладній 12 од.)	1. Чи можна вважати зазначене навмисним перекрученням інформації? 2. До яких ризиків у податковому обліку це може призвести?	
5	Відомість руху коштів за рахунком 32	1. Рахунок 32 відсутній у затвердженому Міністерством фінансів України Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій 2. Ведення рахунку 32 не передбачено обліковою політикою підприємства	1. Чи є ведення такого рахунку порушенням? 2. Які потенційні наслідки порушення для підприємства?	

Завдання 12.10

Складіть робочий документ експерта-бухгалтера, у ньому ідентифікуйте фальсифіковані документи, порушені процедури обліку та контролю, нанесену матеріальну шкоду за такою ситуацією.

У 2025 р. на державному машинобудівному підприємстві АТ «УкрТехМаш» (м. Харків) за результатами перевірки Державної аудиторської служби були виявлені істотні розбіжності між даними обліку та результатами інвентаризації основних засобів, матеріальних запасів та незавершеного виробництва.

Матеріали передані до слідчого управління ДБР. Призначено судово-бухгалтерську експертизу для дослідження причин, обсягів і обґрунтованості відображених результатів інвентаризації.

Матеріали, передані експерту:

1. Протокол інвентаризаційної комісії станом на 31.12.2024.
2. Відомості інвентаризації основних засобів.
3. Відомості інвентаризації ТМЦ на складі.
4. Облікові регістри (сальдо станом на 01.01.2025).
5. Пояснення матеріально відповідальних осіб.

Дані для дослідження:

Фрагмент Відомості інвентаризації основних засобів

№	Найменування	За даними обліку, грн	Фактична наявність, грн	Відхилення, грн	Примітка
1	Верстат 5K132	1 200 000	0	-1 200 000	Не знайдено, у списку є
2	Піч індукційна	870 000	1 030 000	+160 000	Амортизацію не враховано
3	Комп'ютери (10 шт.)	170 000	135 000	-35 000	2 одиниці несправні
4	Складський навантажувач	510 000	510 000	0	

Фрагмент Відомості інвентаризації ТМЦ на складі

№	Найменування	За даними обліку, кг	Фактична наявність, кг	Ціна, грн/кг	Відхилення, грн	Примітка
1	Арматура Ø14	7 000	6 200	45	-36 000	Претензії до постачальника
2	Електроди	1 200	1 450	68	+17 000	Партія не оприбуткована
3	Порошкова фарба	350	300	130	-6 500	Витрата не документована
4	Болти М12	8 000	8 000	1,8	0	

Зведена довідка за незавершеним виробництвом

Цех	За обліком, грн	За інвентаризацією, грн	Відхилення
Цех № 1	2 100 000	2 170 000	+70 000
Цех № 2	1 650 000	1 480 000	-170 000

Додаткові дані:

1. Виявлені розбіжності між собівартістю НЗП за первинними документами та обліковими регістрами.

2. У цеху № 2 списання матеріалів випереджало фактичне виконання.

Порушення, зафіксовані ревізією

Порушення	Ознака фальсифікації
Інвентаризаційна відомість підписана однією особою	Недотримання складу комісії
У трьох документах відсутні підписи матеріально відповідальних осіб	Формальне порушення
Записи зроблено олівцем, без вказаної дати	Недопустимий спосіб оформлення
У двох випадках виправлення зроблені без пояснень	Порушення Положення № 88

Тест-тренінг

1. Чи правда, що методики проведення судових експертиз підлягають атестації?

а) так, у межах судово-експертної діяльності державних спеціалізованих установ;

б) так, для усіх експертів, що виступають у межах досудового слідства або судового розгляду справи;

в) так, у межах судово-медичних та судово-психіатричних експертиз;

г) ні, це суперечить принципам незалежності та самостійності експерта.

2. Яка установа відповідає за організацію науково-методичного забезпечення СБЕ?

а) Податкова служба України;

б) Державна аудиторська служба України;

в) галузеве міністерство;

г) Експертна палата України.

3. У чому полягає роль методики СБЕ?

а) у виявленні порушень бухгалтерського обліку;

б) в узагальненні процедур слідства;

в) у виборі відповідних способів дослідження для конкретної справи;

г) у стандартизації перевірки.

4. Як класифікуються методи СБЕ?

а) за рівнем складності;

б) за видом правопорушення;

- в) за характером застосування;
- г) за джерелами фінансування.

5. Який із наведених методів є загальним у СБЕ?

- а) інвентаризація;
- б) зустрічна перевірка;
- в) аналіз;
- г) документальна ревізія.

6. Що є основою методу синтезу?

- а) розчленування системи на частини;
- б) об'єднання елементів у ціле;
- в) встановлення зв'язків між періодами;
- г) зіставлення окремих звітів.

7. Для чого в СБЕ використовується метод аналогії?

- а) для оцінки справжності документа;
- б) для обчислення збитків;
- в) для встановлення подібності з іншими ситуаціями;
- г) для формулювання висновків.

8. Який метод передбачає дослідження через порівняння документів від різних джерел?

- а) аналогія;
- б) синтез;
- в) зустрічна перевірка;
- г) відновлення обліку.

9. Як називається метод дослідження, у межах якого експерт формує остаточний висновок за результатами оцінки окремих виявлених порушень?

- а) аналіз;
- б) синтез;
- в) індукція;
- г) дедукція.

10. Як називається метод дослідження, у межах якого експерт досліджує зміст актів ревізії, не пов'язаних напряму із нестачею ТМЦ на підприємстві?

- а) аналогія;
- б) абстрагування;
- в) конкретизація;
- г) порівняння.

11. До якої групи методів експертизи зараховують оцінку незавершеного будівництва за об'єктом?

- а) органолептичні;
- б) розрахунково-аналітичні;

- в) документальні;
- г) загальні.

12. До якої групи методів експертизи зараховують перевірку правильності розрахунку залишку коштів у касі на кінець дня?

- а) органолептичні;
- б) розрахунково-аналітичні;
- в) документальні;
- г) загальні.

13. До якої групи методів експертизи зараховують інвентаризацію дебіторської заборгованості?

- а) органолептичні;
- б) розрахунково-аналітичні;
- в) документальні;
- г) загальні.

14. Як називається метод дослідження, у межах якого експерт порівнює екземпляри лімітно-збірної карти, які вилучені у завідувача складом і представника цеху?

- а) зустрічна перевірка;
- б) взаємний контроль;
- в) відновлення кількісно-сумового обліку;
- г) контрольне порівняння залишків.

15. Відсутність якого з нижчеперерахованих реквізитів НЕ свідчить про можливу фальсифікацію первинного документа?

- а) номера прибуткового касового ордера;
- б) печатки на вибутковому касовому ордері;
- в) підпису касира на вибутковому касовому ордері;
- г) дати заповнення прибуткового касового ордера.

16. Які з нижчеперерахованих тверджень щодо інвентаризації в судовій експертизі НЕ є достовірними?

- а) інвентаризація є найбільш ефективним методом визначення фактичної наявності активів та зобов'язань;
- б) інвентаризація подовжує терміни розгляду справ;
- в) інвентаризація вимагає додаткових дій перед початком;
- г) слідчий є учасником інвентаризації, якщо вона призначається за ініціативою правоохоронних органів.

17. Яким методом можна виявити запозичення цінностей інших підприємств для приховування нестач під час інвентаризації?

- а) арифметична, нормативна, формальна перевірка інвентаризаційного опису;
- б) зіставлення фактичних і книжних залишків товарно-матеріальних цінностей;

в) допити матеріально-відповідальних осіб на підприємстві, де перевіряються цінності, і там, де підозрюється запозичення;

г) проведення одночасних інвентаризацій на підприємстві, де перевіряються цінності, і там, де підозрюється запозичення.

18. Що вивчає експерт під час інвентаризації в межах СБЕ?

а) обґрунтованість планів підприємства;

б) наявність і рух цінностей;

в) цінову політику;

г) ринкові показники.

19. Коли інвентаризація має особливе значення у СБЕ?

а) у разі контролю витрат на рекламу;

б) у разі перевірки документації з постачання;

в) у випадках підозри у нестачах або фальсифікації;

г) під час аудиту фінансової звітності.

20. Що є основною метою органолептичних методів?

а) оцінка якості даних за допомогою логічного аналізу;

б) перевірка достовірності через безпосереднє спостереження;

в) використання інформативних систем;

г) опрацювання архівів.

21. Які з методів СБЕ застосовуються для оцінки матеріального збитку?

а) аналогія;

б) економіко-математичне моделювання;

в) індукція та економічний аналіз;

г) синтез і інвентаризація.

22. Що перевіряє експерт під час застосування документальних методів?

а) дотримання норм етики під час ведення обліку;

б) достовірність первинних бухгалтерських документів;

в) наявність сертифікатів на продукцію;

г) діяльність зовнішніх аудиторів.

23. Що є прикладом застосування розрахунково-аналітичного методу?

а) перевірка залишків на складі;

б) оцінка рентабельності операцій;

в) аналіз даних інвентаризації;

г) контроль підписів.

24. У яких випадках експерт використовує метод порівняння залишків?

а) під час вивчення первинної документації;

б) для встановлення матеріальних нестач;

в) для виявлення фальсифікацій у звітності;

г) для оцінки збитків у разі пожежі.

25. Який метод застосовується у разі втрати первинних документів?

- а) дедукція;
- б) формалізація;
- в) відновлення кількісно-сумового обліку;
- г) аналітична оцінка.

ТЕМА 13. УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ОЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ СБЕ

Питання для самоперевірки

1. Що таке висновок експерта і яка його роль у судовому процесі?
2. Які вимоги висуваються до висновку експерта?
3. Які основні структурні елементи висновку судово-бухгалтерської експертизи?
4. Що містить дослідницька частина експертного висновку?
5. Які вимоги висуваються до заключної частини експертного висновку?
6. Як оформлюється висновок експерта відповідно до нормативних вимог?
7. Яка додаткова інформація має міститися у вступній частині висновку під час проведення комплексної експертизи?
8. Які особливості має висновок комісійної та комплексної експертизи?
9. Як оформлюється висновок повторної судово-бухгалтерської експертизи?
10. У яких випадках складається повідомлення про неможливість надання висновку експерта?
11. Як оформлюються додатки до висновку судово-бухгалтерської експертизи?
12. Яку інформацію містить реєстраційна картка повторної експертизи?
13. Кому спрямовується експертний висновок повторної експертизи у разі непідтвердження висновків первинної експертизи?
14. Що таке процесуальна оцінка висновку судово-бухгалтерської експертизи?
15. Які основні етапи оцінки висновку експерта в судовому процесі?
16. За якими напрямками оцінює висновок експерта обвинувачений?
17. Які критерії використовуються для оцінки компетентності експерта?
18. Як суд оцінює обґрунтованість висновку експерта?
19. Чи може суд не ухвалити висновок експерта у якості доказу?
20. Яку роль відіграють профілактичні заходи, розроблені за результатами експертизи?

Кейси

Завдання 13.1

За наведеним експертним висновком ідентифікуйте його частини (вступ, дослідження, висновки).

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

24.05.2025

м. Київ

№ 345/25-БЕ

До Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України 14.05.2025 із супровідним листом слідчого Солом'янського управління поліції у м. Києві капітана поліції Орла В. М. надійшла постанова від 13.05.2025 № 320/2046/25 про призначення судово-бухгалтерської експертизи у межах досудового розслідування у кримінальному провадженні № 12025100000002341.

Проведення експертного дослідження доручене завідувачу сектору бухгалтерських експертиз ДНДЕКЦ МВС України Маляренко Вікторії Сергіївні, яка має вищу економічну освіту, кваліфікацію судового експерта за експертною спеціальністю 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського обліку і звітності» (свідоцтво № 9824, видане ЕКК МВС України 05.07.2015), підтвердження кваліфікації судового експерта № 147, видане 07.06.2021. Стаж експертної роботи з 2012 року.

Для дослідження надано:

1. Копії первинних документів (накладні, рахунки-фактури, акти списання ТМЦ) ТОВ «БудЛайт» за період січень 2023 – березень 2025 р.
2. Витяг з реєстрів синтетичного обліку за рахунками 20, 23, 28.
3. Звіт про фінансові результати за 2023 рік (форма № 2).
4. Акт інвентаризації матеріалів станом на 31.12.2024 (форма ІНВ-3).

Під час дослідження необхідно встановити:

1. Чи відповідають дані обліку ТОВ «БудЛайт» фактичному руху товарно-матеріальних цінностей за період січень 2023 – грудень 2024 р.?
2. Чи виявлено ознаки фальсифікації у первинних документах або облікових реєстрах?
3. Чи є нестача або надлишок цінностей за результатами інвентаризації?

Під час проведення експертного дослідження використовувалися такі методичні та інформаційні джерела:

- Методика проведення судово-бухгалтерської експертизи (затверджена наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5);
- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»;
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затверджена наказом Міністерства України від 30.11.1999 № 291.

Матеріали надійшли до експертного центру в опломбованому полімерному пакеті з інвентарним штампом № 115067. Пломба не пошкоджена, спосіб пакування не вплинув на збереженість документів.

У ході дослідження встановлено:

- в обліку ТОВ «БудЛайт» на рахунок 28 за грудень 2024 року відображено залишок арматури марки А500С у кількості 12 т на суму 396 000 грн;
- в акті інвентаризації зазначено фактичний залишок 7 т, що свідчить про нестачу 5 т на суму 165 000 грн;

– окремі накладні (№ 145/24, № 149/24) містять виправлення суми без належного затвердження та підписи осіб, які не є працівниками ТОВ «БудЛайт»;

– в обліковому реєстрі за рахунком 23 необґрунтовано списано на виробництво 200 кг лакофарбових матеріалів без супровідної документації;

– виявлене дублювання номерів рахунків-фактур на постачання арматури у березні 2024 р. – № 58/03 використано двічі для різних контрагентів.

За результатами дослідження констатовано:

1. Дані бухгалтерського обліку ТОВ «БудЛайт» за період січень 2023 – грудень 2024 р. не повністю відповідають фактичному руху товарно-матеріальних цінностей. Встановлено нестачу арматури на суму 165 000 грн.

2. У первинних документах та реєстрах виявлено формальні ознаки фальсифікації, а саме: відсутність підписів уповноважених осіб, виправлення сум без підтвердження, дублювання номерів документів.

3. За результатами інвентаризації виявлено нестачу ТМЦ, що підлягає відображенню в обліку та, можливо, має ознаки правопорушення.

Судовий експерт

В. С. Маляренко

Завдання 13.2

З позиції експерта-бухгалтера та на основі форми Додатку II складіть експертний висновок за такою ситуацією:

У межах кримінального провадження № 42025230500001234, відкритого за ознаками правопорушення, передбаченого ст. 191 КК України (привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем), слідчим ДБР м. Львова призначено судово-бухгалтерську експертизу щодо діяльності ТОВ «Гарант-Буд» у період з 01.01.2023 по 31.03.2024.

Об'єкти дослідження (надані документи):

1. Копія журналу-ордера за рахунком 20 за 2023 р.
2. Накладні на відпуск матеріалів у виробництво (6 шт.).
3. Акт списання матеріалів від 28.02.2024 р.
4. Звіт про фінансові результати за 2023 рік (форма № 2).
5. Акт інвентаризації залишків ТМЦ станом на 01.01.2024.

Завдання, поставлені в ухвалі слідчого:

1. Чи відповідає рух матеріалів за обліком їх фактичному використанню в діяльності підприємства?

2. Чи виявлено нестачу або надлишки матеріальних цінностей за результатами інвентаризації?

3. Чи є ознаки фальсифікації у поданих документах (некоректні підписи, дублікати номерів, виправлення без резолюцій)?

Додаткові відомості:

1. За актом інвентаризації виявлено нестачу металу 4 тони, облікова вартість – 148 000 грн.

2. У накладних від 15.12.2023 і 20.12.2023 виявлено однаковий номер (№ 115/23) для різних постачальників.

3. У журналі-ордері наявне кредитове сальдо за рахунком 20 сума 22 000 грн.

4. В акті списання підпис керівника цеху не відповідає його підпису в особовій справі.

Завдання 13.3

З позиції експерта-бухгалтера ідентифікуйте відмінності Висновку експертного дослідження та наведеного Повідомлення про неможливість проведення судової експертизи за структурою та змістом.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

ДНДЕКЦ МВС УКРАЇНИ

пров. Рибальський, 8, м. Полтава, 36037

тел. (0532) 51-77-15

expolt@gmail.com

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НЕМОЖЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

24.05.2025

м. Полтава

№ 14/25-БЕ

До Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України 16.05.2025 із супровідним листом від 14.05.2025 № 231/6420 від слідчого управління ГУ НПУ у Полтавській області старшого лейтенанта поліції Даниленка В. О. надійшла постанова від 10.05.2025 про призначення судово-бухгалтерської експертизи, винесена у кримінальному провадженні № 42025250500004678.

Проведення судової експертизи доручене судовому експерту сектору економічних досліджень Гаврилюк Анастасії Павлівні, яка має вищу економічну освіту, кваліфікацію судового експерта за експертною спеціальністю 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського обліку і звітності» (свідоцтво № 7986, видане ЕКК МВС 15.04.2018, підтвердження кваліфікації № 217 від 10.03.2023), стаж експертної роботи з 2016 року.

Судовий експерт

А. П. Гаврилюк

Про відповідальність за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків за статтею 385 Кримінального кодексу України попереджена.

_____ А. П. Гаврилюк

(підпис)

Обставини справи (відомі з постанови слідчого про призначення експертизи)

Підставою для призначення експертизи є наявність у матеріалах кримінального провадження даних про можливе заволодіння коштами бюджетного підприємства ТОВ «ЕкоБудСервіс» під час закупівлі будівельних матеріалів у 2023 році.

На експертизу надано:

– копії платіжних доручень;

- акт приймання-передачі ТМЦ;
- видаткова накладна;
- один аркуш бухгалтерської довідки.

Питання, винесені на вирішення експерта:

1. Чи відповідають дані бухгалтерського обліку підприємства фактичному руху товарно-матеріальних цінностей?
2. Чи виявлено нестачу або надлишок цінностей?
3. Чи є ознаки фальсифікації у первинних документах?

Для вирішення поставлених питань відповідно до статті 69 КПК України 20.05.2025 на адресу слідчого було надіслано клопотання № 14/БЕ-01 про надання додаткових документів, необхідних для проведення експертизи, а саме:

- журналу-ордеру за рахунком 20;
- актів інвентаризації ТМЦ станом на 31.12.2023;
- договорів із постачальниками;
- карток складського обліку ТМЦ.

Станом на 24.05.2025 відповідь на клопотання не надійшла.

Оскільки експерту не надано облікових реєстрів, інвентаризаційних документів та розшифровок операцій, що унеможлиблює оцінку достовірності облікових даних та аналіз фактичного руху матеріальних цінностей, провести доручену судово-бухгалтерську експертизу неможливо.

У зв'язку із зазначеним, відповідно до ч. 4 ст. 69 Кримінального процесуального кодексу України, повідомляю про неможливість проведення експертизи.

Разом із цим повідомленням повертаються матеріали кримінального провадження № 42025250500004678 на 7 арк.

Судовий експерт

А. П. Гаврилюк

Завдання 13.4

З позиції експерта-бухгалтера та на основі форми Додатку К складіть Повідомлення про неможливість проведення судової експертизи за такою ситуацією:

До Дніпровського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України 15.04.2025 р. надійшла постанова слідчого управління Національної поліції в Дніпропетровській області старшого лейтенанта поліції Назаренка Ю. П. від 12.04.2025 р. про призначення судово-бухгалтерської експертизи у межах кримінального провадження № 42025204000003333, відкритого за ознаками правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 191 КК України (розтрата майна шляхом зловживання службовим становищем).

Проведення експертизи доручено вам як експерту-бухгалтеру сектору економічних досліджень.

До експертного підрозділу надійшли:

1. Копія рахунка-фактури від 22.02.2024 – 1 арк.

2. Один примірник видаткової накладної від 23.02.2024 – 1 арк.

3. Пояснення працівника підприємства – 1 арк.

Разом: 3 аркуші

На вирішення експертизи поставлені питання:

1. Чи відповідає облік придбаних товарно-матеріальних цінностей фактичному надходженню?

2. Чи є нестача або невідповідність у бухгалтерській документації підприємства?

3. Чи виявлено ознаки фальсифікації первинних документів?

Ви дійшли висновку, що наданих документів недостатньо для вирішення поставлених питань. 18.04.2025 р. ви надіслали до слідчого клопотання про надання:

- журналу-ордера за рахунком 28;
- інвентаризаційного опису товарів станом на 01.01.2025 р.;
- договору з постачальником.

Станом на 28.04.2025 р. відповідь не отримана.

Завдання 13.5

У межах кримінального провадження № 42025230500001222, відкритого за фактом можливого розкрадання бюджетних коштів під час будівництва комунального спортивного об'єкта у м. Запоріжжя, слідчим ДБР було призначено комплексну судову експертизу.

Слідство встановило, що у 2024 р. КП «СпортБуд» уклало договір з ТОВ «МонолітГруп» на проведення робіт із будівництва спорткомплексу. Сума контракту 12 млн грн. За актами виконаних робіт підрядник нібито завершив 100 % об'єму роботи, однак незалежна технічна інспекція виявила, що частина робіт не виконана або виконана неякісно. Крім того, у фінансових документах є ознаки завищення вартості закуплених матеріалів.

На підставі постанови слідчого призначено комісійну експертизу, до складу якої залучено:

1) бухгалтера-експерта (експертна спеціальність 11.1) для аналізу бухгалтерських документів щодо обліку витрат, вартості матеріалів, оплати;

2) будівельно-технічного експерта (експертна спеціальність 10.6) для оцінки обсягу, якості та факту виконання будівельних робіт.

Експертам надані такі матеріали:

- договір підряду, додаткові угоди;
- акти виконаних робіт (форми КБ-2в, КБ-3);
- кошторисна документація;
- платіжні доручення на оплату;

- відомості аналітичного обліку (за рахунками 23, 63);
- акти технічного нагляду.

З позиції учасника комісійної експертизи поясніть:

- 1) яку структуру матиме експертний висновок у цьому випадку;
- 2) які розділи висновку будуть підписані окремо учасниками експертизи;
- 3) як буде оформлена узагальнююча частина, якщо експерти не дійшли згоди.

Завдання 13.6

Укажіть, які вимоги до експертного висновку були порушені і як суд реалізував право на процесуальну оцінку висновку СБЕ у такій ситуації:

У межах кримінального провадження щодо заволодіння коштами місцевого бюджету (ч. 3 ст. 191 КК України) слідчий призначив СБЕ щодо використання коштів ТОВ «БудАрт». Експерт подав висновок, у якому стверджується, що сума завданих збитків становить 840 000 грн через списання будівельних матеріалів без фактичного використання.

Під час судового розгляду сторона захисту звернула увагу на те, що:

- акт інвентаризації, на який посилається експерт, стосується іншого звітного періоду (не періоду порушення);
- експерт не врахував пояснення головного інженера;
- розділ дослідження містить розрахунок з округленням до тисяч, але у висновку зазначена точна сума без обґрунтування даних різниць.

Суд визнав СБЕ проведеною з формальними порушеннями, однак допустив висновок до розгляду, експерта було викликано до суду для надання роз'яснень, за результатами допиту встановлено, що висновок частково базується на припущеннях.

Рішення суду:

Висновок залишено в справі як допоміжний доказ. Призначено додаткову експертизу з урахуванням нових матеріалів (інвентаризація за правильний період, пояснення посадових осіб).

Завдання 13.7

Укажіть, які вимоги процесуального законодавства було порушено експертом та якими були підстави для призначення повторної експертизи у такій ситуації:

У господарській справі про відшкодування збитків, завданих несвоєчасним виконанням контракту, позивач (ТОВ «Технопром») надав висновок СБЕ, в якому експерт вказав:

- причини затримки виконання контракту (посилання на воєнний стан);
- що дії контрагента порушують положення Цивільного кодексу України;

– розрахував «справедливу компенсацію», яку, на його думку, має сплатити відповідач.

Суд виявив, що:

– експерт вийшов за межі своїх повноважень, даючи правову оцінку діям сторін і кваліфікуючи порушення;

– розрахунок компенсації базувався на нормативних умовах договору, а не на фактичних документах підприємства;

– не було обґрунтовано, які документи досліджувались для висновку.

Суд визнав експертний висновок недопустимим доказом через порушення меж експертної компетенції, сторона позивача подала клопотання про призначення нової експертизи.

Рішення суду:

Призначено повторну СБЕ, із застереженням, що експерт має досліджувати лише економічні аспекти (відхилення від планових показників, фінансові наслідки), не даючи юридичних оцінок.

Завдання 13.8

Підприємство ТОВ «Західпром» (м. Львів) подало позов до Господарського суду Львівської області проти АТ «Львівгазпром», звинувачуючи останнього у порушенні умов договору поставки природного газу, що призвело до зупинки виробництва та значних збитків.

Справу відкрито за ініціативою Львівської обласної прокуратури в інтересах ТОВ «Західпром».

Позовна заява (фрагмент):

ТОВ «Західпром» та АТ «Львівгазпром» уклали договір № 108-ГП від 01.03.2024 р. на постачання природного газу. Відповідно до графіка, підприємству мало бути поставлено 620 тис. м³ газу у листопаді 2024 року.

Фактично було поставлено лише 153 тис. м³, що призвело до планової зупинки двох основних виробничих цехів і простою обладнання.

Внаслідок цього ТОВ «Західпром» заявляє про прямі збитки у розмірі 4 392 000 грн, що охоплюють:

– втрати продукції на суму 2 730 000 грн;

– зростання собівартості через умовно-постійні витрати – на суму 1 662 000 грн.

АТ «Львівгазпром» відмовилося компенсувати збитки, посилаючись на відсутність ресурсу в державному резерві та гарантійний, а не договірний характер графіка.

Матеріали справи:

1. Копія договору № 108-ГП від 01.03.2024 р.

2. Виробничі графіки ТОВ «Західпром» за листопад 2024 р.
3. Акти простою обладнання з підписами технічного персоналу.
4. Калькуляція собівартості продукції та аналітична довідка бухгалтерії.
5. Відмова АТ «Львівгазпром» у відповідь на претензію.
6. Телеграми, листи з вимогами щодо компенсації.

Проаналізуйте подані матеріали та з позиції експерта-бухгалтера дайте письмові відповіді на запитання:

1. Яким документом регламентовані господарські зв'язки між ТОВ «Західпром» та АТ «Львівгазпром»?
2. Які бухгалтерські документи можуть підтвердити факт і розмір заявлених збитків підприємства?
3. Чи можливо персоніфікувати відповідальність за завдані збитки? Чи були спроби пред'явити претензії іншим постачальникам?
4. Які документи підтверджують простій обладнання та його тривалість?
5. Яким чином обґрунтований розрахунок збитків? Чи є методика розрахунку документально підтвердженою?
6. Чи обґрунтована участь прокуратури у судовому розгляді?

Завдання 13.9

Надайте порівняльну характеристику аудиту та СБЕ за напрямками: поняття, нормативне регулювання, підстава для проведення, періодичність проведення, суб'єкт проведення, завдання, принципи, права суб'єктів проведення, можливості здійснення самостійних дій суб'єктами проведення, оплата послуг, місце проведення, відповідальність, оформлення результатів перевірки, можливість використання результатів в судовому процесі, контроль якості.

Результати порівняння подайте у таблиці.

Сформуйте авторський висновок, вкажіть джерела інформації.

Завдання 13.10

З позиції експерта, який надає консультаційні послуги:

- 1) розробіть пропозиції для удосконалення процедур закупівель і виплат коштів ПАТ «Нешнл Лтд»;
- 2) ідентифікуйте сильні й слабкі сторони контрольних процедур компанії.

Процедури компанії

1. Основні відомості

ПАТ «Нешнл ЛТД» виробляє великий асортимент насосів для використання в пивоварстві, хімічній й харчовій промисловості. Компанія має фабрику, розташовану в Шотландії, і офіс у Лондоні. Загальна чисельність персоналу 300 осіб.

2. Процедури закупівлі

Заявки на закупівлю виписуються в 2 примірниках керівниками відділів (завідувачем складом, бухгалтером з обліку виробничих витрат та іншими). Перший екземпляр передається менеджерів відділу закупівель містеру Харві для обробки, другий – залишається в особи, яка виписала заявку. Містер Харві веде картотеку для відбиття даних про попередні поставки за постачальниками, цінами і торговельними умовами, використовуючи картотеку для створення замовлення на закупівлю. Замовлення виписується в 4 примірниках (перший передається постачальникові, другий – особі, яка виписала заявку, третій – у відділ фінансових розрахунків, четвертий підшивається у порядку послідовності номерів у відділі закупівель).

Після отримання товару склад виписує повідомлення про одержання у 3 примірниках: перший залишається на складі, другий передається у відділ закупівель, третій – у відділ фінансових розрахунків.

Перед прийомом товарів на головний склад здійснюється їх огляд на предмет відповідності специфікації. У разі невідповідності за кількістю, якістю, асортиментом тощо складається повідомлення про брак товарів, перший екземпляр якого направляється постачальникові, другий зберігається на складі з товарами, третій надсилається у відділ закупівель, четвертий – у відділ фінансових розрахунків. Відомості про одержання товару додаються у звіт про запаси завідувачем складом.

Рахунки-фактури постачальників одержує містер Харві й передає їх містеру Чемберсу (відповідальний за ведення реєстра закупівель) для обробки. В обов'язки містера Чемберса входить порівняння отриманих рахунків-фактур із заявками на закупівлю й повідомленнями про одержання товару, перевірка арифметичної точності рахунків-фактур і занесення сум, зазначених у рахунках, у рахунки-фактури, ведення досьє заявок на закупівлю й повідомлень про одержання товару. Якщо ціна або кількість у рахунку-фактурі відрізняється від зазначеної в заявці на закупівлю, рахунок-фактура повертається до містера Харві для підтвердження. У цьому випадку містер Чемберс підшиває звірені документи за абеткою в очікуванні платежу.

Раз у тиждень містер Чемберс виписує зі звірених документів суми, зазначені в рахунках-фактурах, і передає документи разом зі списком сум операторові комп'ютера містеру Фаулеру, який вносить їх в індивідуальні картки кожного постачальника. Якщо всі статті внесені в список, документи погашаються як оплачені відповідним штампом зі вказівкою дати.

Наприкінці кожного місяця містер Фаулер знищує список всіх кредитових сальдо на індивідуальних картках постачальників, одночасно створюючи список оплати готівкою й виписуючи повідомлення про перекази (рахунки до оплати) і

чеки на кожного постачальника. Списки, повідомлення про перекази й чеки подаються на підпис двом особам з наступного списку: В. Скотт, М Скотт, Джонсон, Харві, Мастерс і Робертс. Одна з цих осіб повинна бути директором. Чеки надсилаються поштою секретарем генерального директора. На додаток до загального списку чеків інші чеки виписуються впродовж місяця з дотриманням аналогічних процедур.

Щотижня загальна сума, розрахована за рахунками-фактурами, оформленими містером Чемберсом, переноситься містером Марті в Головну книгу (Дт – означає припинення закупівель, Кт – кредиторську заборгованість). Якщо рахунки-фактури перенесені в докладний кредиторський рахунок, оператор комп'ютера здійснює аналіз закупівель за окремими рахунками. Результати аналізу заносяться в Головну книгу містером Марті (Дт – означає рахунки витрат або запасів, Кт – припинення закупівель), а також в журнал про платежі готівкою.

Звіт про фінансові результати за 20x5 р.

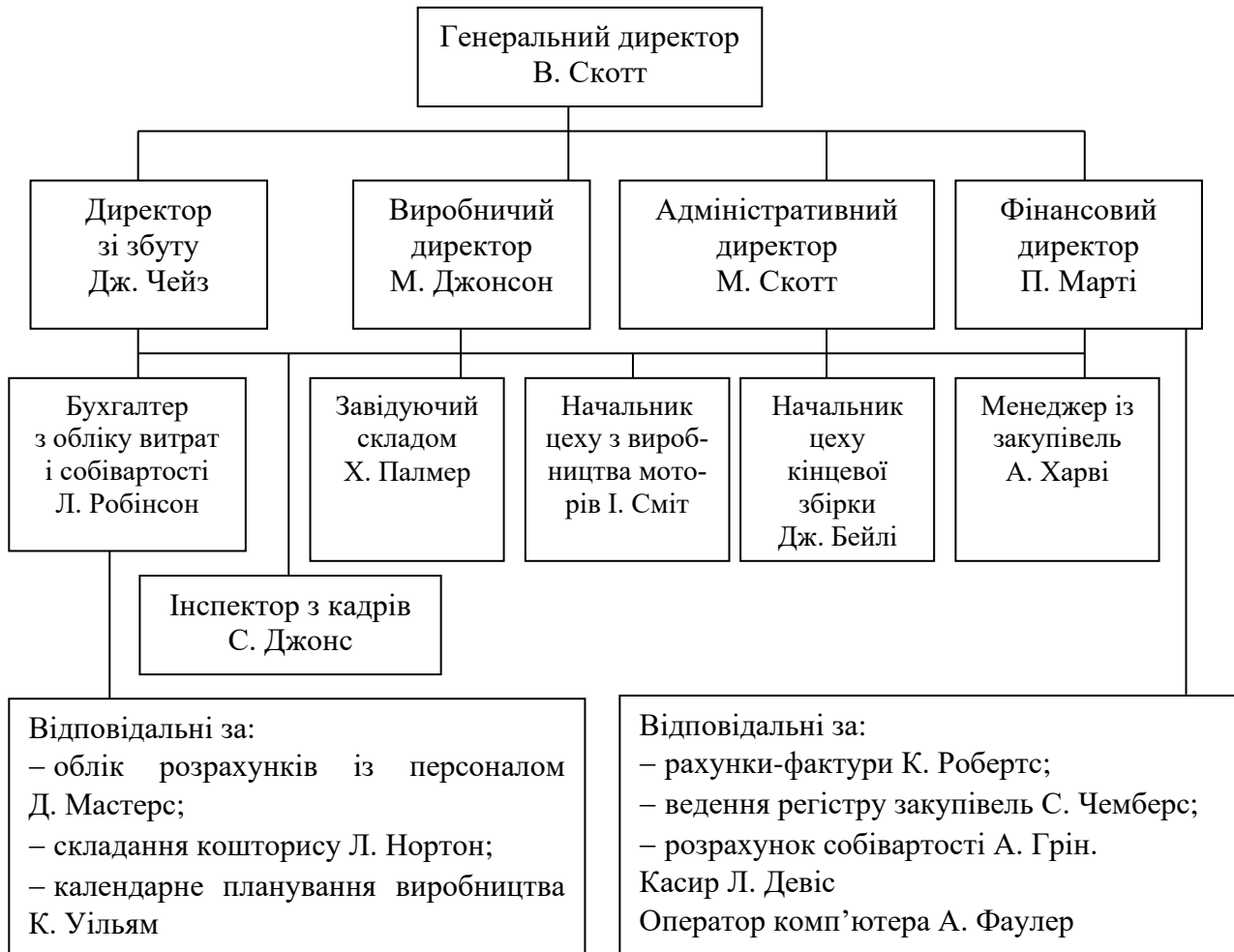
Показник	Тис. у. о.
Чистий дохід від реалізації продукції	937
Собівартість реалізованої продукції	
Матеріальні витрати	137
Витрати на персонал	208
Накладні витрати	110
Разом витрат	455
Валовий прибуток	482
Витрати на реалізацію продукції	107
Адміністративні витрати	90
Операційний прибуток	285
Інші витрати	33
Чистий прибуток до оподаткування	252
Податки на прибуток	115
Чистий прибуток	137

Баланс на 31.12.20x5 р.

Актив	Тис. у. о.
Оборотні активи:	
– Кошти	96
– Дебітори	228
– Запаси	329
Разом оборотні активи	653
Поточні зобов'язання:	
– Кредитори	57
– Податки до оплати	233
Разом поточні зобов'язання	290
Нетто-поточні активи	363
Необоротні активи	
– Основні засоби (за мінусом амортизації)	150
– Інші необоротні активи	363

Разом необоротні активи	513
Довгострокова позика	238
Нетто-активи	275
Акціонерний капітал	25
Нерозподілений прибуток	250

Організаційна структура компанії

Тест-тренінг

1. Який документ засвідчує результати судово-бухгалтерської експертизи?

- а) довідка;
- б) акт;
- в) висновок;
- г) звіт.

2. Якого принципу має дотримуватися експерт під час формулювання висновків?

- а) обережності;
- б) нейтральності;

- в) обґрунтованості;
- г) обов'язковості.

3. Що означає вимога повноти, яка висувається до експертного висновку?

- а) комплексний виклад об'єктів дослідження, джерел інформації, методики експертизи;
- б) достовірність висновку як відповідність істині, доведена у процесі експертизи комплексом реальних доказів, що ґрунтуються на даних досліджуваного суб'єкта господарювання;
- в) чітке однозначне формулювання відповідей на поставлені питання;
- г) лаконічність, логічність, додержання стилістики ділових документів, легкість сприйняття учасниками судового процесу.

4. Хто несе особисту відповідальність за зміст висновку експерта?

- а) замовник експертизи;
- б) адвокат;
- в) сам експерт;
- г) прокурор.

5. Чи насправді структура і зміст експертного висновку регламентуються законодавчо?

- а) так;
- б) так, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств;
- в) ні;
- г) ні, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств.

6. Який із зазначених елементів НЕ входить до структури експертного висновку?

- а) вступна частина;
- б) рекомендаційна частина;
- в) дослідницька частина;
- г) заключна частина.

7. У якій частині висновку зазначаються питання, що вирішуються експертом у порядку експертної ініціативи?

- а) у вступній;
- б) у дослідній;
- в) у висновках;
- г) не зазначаються.

8. Який розділ експертного висновку містить аналітичну роботу експерта?

- а) вступна частина;
- б) рекомендаційна частина;

- в) дослідницька частина;
- г) резолютивна частина.

9. Яка частина висновку експерта може бути оформлена як додаток і містити заходи профілактики правопорушень?

- а) вступна;
- б) заключна;
- в) додаткова;
- г) рекомендаційна.

10. Чи є обов'язковим відбиток печатки на висновку, якщо СБЕ проводить експерт, який не є працівником державної спеціалізованої експертної установи?

- а) так;
- б) так, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств;
- в) ні;
- г) ні, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств.

11. Як формується остаточний висновок комісійної експертизи, якщо згоди між експертами не було досягнуто?

- а) це формулювання, за яке проголосувала більшість експертів;
- б) це формулювання, за яке проголосував голова комісії;
- в) складається кілька висновків за кількістю думок експертів;
- г) надається повідомлення про неможливість надання висновку.

12. Яка кількість примірників висновку складається у разі повторної експертизи з непідтвердженням попередніх висновків?

- а) один;
- б) два;
- в) чотири;
- г) п'ять.

13. У якому випадку складається Повідомлення замість висновку?

- а) у разі складної справи;
- б) у разі відмови експерта продовжувати дослідження;
- в) у разі неможливості надати висновок;
- г) у разі участі кількох експертів.

14. У якій частині повідомлення зазначаються причини неможливості надання висновку?

- а) у вступній;
- б) у мотивувальній;
- в) у висновках;
- г) не зазначаються.

15. Яке рішення стосовно експертного висновку винесе суддя, якщо встановлені несуттєві формальні порушення під час призначення СБЕ?

- а) ухвалити висновок як доказ у судовому процесі;
- б) взяти справу до слухання та у судовому засіданні ліквідувати недоліки;
- в) визнати висновок експерта недостатньо чітким і повним;
- г) винести ухвалу про проведення повторної чи додаткової експертизи.

16. Що оцінюється під час порівняння дослідницької та підсумкової частин висновку?

- а) точність даних;
- б) обсяг опису;
- в) редакційні помилки;
- г) узгодженість.

17. Яке твердження щодо оцінки судом експертного висновку НЕ є правильним?

- а) суд оцінює, чи не вийшов експерт за межі своїх повноважень;
- б) суд оцінює, чи є повними відповіді на поставлені питання;
- в) суд оцінює, чи адекватною була методика дослідження;
- г) суд оцінює, чи є експертний висновок обґрунтованим.

18. Яка з ознак є обов'язковою під час оцінки компетентності експерта?

- а) наявність адвокатського посвідчення;
- б) досвід роботи у правоохоронних органах;
- в) фахова освіта та кваліфікація;
- г) відсутність стажу.

19. Як називається правова оцінка правильності оформлення висновку експерта?

- а) юридичний аналіз;
- б) правова експертиза;
- в) процесуальна оцінка;
- г) адміністративне узагальнення.

20. Хто оцінює експертний висновок із процесуальної точки зору?

- а) Аудиторська палата України;
- б) Державна податкова служба України;
- в) слідчий або суддя;
- г) керівництво підприємства, справи якого досліджуються.

21. Чи можливий допит експерта в судовому засіданні?

- а) так, це звичайна процедура судової експертизи;
- б) так, у виняткових випадках у разі повної незрозумілості висновку для учасників судового процесу;

в) ні, це порушує незалежність експерта та конфіденційність інформації експертизи;

г) ні, це заборонено законодавчо.

22. Який статус має висновок експерта у судовому процесі?

а) не є доказом;

б) є допоміжним документом;

в) має силу доказу;

г) має рекомендаційний характер.

23. Чи є обов'язковою процедурою розробка експертом заходів щодо профілактики у майбутньому порушень, що виявлені в ході експертизи?

а) так;

б) так, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств;

в) ні;

г) ні, якщо розслідується фінансово-господарська діяльність бюджетних установ і державних (комунальних) підприємств.

24. Який орган може винести ухвалу про профілактичні заходи за результатами експертизи?

а) експертна установа;

б) прокуратура;

в) суд;

г) Аудиторська палата України.

25. На кого направляється ухвала про профілактичні заходи?

а) на адресу прокурора;

б) слідчому;

в) керівництву суб'єкта господарювання;

г) податковій службі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements. *International Auditing and Assurance Standards Board*. 2021. URL: <https://cutt.ly/awe8SDeJ>
2. Handbook of the International Code of Ethics for Professional Accountants. *International Auditing and Assurance Standards Board*. 2022. URL: <https://cutt.ly/Owe8D8U6>
3. Guide to Using International Standards on Auditing in the Audits of Small- and Medium-Sized Entities. *International Federation of Accountants*. URL: <https://cutt.ly/ywe8PauC>
4. Гевлич Л. Л. Аудит та бухгалтерська експертиза: навч. посіб. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 150 с.
5. Гевлич Л. Л. Диджитал-аудит: світова та вітчизняна практика. *Економіка і організація управління*. 2023. № 3(51). С. 24–33. DOI: [10.31558/2307-2318.2023.3.3](https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.3.3).
6. Гевлич Л. Л. Методика незалежного аудиту на різних етапах життєвого циклу підприємства. Облік, аналіз, аудит у забезпеченні безперервної діяльності: монографія / за заг. ред Є. Є. Іоніна. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 244 с.
7. Гевлич Л. Л. Місце ризику в процесі незалежного аудиту. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 73. С. 73–78. URL: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1393/1313>
8. Гевлич Л. Л. Процес незалежного аудиту крізь призму оцінки ризику. Трансформація суспільних відносин в умовах цивілізаційних змін: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. С. 238–259.
9. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Digital Technologies in Accounting and Audit. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення (випуск 75): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, м. Тернопіль, Україна – м. Переворськ, Польща, 6–7 бер. 2023 р.)*. Тернопіль: ФОП Шпак В. Б, 2023. С. 45–46.
10. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Аудит діяльності суб'єктів господарювання при воєнному стані та у повоєнній економіці України. *Міжнародна науково-практична конференція «Відновлення України у повоєнні часи: виклики, стратегічні пріоритети, ресурсне забезпечення, потенціал майбутнього розвитку»*: матеріали конференції ДонНУ імені Василя Стуса, м. Вінниця, 10–11 жовт. 2024. Вінниця, 2024. URL: <https://surl.li/glbpay>
11. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Інформаційні технології в обліку і аудиті: проблеми та перспективи в диджитал-економіці. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 3. С. 40–44. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2023/08/2023-318-6.pdf>

12. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Міжнародні стандарти фінансової звітності та аудиту: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. 132 с.

13. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Організація і методика аудиту: навчальний посібник. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2023. 234 с.

14. Гевлич Л. Л., Гевлич І. Г. Тренди трансформації аудиту в цифровій економіці. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти*: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції. Частина 1. Київ: Інтерсервіс, 2024. С. 396–398.

15. Гевлич Л., Кривенко Т. Особливості аудиту доходів, витрат і фінансових результатів вітчизняного сільськогосподарського підприємства в умовах воєнного стану. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 6. С. 279–283. DOI: [10.31891/2307-5740-2023-324-6-47](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-47)

16. Аудит: підручник / В. І. Грушко, О. М. Брадул, В. А. Шепелюк, С. Б. Ільїна. Київ: Ліра-К, 2021. 324 с.

17. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

18. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи міжнародні стандарти незалежності). Видання 2018 р. *Міністерство Фінансів України*. URL: <http://195.78.68.18/minfin/document/81073/D6.pdf>

19. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 років. *Міністерство Фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditu>

20. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки і призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

21. Огійчук М. Ф., Рагуліна І. І., Новіков І. Т. Аудит: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2020. 850 с.

22. Організація і методика аудиту: навч. посіб. для закладів вищої освіти / уклад. І. А. Бержанір. Умань: ВПЦ «Візаві», 2022. 326 с.

23. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: від 21 груд. 2017 р. № 2258-ХІІІ. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

24. Закон України «Про судову експертизу»: від 25 лют. 1994 р. № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Інформаційні ресурси в Інтернет

25. Ernst, Young Global Limited. URL: https://www.ey.com/en_uk

26. KPMG Ukraine. *KPMG: official website*. URL: <https://home.kpmg/ua/uk/home.html>

27. Аудиторська палата України. *АПУ: офіційний сайт*. URL: <https://www.apu.com.ua/>

28. Верховна Рада України. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://www.rada.gov.ua/>

29. Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України. *ФПБАУ: офіційний сайт*. URL: <https://www.ufraa.org/>

30. Financial Accounting Standards Board. *FASB: official website*. URL: <https://fasb.org/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад листа-угоди з аудиту фінансової звітності загального призначення

Відповідному представнику управлінського персоналу чи тим, кого наділено найвищими повноваженнями компанії АВС:

[Мета та обсяг аудиту]

Ви запропонували нам провести аудит фінансової звітності компанії АВС, що складається з балансу станом на 31 грудня 20__ р., звіту про прибутки та збитки, звіту про зміни у власному капіталі, звіту про рух грошових коштів за рік, що минув на зазначену дату, та стисло викладу суттєвих облікових політик, а також іншої пояснювальної інформації. Цим листом ми із задоволенням підтверджуємо прийняття цього завдання з аудиту й наше розуміння його. Наш аудит проводитиметься з метою висловлення думки щодо фінансової звітності.

[Відповідальність аудитора]

Ми проведемо аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Ці стандарти вимагають від нас дотримання етичних вимог, а також планування й виконання аудиту з метою отримання достатньої впевненості у тому, що фінансова звітність не містить суттєвого викривлення. Аудит передбачає виконання процедур з метою отримання аудиторських доказів стосовно сум і розкриття інформації у фінансовій звітності. Вибір процедур залежить від судження аудитора, включно з оцінкою ризиків суттєвого викривлення у фінансовій звітності внаслідок шахрайства або помилки. Аудит також передбачає оцінку прийнятності використаних облікових політик та достатності облікових оцінок, здійснених управлінським персоналом, а також оцінку загального подання фінансової звітності.

Через властиві обмеження аудиту разом із властивими обмеженнями внутрішнього контролю існує неминучий ризик того, що деякі суттєві викривлення можна не виявити, навіть якщо аудит належно спланований і виконується відповідно до МСА.

Під час оцінки ризиків ми розглядаємо внутрішній контроль, доречний для складання фінансової звітності суб'єкта господарювання, з метою розробки аудиторських процедур, прийнятних за цих обставин, але не з метою висловлення думки щодо ефективності внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Проте ми повідомимо Вам у письмовій формі про будь-які суттєві недоліки внутрішнього контролю, що стосуються аудиту фінансової звітності, які ми ідентифікували під час аудиту.

[Відповідальність управлінського персоналу та ідентифікація застосовної концептуальної основи фінансової звітності]

Ми проведемо аудит, виходячи з того, що управлінський персонал і, за потреби, ті, кого наділено найвищими повноваженнями, визнає та розуміє, що він несе відповідальність за:

а) складання та достовірне подання фінансової звітності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності;

б) внутрішній контроль, який за визначенням управлінського персоналу є необхідним для надання можливості скласти фінансову звітність, що не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства чи помилки;

в) забезпечення:

– нашого доступу до всієї інформації, яка, як відомо управлінському персоналу, є доречною для складання фінансової звітності, такої, як записи, документація тощо;

– додатковою інформацією, про яку ми можемо зробити запит до управлінського персоналу, з метою аудиту;

– необмеженого доступу до працівників суб'єкта господарювання, від яких, як ми визначили, необхідно одержати аудиторські докази.

Як складову процесу нашого аудиту, ми проситимемо управлінський персонал та в разі потреби тих, кого наділено найвищими повноваженням, підтвердити у письмовій формі заповнення, надані нам у зв'язку з аудитом. Ми сподіваємося на повне сприяння Вашого персоналу під час нашого аудиту.

[Інша важлива інформація]

[Необхідно вставити в разі потреби іншу інформацію. Це можуть бути домовленості про гонорари, виставлення рахунків та інші особливі умови, залежно від обставин]

[Звітність]

[Необхідно вставити належне посилання на очікувану форму та зміст аудиторського звіту]

Форма та зміст нашого звіту, можливо, потребуватимуть змін з урахуванням результатів нашого аудиту.

Прохання підписати та повернути примірник цього листа, що додається, з метою підтвердження та згоди про домовленість стосовно нашого аудиту фінансової звітності, включно з відповідальністю кожного з нас.

XYZ & Co

Підтверджено та погоджено від імені компанії ABC

(підпис)

Ім'я, прізвище та посада

Дата

ЗРАЗОК ДОГОВОРУ НА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ЗВІТНОСТІ

м. _____ р.

Суб'єкт аудиторської діяльності в Україні, незалежна аудиторська фірма _____ (свідоцтво про внесення до Реєстру аудиторських фірм та практикуючих аудиторів Аудиторської палати України ___ від ___) надалі по тексту – Виконавець, в особі _____, діючого на підставі _____ та Суб'єкт підприємницької діяльності в Україні _____, в особі _____, діючого на підставі _____, надалі Замовник з другої сторони, відповідно до чинного законодавства України уклали цей договір про наступне:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Замовник доручає, а Виконавець бере на себе зобов'язання здійснити аудиторську перевірку фінансової звітності Замовника відповідно до вимог чинного законодавства України.

1.2. Аудиторська перевірка охоплює діяльність Замовника, результати якої відображені у його звітності, за період з _____ до _____.

1.3. Початок робіт _____, закінчення _____.

1.4. Мета аудиту – висловлення незалежної професійної думки у формі аудиторського висновку стосовно відповідності фінансової звітності Замовника вимогам чинного законодавства, прийнятій обліковій політиці, адекватності відображення результатів господарювання за відповідний період.

1.5. Масштаб аудиту – перевірка буде здійснюватися шляхом застосування процедур отримання достатніх аудиторських свідчень за національними та міжнародними стандартами аудиту в повному обсязі, необхідному для формування аудиторського висновку (незалежної професійної думки).

Надана Замовником інформація, а також отримані під час перевірки дані будуть тестуватися на наявність та одночасно на відсутність суттєвих (матеріальних) розбіжностей між показниками звітності та даними бухгалтерського обліку Замовника.

2. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ СТОРІН

2.1. Виконавець у процесі перевірки та за її результатами зобов'язаний:

– дотримуватися вимог чинного законодавства України, Національних та Міжнародних нормативів аудиту, Кодексу професійної етики аудитора України;

– уникати прилюдної оцінки дій посадових осіб Замовника або його персоналу, власників (учасників) та не використовувати ім'я Замовника і закриті за його рішенням дані в засобах масової інформації;

– зберігати комерційну таємницю стосовно отриманої під час перевірки інформації;

– не вступати в комерційні відносини з клієнтами Замовника;

– дотримуватися доброзичливості і нейтральності до персоналу Замовника та до його діяльності загалом;

– повідомляти керівництво Замовника про суттєві невідповідності (відхилення) безпосередньо після їх виявлення та ідентифікації під час перевірки;

– не отримувати від Замовника його продукцію, роботи або послуги до та під час аудиторської перевірки.

2.2. Замовник під час перевірки та за її результатами зобов'язаний:

- забезпечити Виконавцю доступ до будь-якої інформації, потрібної для виконання робіт за цим договором;
- сприяти отриманню в разі потреби інформації від будь-яких третіх осіб;
- своєчасно та у будь-якому обсязі надавати Виконавцю усі необхідні йому для перевірки дані, реєстри обліку, звітність, адміністративні та інші документи;
- не втручатися в методику перевірки, організацію роботи персоналу Виконавця та відмовитися від тиску на Виконавця з метою зміни його професійної думки;
- своєчасно взяти та сплатити роботу Виконавця за цим договором відповідно до його умов.

3. ПОРЯДОК ЗДАЧІ І ПРИЙОМУ РЕЗУЛЬТАТІВ РОБІТ

3.1. Результатом робіт за цим Договором сторони визначають незалежне професійне судження Виконавця про відповідність звітності Замовника вимогам облікової політики та чинного законодавства з питань бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

3.2. Результат робіт за цим Договором приймається Замовником у формі аудиторського висновку незалежно від його виду (позитивне, умовно-позитивне, негативне, відмова від видачі) у друкованому вигляді, складеному відповідно до вимог Національних нормативів аудиту (або інших вимог спеціальних органів, наприклад НКЦПФРУ, НБУ тощо).

3.3. Під час робіт та після їх завершення Виконавець знайомить Замовника з попередніми результатами перевірки (попередні висновки). Попередні висновки є неофіційними. Вони можуть обговорюватися Замовником та Виконавцем за залученням третіх осіб. Після закінчення терміну дії договору (або раніше) Виконавець у триденний термін надає Замовнику офіційний текст аудиторського заключення (висновку), скріплений печаткою Виконавця. Заключення (висновок) передається у друкованому вигляді в одному екземплярі. Другий екземпляр зберігається у Виконавця протягом 3 років.

3.4. Аудиторська гарантія. Під аудиторською гарантією сторони розуміють надійність суджень (незалежної професійної думки) Виконавця з предмету цього договору для Замовника та третіх осіб. Абсолютна аудиторська гарантія згідно з Національними нормативами аудиту не надається.

3.5. У разі незгоди Замовника з видом висновку або його окремим положеннями, суперечки щодо цього вирішуються в судовому порядку. Водночас Замовник зобов'язаний повідомити письмово Виконавця про незгоду з висновком.

4. ВАРТІСТЬ РОБІТ ТА ПОРЯДОК РОЗРАХУНКІВ

4.1. За виконання робіт за цим договором Замовник сплачує Виконавцю винагороду у розмірі _____ гривень з ПДВ, ПДВ грн.

4.2. Оплата здійснюється виключно у національній валюті України та в безготівковій формі.

4.3. Замовник авансує виконавця у розмірі __ % вартості робіт за цим договором протягом 3-х днів від дати підписання договору.

4.4. Оплата роботи Виконавця здійснюється Замовником незалежно від характеру аудиторського висновку (позитивний, умовно-позитивний, негативний, відмова від висновку) відповідно до умов п. 2.1–2.2 цього договору.

5. ПРАВА СТОРІН

5.1. Кожна зі сторін цього договору має право припинити його дію. Для цього одна зі сторін повинна письмово сповістити іншу про наміри припинити роботи за цим договором з обґрунтованим поясненням свого рішення. При цьому повідомлення про припинення дії

договору сторона-ініціатор зобов'язана здійснити для другої сторони не пізніше ніж 3 дні після початку робіт. Якщо цей термін буде порушено, то сторона-ініціатор припинення дії договору виплачує іншій стороні договору компенсацію у розмірі __ % від загальної вартості робіт за п. 2.1. цього договору.

5.2. За письмовою згодою сторони можуть припинити дію цього договору без взаємних фінансових (матеріальних) компенсацій.

6. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

6.1. Відповідальність Виконавця та Замовника регламентується Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», іншим чинним законодавством України.

6.2. Замовник та Виконавець несуть відповідальність за дотримання своїх зобов'язань (розділ 2), викладених у цьому договорі.

6.3. За неякісне виконання взятих на себе зобов'язань за цим договором Виконавець та Замовник несуть матеріальну відповідальність згідно з вимогами чинного законодавства, а суперечки між ними вирішуються в судовому порядку.

7. ІНШІ ОСОБЛИВІ УМОВИ

7.1. Замовник додатково несе відповідальність за достовірність наданої Виконавцю інформації, її повноту, точність та правильність оформлення (юридичну силу); за виявлені в ході перевірки відхилення від вимог чинного законодавства, облікової політики та методології обліку; за фінансові результати та за звітність за ними; за початкові залишки на рахунках бухгалтерського обліку та показники звітності, які не перевірялися до цієї перевірки або перевірялися іншими аудиторами; за невиконання пропозицій аудиторів з усунення виявлених невідповідностей (відхилень, помилок, тощо).

7.2. У зв'язку із сутністю перевірки та притаманними аудиту обмеженнями існує ймовірність і можливість того, що окремі, навіть суттєві відхилення (помилки, відмінності тощо), можуть бути не виявлені під час перевірки, за що відповідно до Національних нормативів аудиту Виконавець відповідальності не несе.

8. РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Звіт щодо аудиту фінансової звітності

Акціонерам компанії ABC [або інший належний адресат]

Думка

Ми провели аудит фінансової звітності компанії ABC («Компанія»), що складається зі звіту про фінансовий стан на 31 грудня 20__ р. та звіту про сукупний дохід, звіту про зміни у власному капіталі та звіту про рух грошових коштів за рік, що закінчився зазначеною датою, та приміток до фінансової звітності, включно зі стислим викладом значущих облікових політик.

На нашу думку, фінансова звітність, що додається, відображає достовірно, в усіх суттєвих аспектах фінансовий стан Компанії на 31 грудня 20__ р., та її фінансові результати і грошові потоки за рік, що закінчився зазначеною датою, відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Основа для думки

Ми провели аудит відповідно до Міжнародних стандартів аудиту (МСА). Нашу відповідальність згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора щодо аудиту фінансової звітності» нашого звіту. Ми є незалежними стосовно Компанії згідно з Кодексом етики професійних бухгалтерів Ради з Міжнародних стандартів етики для бухгалтерів (Кодекс РМСЕБ) та етичними вимогами, застосовними в [юрисдикція] до нашого аудиту фінансової звітності, а також виконали інші обов'язки з етики відповідно до цих вимог та Кодексу РМСЕБ. Ми вважаємо, що отримані нами аудиторські докази є достатніми і прийнятними для використання їх як основи для нашої думки.

Ключові питання аудиту

Ключові питання аудиту – це питання, які, на наше професійне судження, були найбільш значущими під час нашого аудиту фінансової звітності за поточний період. Ці питання розглядались у контексті нашого аудиту фінансової звітності загалом та враховувались у процесі формування думки щодо неї, водночас ми не висловлюємо окремої думки щодо цих питань.

[Опис кожного ключового питання аудиту відповідно до МСА 701]

Інша інформація

Відповідальність управлінського персоналу та тих, кого наділено найвищими повноваженнями, за фінансову звітність

Управлінський персонал несе відповідальність за складання і достовірне подання фінансової звітності відповідно до МСФЗ та за таку систему внутрішнього контролю, яку управлінський персонал визначає потрібною для того, щоб забезпечити складання фінансової звітності, що не містить суттєвих викривлень внаслідок шахрайства або помилки.

Під час складання фінансової звітності управлінський персонал несе відповідальність за оцінку здатності Компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі, розкриваючи, де це застосовно, питання, що стосуються безперервності діяльності, та використовуючи припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, крім випадків, якщо управлінський персонал або планує ліквідувати Компанію чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому.

Ті, кого наділено найвищими повноваженнями, несуть відповідальність за нагляд за процесом фінансового звітування Компанії.

Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності

Нашими цілями є отримання обґрунтованої впевненості, що фінансова звітність загалом не містить суттєвого викривлення внаслідок шахрайства або помилки, та випуск звіту аудито-

ра, що містить нашу думку. Обґрунтована впевненість є високим рівнем впевненості, проте не гарантує, що аудит, проведений відповідно до МСА, завжди виявить суттєве викривлення, коли воно існує. Викривлення можуть бути результатом шахрайства або помилки; вони вважаються суттєвими, якщо окремо або в сукупності, як обґрунтовано очікується, можуть впливати на економічні рішення користувачів, що ухвалюються на основі цієї фінансової звітності.

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, ми використовуємо професійне судження та професійний скептицизм впродовж усього завдання з аудиту.

Крім того, ми:

- ідентифікуємо та оцінюємо ризики суттєвого викривлення фінансової звітності внаслідок шахрайства чи помилки, розробляємо й виконуємо аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, а також отримуємо аудиторські докази, що є достатніми та прийнятними для використання їх як основи для нашої думки. Ризик невиявлення суттєвого викривлення внаслідок шахрайства є вищим, ніж для викривлення внаслідок помилки, оскільки шахрайство може містити змову, підробку, навмисні пропуски, неправильні твердження або нехтування заходами внутрішнього контролю;*
- отримуємо розуміння заходів внутрішнього контролю, що стосуються аудиту, для розробки аудиторських процедур, які б відповідали обставинам, а не для висловлення думки щодо ефективності системи внутрішнього контролю;*
- оцінюємо прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом;*
- робимо висновок щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та, на основі отриманих аудиторських доказів, підсумовуємо, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, що може поставити під значний сумнів здатність Компанії продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Якщо ми доходимо висновку щодо існування такої суттєвої невизначеності, ми повинні привернути увагу в нашому звіті аудитора до відповідних розкриттів інформації у фінансовій звітності або, якщо такі розкриття інформації є неналежними, модифікувати свою думку. Наші висновки ґрунтуються на аудиторських доказах, отриманих до дати нашого звіту аудитора. Втім, майбутні події або умови можуть примусити Компанію припинити свою діяльність на безперервній основі;*
- оцінюємо загальне подання, структуру та зміст фінансової звітності включно з розкриттями інформації, а також те, чи показує фінансова звітність операції та події, що покладені в основу її складання, так, щоб досягти достовірного подання.*

Ми повідомляємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, разом з іншими питаннями, інформацію про запланований обсяг і час проведення аудиту та суттєві аудиторські результати, включно з будь-якими суттєвими недоліками заходів внутрішнього контролю, які виявлені нами під час аудиту.

Ми також надаємо тим, кого наділено найвищими повноваженнями, твердження, що ми виконали відповідні етичні вимоги щодо незалежності, та повідомляємо їм про всі стосунки й інші питання, які могли б обґрунтовано вважатися такими, що впливають на нашу незалежність, а також, де це застосовно, щодо відповідних застережних заходів.

З переліку всіх питань, інформація щодо яких надавалася тим, кого наділено найвищими повноваженнями, ми визначили моменти, що були найбільш значущими під час аудиту фінансової звітності поточного періоду, тобто ті, які є ключовими питаннями аудиту. Ми описуємо

ці питання в нашому звіті аудитора крім випадків, якщо законодавчим чи регуляторним актом заборонено публічне розкриття такого питання, або коли за вкрай виняткових обставин ми визначаємо, що таке питання не варто висвітлювати в нашому звіті, оскільки негативні наслідки такого висвітлення можуть очікувано переважити його корисність для інтересів громадськості.

Звіт щодо вимог інших законодавчих і нормативних актів

[Форма та зміст цього розділу звіту аудитора змінюються залежно від характеру інших обов'язків аудитора щодо звітування відповідно до вимог місцевих законодавчих та нормативних актів або національних стандартів аудиту]

Партнером завдання з аудиту, результатом якого є цей звіт незалежного аудитора, є *[повне ім'я]*

[Підпис від імені аудиторської фірми, повне ім'я аудитора або обидва підписи, як доречно в конкретній юрисдикції]

[Адреса аудитора]

[Дата]

Приклади чинників ризику шахрайства в аудиті

Чинники	Шахрайство під час фінансового звітування	Незаконне привласнення активів
1	2	3
Мотив / тиск	<ul style="list-style-type: none"> – високий рівень конкуренції, що супроводжується зменшенням прибутків; – високий ступінь незахищеності від змін: технологій, відсоткових ставок тощо; – значний спад споживчого попиту, збільшення банкрутств у галузі або в економіці; – збитки від основної діяльності, що становлять невідворотну загрозу банкрутства; – неспроможність генерувати грошові потоки у разі відображення у звітності зростання прибутків; – швидке зростання або незвичайна прибутковість порівняно з конкурентами; – нові облікові, законодавчі або нормативні вимоги; – очікування інвесторів, великих кредиторів, інших зовнішніх сторін щодо прибутковості, включно з очікуваннями управлінського персоналу у надмірно оптимістичних прес-релізах; – необхідність отримати фінансування за рахунок позик / власного капіталу; – неспроможність виконувати умови реєстрації цінних паперів на біржі 	<ul style="list-style-type: none"> – відоме або очікуване майбутнє звільнення працівників; – недавні або очікувані зміни програм компенсацій чи виплат працівникам; – просування по службі, компенсація або інші винагороди, що не відповідають очікуванням; – недобррозичливі стосунки між суб'єктом господарювання та працівниками, які мають доступ до активів
Можливості	<ul style="list-style-type: none"> – значні операції із пов'язаними сторонами; – домінування в галузі, що дозволяє диктувати умови постачальникам / клієнтам; – активи, зобов'язання, доходи, витрати ґрунтуються на облікових оцінках; – значні, незвичайні, складні угоди, особливо укладені на кінець періоду; – значна діяльність, яка розміщена або здійснюється за кордоном; – значні операції з філіями в країнах із пільговим оподаткуванням 	<ul style="list-style-type: none"> – великі суми коштів у касі; – запаси, основні засоби, які мають великий розмір, високу вартість, великий попит; – неналежний нагляд за матеріально відповідальними особами; – неналежний облік активів; – неналежні засоби фізичного захисту коштів, запасів, основних засобів; – неналежне розуміння управлінським персоналом інформаційних технологій

1	2	3
<p>Ставлення / логічне виправдання</p>	<ul style="list-style-type: none"> – повідомлення інформації про неналежні цінності чи етичні стандарти; – надмірна участь нефінансового управлінського персоналу у виборі облікових політик, визначенні суттєвих оцінок; – дані про порушення нормативних актів, позови проти суб'єкта господарювання та його старшого управлінського персоналу щодо звинувачення в шахрайстві; – надмірна зацікавленість управлінського персоналу в підтриманні тенденцій доходів; – практика залучення третіх сторін для побудови нереалістичних прогнозів; – неспроможність управлінського персоналу виправити відомі значні недоліки внутрішнього контролю; – зацікавленість управлінського персоналу у застосуванні неналежних засобів мінімізації доходів у цілях оподаткування; – низькі моральні якості старшого управлінського персоналу; – суперечка між власниками; – спроби виправдати застосування неналежного обліку міркуваннями суттєвості; – напружені стосунки між управлінським персоналом та аудитором 	<ul style="list-style-type: none"> – ігнорування необхідності моніторингу або зменшення ризиків, пов'язаних із незаконним привласненням активів; – ігнорування внутрішнього контролю за незаконним привласненням активів; – поведінка, яка вказує на незадоволеність або невдоволення суб'єктом господарювання або його стосунками з працівниками; – зміни в поведінці або способі життя, що можуть свідчити про незаконне привласнення активів; – толерантність до дрібної крадіжки

Права, обов'язки, відповідальність судових експертів
згідно з Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень

Права	Обов'язки	Відповідальність
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ознайомлюватися з матеріалами справи, які стосуються предмета експертизи;	заявити самовідвід за наявності передбачених законодавством обставин;	за надання завідомо неправдивого висновку, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, а також за розголошення даних, що стали йому відомі під час проведення експертизи, – передбачена кримінальна відповідальність згідно з чинним законодавством;
відповідно до процесуального законодавства заявляти клопотання про надання додаткових матеріалів і зразків та вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи;	взяти до виконання доручену йому експертизу; особисто провести повне дослідження, дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені питання, а в разі необхідності роз'яснити його;	за злісне ухилення від явки до органів досудового розслідування або суду – передбачена адміністративна відповідальність згідно з чинним законодавством;
із дозволу органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), бути присутнім під час проведення процесуальних, виконавчих дій та ставити питання учасникам процесу, що стосуються предмета чи об'єкта експертизи, та проводити окремі дослідження у їхній присутності;	невідкладно заявити клопотання органу (особі), який призначив експертизу, щодо уточнення питань або надання відповідних матеріалів у разі виникнення сумніву щодо змісту та обсягу доручення (поставлених експертові питань) або виникнення потреби у додаткових матеріалах, необхідних для проведення повного дослідження;	за допущені порушення під час проведення експертизи, що не тягнуть за собою кримінальної чи адміністративної відповідальності, – передбачена дисциплінарна відповідальність згідно з чинним законодавством;
зазначати у висновку експерта факти, виявлені під час проведення експертизи, що мають значення для справи, але стосовно яких йому не були поставлені питання, та обставини, що сприяли (могли сприяти) вчиненню правопорушення;	повідомити в письмовій формі орган (особу), яким призначено експертизу, про неможливість її проведення та повернути надані матеріали справи й інші документи, якщо поставлене питання виходить за межі компетенції експерта або якщо йому надані матеріали, недостатні для вирішення поставленого питання, а витребувані додаткові матеріали не були надані;	
у разі незгоди з іншими членами експертної комісії складати окремий висновок;		
викладати письмово відповіді на питання, які ставляться йому під час надання роз'яснень чи показань;	з'явитися на виклик органу (особи), який призначив експертизу, для надання роз'яснень, показань чи доповнень щодо проведеної експертизи або причин повідомлення про неможливість її проведення;	
на гарантування безпеки за наявності відповідних підстав;		
оскаржувати в установленому законодавством порядку дії та рішення органу (особи), який (яка) призначив(ла) експертизу (залучив(ла) експерта), що порушують права експерта або порядок проведення експертизи;	забезпечити збереження об'єкта експертизи, а також якщо дослідження пов'язане з повним або частковим знищенням об'єкта експертизи чи зміною його властивостей, експерт повинен одержати на це дозвіл від органу (особи), який призначив експертизу;	

1	2	3
<p>одержувати винагороду за проведення експертизи та відповідно до законодавства, компенсацію (відшкодування) витрат за виконану роботу та витрат, пов'язаних із викликом для надання роз'яснень чи показань, у разі якщо це не є його службовим обов'язком;</p> <p>відмовитися від проведення експертизи, якщо наданих матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків, а потрібні додаткові матеріали не надані, або якщо поставлені питання виходять за межі його спеціальних знань (заява про відмову повинна бути вмотивованою)</p>	<p>не розголошувати без дозволу органу (особи), який призначив експертизу, відомості, що стали йому відомі у зв'язку з виконанням обов'язків, або не повідомляти будь-кому, крім органу (особи), який призначив експертизу, чи суду про перебіг проведення експертизи та її результати;</p> <p>у разі постановлення ухвали суду про припинення проведення експертизи – негайно повернути матеріали справи та інші документи, що використовувалися для проведення експертизи</p>	<p>у разі завдання своїми діями майнової шкоди під час проведення експертизи – передбачена матеріальна відповідальність згідно з чинним законодавством</p>

Витяг із НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ
з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень:
наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5

III. Економічна експертиза

1. Експертиза документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності

1.1. Основними завданнями експертизи документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності є:

визначення документальної обґрунтованості розміру нестачі або надлишків товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів, періоду і місця їх утворення;

визначення документальної обґрунтованості оформлення операцій з одержання, зберігання, виготовлення, реалізації товарно-матеріальних цінностей, у тому числі грошових, основних засобів, надання послуг;

визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку грошових коштів, цінних паперів;

визначення документальної обґрунтованості відображення в обліку операцій з нарахування та виплати заробітної плати, інших виплат;

установлення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку доходів та витрат за фінансово-господарськими операціями, що підлягають оподаткуванню податком на прибуток;

визначення відповідності чинному законодавству відображення в податковому обліку податкових зобов'язань та податкового кредиту з податку на додану вартість.

Проведення ревізійних дій (визначення експертами-економістами будь-яких економічних показників без попереднього проведення документальних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктом контролю) не належить до завдань економічної експертизи.

1.2. Орієнтовний перелік питань:

Чи підтверджується документально встановлена за актом інвентаризації від (зазначаються реквізити акта) нестача (надлишки) грошових коштів у касі на суму (зазначається сума) на підприємстві (указується назва установи, організації) за період (зазначити)?

Чи підтверджується документально нестача товарно-матеріальних цінностей, встановлена за актом інвентаризації на підприємстві (зазначається назва організації), за період роботи (вказується період) матеріально відповідальної особи (зазначаються прізвище, ім'я, по батькові) у розмірі (указуються кількісні та вартісні показники)?

Чи підтверджується документально нестача основних засобів (зазначаються назва організації, кількісні та вартісні показники)?

Чи підтверджується розмір безпідставно виплаченої та списаної по касі (зазначається назва підприємства) заробітної плати з урахуванням даних, наданих органом (особою), який (яка) призначив (ла) експертизу (залучив (ла) експерта), та висновків почеркознавчої експертизи про те, що підписи в платіжних документах про одержання заробітної плати (номер відомості, період) учинені не особами, які в них зазначені?

Чи обґрунтовано відшкодовано (зазначається кому і за який період) витрати на відрядження (в якій сумі)?

Чи підтверджуються документально висновки перевірки (зазначаються реквізити акта перевірки) у частині, що стосується завищення обсягу і вартості виконаних робіт з урахуванням висновків інших видів експертиз?

Чи підтверджується документально необґрунтоване списання будівельних матеріалів, нарахування та виплата заробітної плати на завищений обсяг і вартість виконаних робіт (з урахуванням висновків інших видів експертиз)?

Чи підтверджується документально заявлений у позовних вимогах позивача (назва підприємства) розмір заборгованості за поставлені підприємству (назва) товарно-матеріальні цінності, виконані роботи (надані послуги) за договором (номер та дата договору) за період (зазначити період), у тому числі з урахуванням висновків інших видів експертиз?

Чи підтверджується документально зазначене в акті податкової інспекції (указуються реквізити акта) заниження об'єкта оподаткування (указується організація) за період (зазначається який) і донарахування до сплати податків та обов'язкових платежів до бюджету (указується яких)?

Чи відповідають визначені та задекларовані підприємством (назва) доходи за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України.

Чи відповідають визначені та задекларовані витрати підприємством (назва) за період (зазначається період) наданим первинним документам та вимогам Податкового кодексу України.

Чи підтверджуються документально витрати підприємства (назва) за період (зазначається період), що формують собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг?

Чи підтверджується документально та нормативно відображення у податковому обліку підприємства (назва підприємства) нарахування амортизації за період (вказується період)?

Чи підтверджуються документально обсяги господарських операцій та проведення розрахунків з нерезидентами?

Чи підтверджуються документально висновки акта державної податкової інспекції (номер, дата) про завищення підприємством (назва) заявленої суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість за період (указується період)?

Чи підтверджується документально встановлений за актом перевірки державної податкової інспекції фінансовий результат за операціями з цінними паперами і корпоративними правами (назва підприємства) за період (указується період) у розмірі (вказується сума)?

Чи підтверджується документально визначений об'єкт оподаткування з доходів, виплачених підприємством (назва підприємства) нерезиденту (назва) із джерелом його походження з України у періоді (вказується період)?

Чи підтверджується документально обґрунтованість застосування підприємством (назва) нульової ставки з податку на додану вартість за експортними операціями за контрактом (номер, дата)?

Подібні питання можуть бути поставлені за іншими видами податків та обов'язкових платежів.

2. Експертиза документів про економічну діяльність підприємств і організацій

2.1. Основними завданнями експертизи документів про економічну діяльність підприємств і організацій є:

визначення документальної обґрунтованості, аналізу показників фінансового стану (платоспроможності, фінансової стійкості, прибутковості тощо);

визначення документальної обґрунтованості аналізу і структури майна та джерел його придбання;

визначення документальної обґрунтованості стану та інтенсивності використання оборотних активів та джерел їх формування;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу джерел власних коштів та результатів фінансово-господарської діяльності;

установлення документальної обґрунтованості та аналізу загальногосподарських і спеціальних фондів;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу реальності розрахунків з дебіторами і кредиторами;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу економічної доцільності отримання і використання кредитів і позик;

визначення документальної обґрунтованості та аналізу витрат і цін як чинників фінансової стабільності, безбитковості;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків під час приватизації та оренди відповідно до чинних методик оцінки вартості майна, що приватизується, та інші питання, пов'язані з приватизацією, банкрутством підприємств;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків частки майна при виході учасника зі складу засновників;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченого заробітку (від несвоєчасної виплати компенсації заподіяної шкоди при втраті працездатності і в інших випадках);

визначення документальної обґрунтованості цільового витрачання бюджетних коштів;

визначення документальної обґрунтованості розрахунків втраченої вигоди.

Розв'язання питань стосовно дотримання комітетами з конкурсних торгів вимог законодавства, що регламентує проведення закупівлі товарів (робіт та послуг) за бюджетні кошти, не належить до завдань економічної експертизи.

2.2. Орієнтовний перелік питань:

Визначити основні економічні показники (ліквідності, платоспроможності та прибутковості) господарсько-фінансової діяльності (зазначити організацію) на дату укладання або закінчення терміну дії угоди (зазначити реквізити). Як вказані показники характеризують господарсько-фінансову діяльність (зазначити організацію, підприємство)?

Чи підтверджується документально сума внеску до статутного фонду (зазначається організація або учасник) та розрахунок розміру частини майна, що підлягає поверненню учаснику, який вибув зі складу засновників (зазначається дата виходу)?

Чи підтверджується документально розмір збитку від необґрунтованого заниження (несплати) орендної плати (зазначається організація) за період (зазначається який) і в якій сумі?

Чи є у вартості об'єктів нерухомості (яких саме), що підлягали приватизації, частка фінансування споруд за рахунок державних коштів відповідно до наданих установчих та первинних документів?

Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо нецільового використання бюджетних коштів, отриманих підприємством (назва) за бюджетною програмою (назва програми)?

Чи підтверджується документально розрахунок пенсійних виплат громадянину (прізвище, ім'я, по батькові), проведений установами Пенсійного фонду України за період (зазначається дата)?

Чи мають показники фінансово-економічного стану підприємства (назва) за період (вказати період) ознаки доведення до банкрутства, фіктивного банкрутства, прихованого банкрутства?

Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки стосовно наявності у підприємства (організації) (назва) заборгованості з виплати заробітної плати станом на (зазначити дату)?

Чи була у підприємства (назва) фінансова можливість виплатити в повному обсязі (або частково) нараховану заробітну плату у період (вказати період) за рахунок власних обігових коштів з урахуванням черговості платежів згідно з вимогами законодавства?

На які потреби були витрачені грошові кошти підприємства (назва) в період існування заборгованості за заробітною платою перед своїми працівниками?

Чи призвело витрачання коштів підприємства (організації) (назва) на виробничі потреби протягом року до скорочення заборгованості з оплати праці станом на (зазначити дату). Якщо так, то які саме суми коштів були спрямовані на поточну оплату праці, а які – на погашення заборгованості попередніх періодів?

Чи підтверджується документально та нормативно розрахунок дивідендів до виплати, здійснений підприємством (назва) емітенту корпоративних прав (назва юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за період (зазначається період)?

3. Експертиза документів фінансово-кредитних операцій

3.1. Основними завданнями експертизи документів фінансово-кредитних операцій є:

визначення документальної обґрунтованості оформлення банківських операцій з відкриття рахунків, руху грошових коштів на рахунках;

визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку операцій з видачі, використання та погашення кредитів;

визначення документальної обґрунтованості оформлення та відображення в обліку банків їх фінансово-господарської діяльності;

визначення відповідності чинному законодавству відображення фінансово-господарських операцій банків вимогам нормативних актів із ведення обліку і подання звітності;

визначення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій щодо нарахування та сплати банками податків та їх відповідність даним обліку та звітності, чинному законодавству;

установлення кола осіб, на яких покладено обов'язок забезпечення дотримання вимог нормативно-правових актів із банківського обліку і контролю.

3.2. Орієнтовний перелік питань:

Чи підтверджуються документально висновки акта перевірки щодо відповідності вимогам чинного законодавства документального оформлення операцій (назва банку) з надання кредитів, з повноти та нарахування і сплати відсотків за користування кредитами позичальником (назва юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи) за кредитною угодою (номер, дата)?

Чи відповідає перелік документів, наданих банку підприємством (назва) для отримання кредитних коштів за кредитною угодою, чинному Положенню про кредитування?

Чи підтверджується документально вартість активів (майна) у підприємства (позичальника), наданого в заставу за кредитною угодою?

Чи підтверджується документально розмір збитків банку, визначений в акті перевірки (вказується суб'єкт контролю), внаслідок необґрунтованої видачі, неповернення кредиту за угодою (номер, дата)?

Чи підтверджується бухгалтерськими та первинними документами нецільове використання кредитних коштів за угодою (номер, дата)?

Чи підтверджується документально дотримання банком (назва) відповідних нормативів відрахувань до страхового резерву?

Чи відповідає наявний у матеріалах справи розрахунок заборгованості позичальника (по сплаті процентів за кредит та погашення основної суми боргу) перед банком умовам укладеного між вказаними сторонами кредитного договору та розрахунковим документам щодо видачі та погашення кредиту за цим кредитним договором?

Чи відповідає метод нарахування банком процентів за кредитним договором (зазначаються реквізити договору) вимогам Положення про кредитування банку (зазначається назва банківської установи)?

3.3. Разом із документом про призначення експертизи (залучення експерта) експерту необхідно надати документи бухгалтерського та податкового обліку, які містять відомості, – вихідні дані для розв'язання поставлених питань. Такими документами можуть бути: прибуткові та видаткові накладні, ордери, звіти матеріально відповідальних осіб, картки складського обліку, касові книжки, матеріали інвентаризації, акти ревізій, таблиці, наряди, акти приймання виконаних робіт, трудові договори, розрахункові платіжні відомості, виписки банку, платіжні доручення і вимоги, договори про матеріальну відповідальність, накопичувальні (оборотні) відомості, журнали-ордери, меморіальні ордери за балансовими рахунками, головні книги, баланси та інші первинні та зведені документи бухгалтерського та податкового обліку і звітності.

Якщо ведення бухгалтерського обліку здійснювалося в електронно-обчислювальному вигляді, експерту надаються реєстри бухгалтерського обліку у роздрукованому вигляді, обов'язково завірені в установленому порядку.

Якщо експертиза призначається з метою перевірки висновків документальної ревізії, у документі про призначення експертизи (залучення експерта) зазначається, які саме висновки і з яких причин викликають сумнів (суперечать іншим матеріалам справи, непереконливо обґрунтовані фінансовими інспекторами тощо).

У разі потреби для визначення, які саме документи необхідно надати експерту на дослідження в кожному конкретному випадку, доцільно отримати консультацію експерта-економіста.

Документи мають бути систематизованими у хронологічному порядку (за відповідними періодами), підшитими, прошнурованими та пронумерованими.

Начальник Управління експертного
забезпечення правосуддя

Л. М. Головченко

УХВАЛА ПРО ПРИЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ

Справа № 175/2246/16-ц
Провадження № 2/175/902/16

12 грудня 2018 року Дніпропетровський районний суд Дніпропетровської області у складі: головуючої судді Озерянської Ж. М., з участю секретаря Іщенко Д. Г.,

розглянуте у судовому засіданні в смт. Слобожанське клопотання адвоката відповідача за договором про надання правової допомоги ОСОБА_1 про призначення судово-бухгалтерської експертизи по цивільній справі за позовом Акціонерного товариства Комерційного банку «ПриватБанк» до ОСОБА_2, третя особа: Приватне підприємство «Лист» про стягнення заборгованості за кредитним договором, –

ВСТАНОВИВ:

У провадженні Дніпропетровського районного суду знаходиться цивільна справа за позовною заявою Акціонерного товариства Комерційного банку «ПриватБанк» до ОСОБА_2, третя особа: Приватне підприємство «Лист» про стягнення заборгованості за кредитним договором.

11 грудня 2018 року до суду надійшло клопотання адвоката відповідача про призначення по справі судово-бухгалтерської експертизи.

Відповідно до ч. 1 ст. 103 ЦПК України суд призначає експертизу у справі за сукупності таких умов: для з'ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності.

Суд, ознайомлений із матеріалами справи, виходячи з того, що для ухвалення рішення необхідні спеціальні знання у галузі економіки, клопотання про призначення судово-бухгалтерської експертизи є обґрунтованим, вважає за необхідне його задовольнити та призначити судово-бухгалтерську експертизу.

Керуючись ст. 103–104, 113, 252, 353 ЦПК України, суд –

УХВАЛИВ:

Призначити по цивільній справі № 175/2246/16-ц за позовом Акціонерного товариства Комерційного банку «ПриватБанк» до ОСОБА_2, третя особа: Приватне підприємство «Лист» про стягнення заборгованості за кредитним договором – судово-бухгалтерську експертизу, проведення якої доручити експертам Дніпропетровського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України (м. Дніпро, Будівельний тупик, 1-а).

На розв'язання експертів поставити питання:

1. Якою є реальна відсоткова ставка за кредитним договором № б/н від 03 березня 2011 року, укладеним між ПП «Лист» та АТ КБ «ПриватБанк»?
2. Яким є абсолютне значення подорожчання кредиту (фактична сума переплати за кредитом) відповідно до кредитного договору № б/н від 03 березня 2011 року, укладеного між ПП «Лист» та АТ КБ «ПриватБанк»?
3. Яка сума заборгованості за кредитним договором № б/н від 03 березня 2011 року, укладеним між ПП «Лист» та АТ КБ «ПриватБанк», станом на 25 травня 2016 року з обов'язковим визначенням суми заборгованості за тілом кредиту, а також відсотками за користування кредитом, пені за несвоєчасність виконання зобов'язань за договором, комісії за користування кредитом з 03 березня 2011 року по 25 травня 2016 року?

Копію цієї ухвали про призначення судово-бухгалтерської експертизи направити експертам та попередити їх про кримінальну відповідальність за ст. 384, 385 КК України, також у розпорядження експертів надати матеріали цивільної справи № 175/2246/16-ц та оригінал виписки по розрахунковому рахунку № 26006111694001 (в окремому томі).

Витрати на проведення експертизи покласти на відповідача ОСОБА_2, який мешкає за адресою: Дніпропетровська область, Дніпровський район, м. Підгородне, вул. Жовтнева, буд. 60-а, засоби зв'язку – НОМЕР_1.

На ухвалу може бути подана апеляційна скарга до Дніпровського апеляційного суду протягом п'ятнадцяти днів після проголошення ухвали.

Суддя: Озерянська Ж. М.

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
вул. Богомольця, 10, м. Київ, 01024,
тел. / факс (044) 273-53-61
dndekz@mvc.gov.ua

ВИСНОВОК ЕКСПЕРТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

03.06.2016

м. Київ

№ 182

До Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС 12.05.2016 із супровідним листом від 11.05.2016 № 17389 надійшла заява заступника директора ТОВ «Фірма «Опус» Петряк А. П. про проведення експертного дослідження об'єктів інтелектуальної власності.

Проведення експертного дослідження доручено начальнику сектору експертиз у сфері інтелектуальної власності ДНДЕКЦ МВС Сіренко Людмилі Іванівні, яка має вищу юридичну освіту, вищу спеціальну освіту у сфері інтелектуальної власності, кваліфікацію судового експерта з питань інтелектуальної власності за експертною спеціальністю 13.6 «Дослідження, пов'язані з комерційними (фірмовими) найменуваннями, торговельними марками (знаками для товарів і послуг), географічними зазначеннями» (свідоцтво № 12589, видане ЕКК МВС 12.03.2006, свідоцтво про підтвердження кваліфікації судового експерта № 123, видане ЕКК МВС 15.05.2011), стаж експертної роботи – з 1998 року.

На дослідження надано:

- 1.
- 2.

Під час дослідження необхідно встановити:

- 1.
- 2.

Під час проведення експертного дослідження використовувалися такі методичні та інформаційні джерела: *(надається перелік методичних та інформаційних джерел, які використовувалися експертом під час проведення дослідження)*

ДОСЛІДЖЕННЯ

Об'єкти надійшли на дослідження упакованими у двох паперових конвертах білого та салатого кольору розмірами 310 x 220 мм кожний. Клапани обох конвертів заклеєні. Цілісність упакування не порушено (зображення № 1–4, якщо їх розміщено за текстом висновку, або зображення № 1–4 в ілюстративній таблиці, що додається до висновку за результатами експертного дослідження).

Після відкриття упакування встановлено, що в ньому знаходяться *(наводиться перелік об'єктів із зазначенням їх стану, розмірів, ваги, кольору, запаху, властивостей матеріалу, з якого їх виготовлено, та інших ознак і властивостей, за якими надалі об'єкти можна було*

б однозначно ототожнити або спростувати тотожність), що відповідає переліку, наведеному у заяві на проведення експертного дослідження (зображення 5–8, якщо їх розміщено за текстом висновку, або зображення 5–8 в ілюстративній таблиці, що додається до висновку за результатами експертного дослідження).

Далі описується та ілюструється перебіг експертного дослідження.

Об'єкти дослідження (*вказуються їх найменування*) упаковано в полімерний сейф-пакет Експертної служби МВС № 156097 та разом із висновком експертного дослідження повернені ініціатору.

Під час проведення досліджень застосовувалися лінійка металева ГОСТ 427-75, штангенциркуль ШЦ-1 ГОСТ 166-89, рулетка ГОСТ 7502-80, мікроскоп МБС-10 (вказуються номер та термін чинності відповідного свідоцтва про калібрування, повірку, атестацію). Зображення фіксувалися та друкувалися з використанням цифрової фотокамери «Olimpus-4040», персонального комп'ютера «GenuineIntel×86 Family 15 Model 1 Stepping 2», лазерного принтера «HP Color LaserJet 4550 PCL 6».

ВИСНОВКИ

- 1.
- 2.

Судовий експерт

Л. І. Сіренко

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР**

пров. Рибальський, 8, м. Полтава, 36037,
тел. (0532) 51-77-15
expolt@gmail.com

**ПОВІДОМЛЕННЯ
ПРО НЕМОЖЛИВІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ
СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ**

03.06.2016

м. Полтава

№ 3

До Полтавського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС 25.03.2016 із супровідним листом від 20.03.2016 № 22/3333 із відділу розслідування ДТП слідчого управління ГУ поліції в Полтавській області надійшла постанова від 15.05.2016 про призначення судової автотоварознавчої експертизи, винесена слідчим Снісаренком Б. А. у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань 15.02.2016 за № 13121110987654321.

Проведення судової експертизи доручено судовому експерту сектору економічних, товарознавчих досліджень та оцінювальної діяльності Петренку Сергію Андрійовичу, який має вищу технічну освіту, кваліфікацію судового експерта з правом проведення автотоварознавчої експертизи за експертною спеціальністю 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу» (свідоцтво № 4321, видане ЕКК МВС 18.10.2000, свідоцтво про підтвердження кваліфікації судового експерта № 321, видане ЕКК МВС 16.04.2010), стаж експертної роботи – з 2000 року.

Судовий експерт С. А. Петренко

Про відповідальність за відмову від виконання покладених на нього обов'язків без поважних причин за статтею 385 Кримінального кодексу України попереджений.

С. А. Петренко

(підпис)

Обставини справи

(відомі з постанови слідчого про призначення судової експертизи, у разі потреби можуть бути викладені обставини, які безпосередньо стосуються проведення експертизи)

На експертизу надано:

Матеріали кримінального провадження № 1312111098765432 на 50 аркушах.

На розгляд судової експертизи поставлено запитання:

1. Якою є вартість відновлювального ремонту автомобіля ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, пошкодженого внаслідок ДТП 15.02.2016?

2. Яким є розмір збитку, завданого власнику автомобіля ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, пошкодженого внаслідок ДТП 15.02.2016?

Для з'ясування відповідей на запитання, поставлених перед судовим експертом, відповідно до статті 69 КПК України 30.03.2016 на адресу органу, який призначив судову експертизу, були повернені матеріали кримінального провадження № 1312111098765432 на 50 арку-

шах і надіслано клопотання № 22/8-3 (за вих. № 22/3333) про надання додаткових матеріалів і вчинення інших дій, пов'язаних із проведенням експертизи, а саме про:

надання для огляду і дослідження автомобіля ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, у тому стані, у якому він був безпосередньо після ДТП, або повідомлення конкретного місця та часу, коли автомобіль ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, може бути досліджений за місцем його зберігання в присутності учасників ДТП та власників транспортних засобів, пошкоджених внаслідок цієї ДТП, за умови безперешкодного доступу до нього і належних умов праці, зокрема можливості огляду, опису та фотографування;

надання письмового дозволу на можливі часткові пошкодження та зміну властивостей автомобіля ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, необхідні для проведення дорученого дослідження.

Судовий експерт

С. А. Петренко

Відповідь на заявлене клопотання станом на 03.06.2013 не надходила.

Оскільки неможливо безпосередньо оглянути та дослідити автомобіль ВАЗ 2101, номерні знаки 78-90, з метою виявлення наявних на ньому пошкоджень та визначення обсягу ремонтних робіт, запчастин і витратних матеріалів, необхідних для його відновлення, або вивчити з цією самою метою документацію про фактично проведені ремонтно-відновлювальні роботи та документацію про рік випуску, комплектацію, стан на момент ДТП і пробіг транспортного засобу, а наявні в матеріалах справи фотографії малоінформативні (з них неможливо встановити повний перелік, точну локалізацію та розміри пошкоджень), експерту не надано вихідних даних, необхідних для проведення дорученої судової експертизи, що унеможливило її проведення.

У зв'язку із зазначеним, відповідно до частини четвертої статті 69 Кримінального процесуального кодексу України, повідомляю про неможливість проведення експертизи.

Разом з цим повідомленням про неможливість проведення експертизи повертаються матеріали кримінального провадження № 13121110987654321 на 50 аркушах.

Судовий експерт

С. А. Петренко

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ
ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР**

вул. Богомольця, 10, м. Київ, 01024,
тел. / факс (044) 273-53-61
dndekz@mvc.gov.ua

КЛОПОТАННЯ ЕКСПЕРТА

20.06.2016

м. Київ

№ 300

До Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС 29.05.2016 із супровідним листом від 25.05.2016 № 22/3333 із Головного слідчого управління Національної поліції України надійшла постанова від 19.05.2016 про призначення судової почеркознавчої експертизи, винесена слідчим Снісаренком Б. А. у кримінальному провадженні, внесеному до Єдиного реєстру досудових розслідувань 15.02.2015 за № 12021110987654321.

Відповідно до статті 69 КПК України (*статті 53 ЦПК України, статті 31 ГПК України*), у зв'язку з відсутністю оригіналу досліджуваного документа та недостатньою кількістю наданого порівняльного матеріалу, заявляємо клопотання про надання:

– оригіналу договору від 14.12.2012 № 57;

додатково:

– вільних зразків підписів Петренко О. В. (не менше 10–15 підписів), максимально наближених за часом виконання до 2012 року;

– експериментальних зразків підписів Петренко О. В., виконаних не менш як на 8–10 аркушах паперу формату А4 (по 10–15 підписів на кожному аркуші).

Проведення призначеної судової почеркознавчої експертизи до виконання заявленого клопотання призупинено.

У разі невиконання клопотання протягом 45 днів матеріали будуть повернені без виконання.

Судовий експерт

Н. Г. Шевченко

Навчальне видання

Гевлич Лариса Леонідівна

УДИТ ТА БУХГАЛТЕРСЬКА ЕКСПЕРТИЗА

Методичні рекомендації до виконання завдань та самостійної роботи
здобувачів вищої освіти ОС «Бакалавр»
спеціальності Облік і оподаткування

Редактор Л. О. Ноцька
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 30.12.2025 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 11,1.
Тираж 30 прим. Зам. № 85.
Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.